

Tartalom

„kávéházi szegleten...”

<i>Győri László</i>	Tizenhat csapás; Szülészeti osztály; Ártézi kút; Aranyeső; A korai juhar; A csődör; Csavarmenet; Bűnbánat	3
<i>Kántor Zsolt</i>	Mint a Hold; Pesztonka; Szóba hozza a szó a beszédet; Transzpartitúrák Op. 01.; Szellem-mező	9
<i>Turczi István</i>	Népdal	14
<i>Madár János</i>	Utassy József szemfedelére	15
<i>Papp Dénes</i>	Patyolat; Reggeli áhítat; Decemberi csendélet	16
<i>Debreceni Boglárka</i>	Podgorica plusz	19
<i>Paul Auster</i>	S. A. 1911-1979; Mátrix és álom; Délkör; Látható; Fehér (k. kabai lóránt fordításai)	24
<i>Fűzfa Balázs</i>	Kerber Balázs versei elé	28
<i>Kerber Balázs</i>	Korridor; Szorításban; Alaptábor	29
<i>Szávairatok</i>	Magyar táj, magyar mellekkel / Kutycacsipogás és a dunai sirályok röpte, avagy a címválasztás belharcai	31

Próza és vidéke

<i>Benedek Szabolcs</i>	Delej (Regényrészlet)	36
<i>Jenei László</i>	Éberség / Gyöngyök távlatból	42
<i>Marafkó László</i>	Futam-tampon	46
<i>Onagy Zoltán</i>	Énekek éneke (63-67.)	50
<i>Vass Norbert</i>	Hátra, le, kisütés	57

Kutatóterület

<i>Horváth Kornélia</i>	Turczi István költői nyelvéről	60
<i>Gréczi-Zsoldos Enikő</i>	Vázlatok a mikesi narráció értelmezéséhez	67

Találkozási pontok

<i>Nagy Csilla</i>	Könyv, kultúra, innováció / Beszélgetés Molnár Éva könyvtárigazgatóval	72
<i>Mizser Attila</i>	A folyó mozgását figyelve / Beszélgetés Szávai Attila íróval	76

Kép-tér

<i>Földi Péter</i>	Földi Gergely kiállításáról	79
--------------------	-----------------------------	----

Ami marad

<i>Kabdebó Lóránt</i>	A változás retorikája / Turczi István: <i>A változás memóriája</i>	81
<i>Dumpf András</i>	Gyümölcs izzadása / Parti Nagy Lajos: <i>Az étkezés értalmasságáról</i>	87
<i>Balázs Géza</i>	Metabomlás az egész / Slawomir Shuty: <i>Bomlás</i>	89
<i>Szele Bálint</i>	Hang a kincsesfal mögött / Kovács Imre Attila: <i>A megkevert téma – mendemondák</i>	91
<i>Tóth Kinga</i>	Történelmi klisézés avagy középkori mélylélektan / Márton László: <i>A nagyratörő</i>	94

A lapszám borítója Földi Gergely *Fénycső* című festményének felhasználásával készült. A borító belső oldalain a *Lámpa kapcsolóval* (elől) és a *Pincelejáró télen* (hátul) látható. Belső illusztrációként a *Sánli* (28.), *Bojler* (41.), *Naplemente* (45.), *Úton* (49.), *Bontás előtt* (66.), *Vasút* (71.), *Ünnep után* (75.), *Csap télen* (78.), *Perforált kötődoboz* (80.), *Döntés előtt* (86.), *Zagyva-rakodó* (96.) című munkák szerepelnek.

Főszerkesztő

Mizser Attila
(attila.mizser@gmail.com)

Szerkesztő

Nagy Csilla
(csillester@gmail.com)

Lektor/Korrektor

Tóth Kinga
(tothkinga@gmail.com)

Főmunkatársak

Nagy Pál (*Párizs*)
Pál József (*Salgótarján*)
Tózsér Árpád (*Pozsony*)

Kiadja

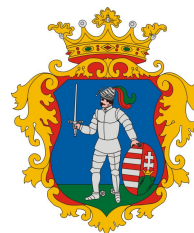
Balassi Bálint Megyei Könyvtár
és Közművelődési Intézet
(3100 Salgótarján, Kassai sor 2.)

Felelős kiadó

Molnár Éva
igazgató

Készült a Polar Stúdióban (*Salgótarján*)

**A Nógrád Megyei
Önkormányzat
Közyűlése irodalmi,
művészeti, közéleti
folyóirata**

Támogatóink

nka

Nemzeti Kulturális Alap

Nemzeti Kulturális Alap

József Attila Művelődési
és Konferencia Központ

Médiapartnerünk

NÓGRÁD HÍRLAP

Nógrád Megyei Hírlap

• Levélcím: 3101 Salgótarján, Pf. 18. • Telefon: 32/521-560 • Fax: 32/521-555 • Internet: www.bbmh.hu • E-mail: palocfold@gmail.com • Terjeszti a Magyar Lapterjesztő Zrt. (LAPKER) • Előfizethető a Balassi Bálint Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézetnél, a Palócföld Könyvek sorozatban megjelent kötetek megrendelhetőek ugyanitt • Megvásárolható Budapesten az Írók Boltjában (*VI. kerület, Andrásy út 45.*), Balassagyarmaton a Kincsestár Könyvesboltban (*2660 Balassagyarmat, Rákóczi út 61.*), valamint Losoncon (Szlovákiában) a Phoenix Könyvesboltban (*98401 Losonc, Kubinyi tér*) • 2011-ben megjelenik 6 alkalommal • Egy szám ára 400,- Ft; előfizetési díj egy évre 1 800,- Ft, amely a postaköltséget nem tartalmazza • Kéziratokat és rajzokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza • ISSN 0555-8867 • INDEX 25925 •

GYŐRI LÁSZLÓ

Tizenhat csapás

Döng a famozsár.
Még tizenhat csapás a mákra,
mert akit szeretek,
a Sztálingrádi utca tizenhatban lakik.
Akkorákat döndül,
hogy odáig hallatszik.
Az ablak is megdobban.

Húsvét van,
a fényel megrakott udvaron
egy vaspánttal gyűrűzött
famozsárban
töröm anyámnak a mákot.
A Sztálingrádi utcán
szétfut a dörrenés.

Még tizenhat csapás,
még egyszer tizenhat.
Babonás számom
a tizenhat azóta.

Ha erőm végén járok,
tizenhattal toldok meg akármit:
lépést, lélegzetvételt, szívütést.
A végén tizenhattal
többet üt az óra.

Szétmállaszt a pöröly,
de a mozsárban még egyszer
tizenhatot döndül.

Szülészeti osztály

Vadak, barmok, önzők a férfiak.
Jobban várják az újszülöttnél
azt, hogy újra a nőhöz bújjanak.
Nekik a kórház az a röptér,
ahonnan a szerető hazalandol.
A szülészeti osztályon
erről beszélnek a nők.

Rettegnek hazamenni.
Vadak, barmok, önzők a férfiak.
Amit az asszony tud adni csak,
amiatt
várják sóvárogva őket
– ahogy a nők egymás közt beszélnek.

De mit nem adnának a terméketlenek
egyetlen olyan férfiéért,
aki teherbe ejtené őket csak egyetlen egyszer!
Hogy elviselnék a sok-sok önzést,
a sok-sok éjszaka fáradalmaikat,
esetleg a gyönyört, amely velejár.

Ártézi kút

Gázt köpött az ártézi kút,
ha gyújtottam, mindjárt kigyúlt.

Mintha köpné a tüdejét,
mintha érne végidejét,
fulladozott hörögve úgy
a vízcsap, az ártézi kút.
Nagyot hördült, az volt a jel,
hogy a gáz már itt van közel.

Odatartottam a gyufát,
kibuggyant a torkon a láng.

Egy pillanat volt az egész

égbe csapó gázkitörés.
Égbe ugyan sohase ért,
de azért csak lángolt az ég.
Közben a víz, a földi láng
akadozva mindegyre járt,
rá se néztem sohase, hisz
a vödörben gyúlik a víz
akár nézem, akár vakon,
öntudatlanul hallgatom.
Nem zubog el haszontalan,
a varázsnak jó alja van,
lobban a láng, a víz folyik,
ez is kicsit, az is kicsit,
bűvölet is, de működés
is a víz-, a gázkitörés.
Ami láng volt, feketeség,
fekete lyuk, árva sötét.
Elhagyatott. Elhagyatott.
Csöndes a kút, a víz halott.
Lobbantani, fölidézni
csöndes a kút, az ártézi.

Aranyeső

Húszéves voltam, ugyanaz, ami ma.
Ugyanmás épp úgy, épp olyan tétova.
Álltam az utcán, és nem voltam sehol.
Ki vagyok én, és mi ez a tar bokor?
Előbb virágzik, aztán levelezik.
Megfordítja a világ törvényeit.
Új partra láttam, új volt a horizont.
Új fényben káprázott minden, ami volt.

Ami lesz. Egyetlenegy volt a világ.
A kezdete meg a vége egyaránt.

Szorongtam, féltem, szűkültem, rettegő
lelkemmel játszott a nagynak hitt erő.

Minden rám tapos, árnyakat glóriáz.
Minden rám tapos, és minden óriás.

Az aranyeső hirtelen szirmai
a rémületet ki kezdték irtani.

Új föld pereme, új, végtelen eső.
Aranyba forrott velem a levegő.

A korai juhar

A korai juhar ereszti már
a járdára, lábaink alá,
áttetsző, hártvás szárnyait.
Nemcsak ereszti, le is ülteti,
letapasztja őket.
Reggel még nem voltak sehol,
most pedig egy-egy rajzolat
mind-mind a hűvös fák alatt.
Bár a szél elröpíti mindet,
fénymásolataik
az aszfalton, a járdán
mind-mind megmaradnak.
Idei, legelső szárnyai az évnek.
Nem hajléktalanok,
nem kísértik a közeli temetőt,
kihajlanak a legkisebb részből is,
a buszmegállónál életre gyűjtanak,
elérik a legelső járatot.
Mi a munkába éppen csak indulunk,
ők már dolgoznak, minimálbérért,
akár az utcaseprők.

A csődör

Hatalmas, fekete, sötét.
Irdatlan erő.
Egy gyerek ül rajta.
Lovagol.
Körbe-körbe jár.
Egyé válik vele,
a lelkébe bújjik.
Osztoznak egymáson,
alul a csődör, felül a kislány.
Mintha legyűrné máris a hímet.
Kört körre ró a csődör,
egyelőre még szíjon, vezetéken,
aztán elereszti a lovagoltató,
maga is lóra ül,
kiléptetnek az útra.
Eltűnnek túl a sarkon.
Elhal a patadobogás.
De egyszer visszatérnek.
Menyasszonyi fátyol úszik az enyhe szélben.

Csavarmenet

Kiapad a folyó
lesiet a levél
a tiszta terebély
mindjobban látható

egy mókus fölfele
fut a fa derekán
nem lehet látni se
olyan hirtelen árny

csavarmenetben ér
a fára azután
egy percre megpihen
úgy fut a koronán
mind följebb hirtelen

talán odút keres
magának télire
de a fa nem reves
nincs rése rejteke

a sok fa lombtalan
az ágak láthatók
hát mindhiába van
új fára futni mód

Bűnbánat

Kiapad a folyó
vonszolja a habot
a víz a csobogó
erőtlen kanyarog

Köveit a meder
egyszerre fölveti
ezernyi roncs hever
bűnének jelei
a házainkat is
ezrével nyelte el

Bevallja bűneit
letérdel most a víz
mert irgalmat remél
a folyó vezekel
a túlsó partra visz
a hajdan túl kevély

A vízen lépkedünk
a habok tetején
de el nem süllyedünk
a jószág tenyerén

KÁNTOR ZSOLT

Mint a Hold

A hűtlen este reggelre elmegy.
Sejtettem én, hogy van felesége.
Odabújik hajnalban Hozzá
és úgy tesz, mint aki alszik.

De másnap újra megszökik,
felövezi magát fénnel, titokkal.
Mint a Hold, akinek a glóriája
tele van csillagokkal.

A hűtlen este, éjfélkor kezdi
a csábítást, hogy belopja magát
a mindenkori szivekbe.
Be a sötétbe, be a hitekbe!

Arra esküszik, hogy igazán érez,
de amikor felbukkan a Nap,
Neki felszívódnia, muszáj.
Hiába a test hamva, a báj.

És én hiszek a hűtlen estének,
tudom, kinek a famulusa, fia-borja.
Nem kárhoztatom, csak nevetek.
Sok gondom-bajom megoldja.

Nem tehet róla, csélcsap.
Hol nagyon kicsi, hol nagy.
Így kell szeretni, ahogy veleszületett
erénye: az utánózhatatlan holnap.

Pesztonka

A erudíció Nagy Asszonya
egy nagyon csinos pesztonka.
A szószék támlájába kapaszkodik
bal kezével, a jobbal szorítja a papírt.
Ráizzad a tenyere a szegélylécra.
Ahogy éjjel az én csuklómra.
Ezt a kezet fogtam 8 órája.
Amit felolvas, Gadamer-szintű.
Vagy csak Rorty. Találgatom.
Most belemenekül a fehér síkba a tekintete?
Egyébként fejből mondja: „kívülről”
a korreferátumot. De nagyon álmos.
Botrány lenne – ha kiderülne –
a papíron nincs semmi.
Nagyon valószínű, hogy üres,
mert immár tizenöt perce mondja
a magáét, pontról pontra megcáfolja
az előtte felszólaló állításait.
És nem lapozott, pedig két lapból áll
a jegyzetanyaga, ha van egyáltalán ilyen.
Közben az egyik lábáról a másikra áll.
Éjszaka mind a két talpa a tenyeremben volt.
Áthelyezi a súlypontját finoman,
ilyenkor a szoknyája felcsúszik a térdéig.
Majd váratlanul iszik a pulpitus belsejében
elhelyezett pohár szódából.
Hallatszik, ahogy lemegy benne a buborék.
Leteszi az üvegpoharat. Koppan. Szünet.
Megigazítja a haját, mert a szemébe lógott
egy tincs. Most látszik a papírja.
Tényleg üres. Nem árulhatom el,
az első sorban egyedül én ülök.
Fantasztikusan érvel, szétszedi a másikat.
Hallgasd végig majd a konferencián
a komponált textúráimat, mondta nekem,
éjfélkor, a faházban.
És itt van. Hallgatom és szeretem.

Szóba hozza a szó a beszédet

Egy fikusz, egy kaktusz és egy fenyő
alakítják a szoba atmoszféráját.
Javasolják is a botanikusok.
Rakjuk körbe magunkat cserepes virágokkal.
Ha a család viszont nincs otthon, elmehet
a hangulat szkepticista irányba.
Replikáznak az ortodox animisták.
A fikusz roppant hosszútűró.
Igénytelen, de bölcs. Egész nap
dicséri az Istent, mint egy presbiter.
A kaktusz minden idegszállával
a Mennyre figyel. A párát belélegzi
és elraktározza a tüskéiben, mint a teve.
A fenyő illata irritálja a papagájt,
aki kívülről tudja a Szózat első sorát.
De egész nap énekel a leveleivel,
amire a pormacskák elalszanak.
Ha a családtagok kiteszik a lábukat,
azért van némi zavar.
A tárgyak pletykálnak, a vázák szerint
a családfő nem törölte le rendesen a port
róluk. Sőt a porszívózást se fejezte be,
amikor a barátja fölnézett hozzá.
A gombfocik a gyerekszobában gurigáznak,
a kislány leszakadt inggombjával.
A plüssmaci aludni akar, a zajt utálja.
A lexikon ismerteti a békefeltételeket.
Szkepticizmusról viszont szó sem esik.
Csak az eső-kapa és a hó-gereblye
sorolja aggályait a közlekedő folyósón.

Transzpartitúrák Op. 01.

A Most egyetlen pillanatban ölt testet
mint hús-vér korpusz és csészényi humusz
és összeszedi a komposztot a kültéri busz
a felejtés Ikarus szárnyaiba ragadt bogáncs
majd azt mondjuk hogy múlt vagy emlék
amim lehullt a sebről kitin vagy épp a hánccs
úgymond hiába történt meg nincs nyoma
így lesz tényként aposztrofált gondolat
a múlt ha múlik a zamata ízes fenséggé érik
és mégsem azonos a képzelet szülte reggel
a valóságos esős szürkülettel
ami inkább hasonlít az alkonyhoz mint a pirkadathoz
és egy elgondolt almát vágunk a falhoz
kinyílik a szemünk egy kiadós csattanásra
és még sincs szétroncsolt kép se hűtőtáska
ami emlékeztetne az elmúlásra
mit kezdünk hát azzal amit megbántunk
főleg ha igazából nem is bánt ami történik velünk
legszívesebben kezdenénk újra a létünk s életünk
ezzel a meggyötört tapasztalattal s mélyen
fölborzolt tudással – nincs bajunk senki mással
csak a múltunkból rádiózhatnánk ama radarral
ami kapcsolatba léphet műholddal égi karral -
hogy a jó emlékekre üsse rá a pecsétet a bölcsek
tanácsa, mely szerint **ÖRÖKRE BIZTOSÍTVÁ**
a Mennybe *beásva* - - -
nem kell foglalkozni ezzel - ez a nyitja -
hadd készüljön a történet mint egy könyvkötészeti munka
s legyen kinyitva
hisszük lesz kegyelmi lista
s nem leszünk megbukva
sem kitiltva

Szellem-mező

Derrida álmomban mondta el. Értsem már meg, eltöröltetik minden emlék, ami a felszínre jön. Amit az idő kihoz, lefölközi a memória. Kiteszi a partra, mint üledéket, ami azután elporlad. S ami mélyen gubózik, érik. S oda le kell menni, a szellem bűvárruhájában, hogy kikutassuk a lényeg bugyrait, a pillanat cizellált celláit. Ami szép és üres, az tulajdonképpen még rondább, mint a praktikus közép-szerű. Radikális a mérícskélés. A hasznavehetetlen gyönyör azonban folyton bemászik a hajóba, mint egy patkány. Éjjel, amikor alszik a társulat, megszüli a kölykeit a zsöllye párnáin. Azután fölmege a pulpitushoz, és azt kiáltja: elmúlt a jövő, jöjjön az eső! Akkor elered valóban a zápor, mintha apró túsúrák döfködnék a frigsátor oldalát, kopog a manna a ponyván. S ami eltöröltetett, lassan kikel. Új-raszövi magát az idő s a vízésés. A hajó kiköt, a vitorlát mosólúgba gyömösölik, hogy kifehérítsék a vért. A folyófübe matrózok fekszenek, lányok legyezik őket parlamenti határozatokkal, törvénytervezetekkel. Közéleg a testületi ülés. Ahogy a hostess hölgyek definiálják: a felhígitott recepció. Sebaj, közben a bái időszak is elkezdődik. Méz illata száll az operaház felől. Kakaós palacsintát árulnak a sarkon. Árnyékokat rajzol a járdára egy babos kendős restaurátornó. A világ-hatalom, a világ-nyelv dekoratív pompájából pusztán ennyi maradt, jegyzi meg a fura nőalak, a dolgok árnyai, a semmi pecsétés múltja.

TURCZI ISTVÁN

Népdal

Gondolj el valamit, ami jólesik. Mondd: asszonyod fürdik a tóban. Ismételd meg: fürdik a tóban. Illessz hozzá tájat: opálos, tagolatlan derengésből szódd újra alakját. Bíz magad a csöndre, és nagyon figyelj. Láthatod: ahogy hosszú vizes haját előre-hátra dobja, megremeg a föld. Szél fésüli, víz a tükre. Meghitt füvek beillatozzák. Fenyők vigyázzák méltóságát. Felhők utánozzák mozdulatait. Madárraj dicséri, miközben pillantásod aranypora messziről hull rá. Az est csak egy borzongás szemhéjad alatt. Csípőt, hasat, kebleket, végtelen megtérések helyeit világítja be a tűlevelekről aláhulló nedves fény. Kitartó szita-kötők surrannak bőre és emléke közé. Tedd meghitté: kezekben lebbenjen rétpuhaságú törülköző. Már kész a rajz; ujjaid, e fázékony madarak, hozzárepülhetnek végre, mielőtt elfödi előled a gyorsan leszálló éj-paraván.

MADÁR JÁNOS

Utassy József szemfedelére

Hold cipel űrt,
égi fényt arctól arcig.
Alszik a föld,
és a kő is alszik.

A véres szárnyak
vannak csak ébren.
Madarak szállnak
az éjszaka tüzében.

Minden csupa láng,
és minden csupa lom.
Semmivé éget - - -
minket a fájdalom.

Szívünk fölött - - -
lélegzetvételyi táj van.
Eltévedt bogarak zúgnak
a fenyvesek magasában.

A nógrádi hegyeken túl
hazáig megered a gyász.
Virrasztásainkra
- - - ki vigyáz?!

Bükkszenterzsébeten
fekete ünnep készül,
tengerre nyíló tekintetünk
csönddel kiegészül.

Júdás vagy magad is,
elárultál minket:
most fölzászlózzuk
vérző szemeinket.

2010. augusztus 27.

PAPP DÉNES

Patyolat

A ruhatisztító üzemben másfél
tonna ruhát mostam naponta.
Az autóalkatrészt gyártó munkások
ruhája kék volt és olajos,
a húsfeldolgozóké fehér és véres,
néha csirketollal díszített,
a szenvedélybetegek ágyneműje
húgyos, szaros és hányadékkal teli.

Az ipari öblítő olyan erős,
hogy csíp, ha a bőrhöz ér,
a vasalónők bőre olyan gyöngé,
mint a zsírpapír.
A néger lány nem tudott magyarul,
gerince több helyen görbült,
akár egy használhatatlan bicikliabroncs.
Senki sem kedvelte igazán,
mert mosolya mindig szép és tiszta volt.

Reggeli áhítat

Ujjlenyomat a küszöbön,
kapaszkodó élet,
tegnapi csönd a házban.

Titánok virrasztanak
pinceszagú leheletben,
tört szirtek között.

Fogaik újra nőnek,
ereik kitisztulnak
a harapni való ködben.

Dögevők a verandán,
kegyetlen várakozásban,
mosolyuk forró kés.

Decemberi csendélet

Faust lányoma billog Európán,
hópelyhek fuldokolnak a sárban,
jégkásás szemek az olvadó időben,
a falu alszik, kóbor kutyái
portyázó falkává sűrűsödnek,
maró könnyre vadásznak,
de nem ejtenek egyet sem.

Ez itt a birodalom peremvidéke,
lakói hősi halottakkal kereskednek,
déli bábos politikai rendszerekkel,
kicsiny világukat apránként égetik el,
hogy gyermekeik meg ne fagyjanak,
ezért szomorú a kémények füstje
a hamis fényű hold alatt.

DEBRECENI BOGLÁRKA

Podgorica plusz

V.

Áttetsző hegyek között haladunk,
barkóbában verhetetlenek,
talán itt járt Christo
és Jeanne-Claudene,
becsomagolták Montenegrót,
ezért lettek a *fekete hegyek*
színes, éteri nylon szellemek,
milyen kár, hogy elkerüljük
a türkiz Adriát,
Kotort, Bart, Perast,
kárpótlásul a Morača-völgy
előttünk széles síksággá
terebélyesedik,
égbe törő csúcsok között
a köves ország
legnagyobb mezősége,
lustán terpeszkedik,
talapzatán győztes partizánja,
a fiatal Titográd,
Montenegró Cetinjéből
teremtette
az emészthető Podgoricát.

VI.

Egybehangzó vélemény,
hogy a főváros fél nap alatt,
első benyomásra, falusi,
a lakótelepeken
kisvárosi jelleget ölt,
a tizenöt emeletes
futurisztikus panelek
rúcskös szörnyek,
amorf testük mégis
geometrikus tömb,
másodiktól hatodikig
vaskos betonerkélyek,
egy emelet szünet,
nyolcadiktól tizenegyig
előreugró magánzárkák,
rejtett rácsú, összeért
ketrecek,
a mutáns óriások állnak,
súlyos titkaikkal némán,
bánatos, nehéz kövületek.

VII.

Nézzük,
Podgorica az ország
legkevésbé vonzó helye,
aztán
parkosított területen átvezető
ciprusfasor torkollik be a
modern városközpontba,
az útikönyv
5. átdolgozott kiadás,
a nyolcvanasban,
írta Bács Gyula,
a parkban azóta
nem csak ciprus,
juhar, tölgy és topolya,
szép, persze,
szép, mi más lenne,
zöldterület,
természet közeli élmény,
ami Montenegróban
mindenkit megillet.

VIII.

A Hercegovacka utcán
szülővárosom jut eszembe,
ők ketten
majdnem egyszerre születtek,
de Podgorica többre vitte,
Tarján nem túrta ki
csak Gyarmatot,
mert van, aki,
és van, aki még inkább elhivatott,
PIN,
tehát százezerrel több áldozat él,
vonzáskörzetben
az ország közel kétharmada,
idővel több lett a szerb, a bosnyák,
kevesebb a montenegrói,
az arányok, mint tudjuk,
nem olyan régen változtak.

IX.

Testvérvárosa Belgrád,
Zágráb, Jereván,
Stockholm, Skopje,
Moszkva, Los Angeles,
a facebookon
Tarjának nem ismerőse,
egyik testvére sem
közös többszörös,
van reptere,
óratornya,
citadellája,
Eurója,
nemzeti múzeuma,
mászó csecsemőhöz hasonló,
kéttapancsos hídja,
és vannak menő butikjai,
de nincs
partizánszobor talapzata,
vasbeton kálváriája,
Tó Strandja,
földalatti bányamúzeuma,
Salgóvára,
nincs Dolinkája,
és nincsenek
Tarjában nosztalgizáló,
hűtlen lányai.

PAUL AUSTER

S. A. 1911-1979

Veszteségből. Olyan veszteségből,
mely az elmét mardossa – az ép ész

elvesztéséig. Ezzel a gondolattal kezdeni, rím

vagy értelem nélkül. És azután várni. Mintha az első szó
csak az utolsó után jönne, egy élet után,
mely a szóra várt,

ami elveszett. Nem mondani többet eme
igazságnál: az emberek meghalnak, a világ hanyatlik, a szavak

értelmetlenek. És ezért csak
keresni a szavakat.

Kőfal. Kőszív. Hús és vér.

Mint mindez, ugyanannyi.
Több.

Mátrix és álom

Az éjszakák hallhatatlan
dolgokat tördelnek szét,
sóhaj a földmélyi
télben: alapszavak
süllyednek el a ringatódal
sodra és medre
vájta fényben.

Elhajózol
félelem és emlékezés között,
lépteid
ékköve vörösben
játszik
a gyermekkor porában.

Szomjúság és kóma és falevél –
belém temetett,
aláíratlan üzenet
az ismeretlenné lett hajlatokból.

A kimosott lepedő
kötélen szárad, keserű mocska
szétszóródott
a harcmezőn.

Mentaillat száll
a romok felől.

Délkör

Nyárhosszan
– sötét, buckaemelő kezünk
ereszkedő, horzsolt fényében –
örölnék köveid vissza köréd,
az életbe.

Tiszta, hollófekete szemhéjam mögött
csipkebokrok poklából kiragadott
fiatal csillag
emel téged ártatlanul
a reggelbe, és nevekkel népesíti be
árnyékokod.

Éj rímelte. Ásónyomnyi.
Közeli.

Látható

Letekerednek a villám orsói
a meghasadt, téli éjben: csillag
vonszolta mennydörgés – mintha

izzó árnyad kúszott volna át
a tű fokán, hogy behímezze
magát a nemlét
selymébe.

Fehér

Aki megfulladt, annak
ez a lap mintha
egy tengerbe dobott
palackban volna.

És
mint az ég, útra kel,
hogy földet lásson, esetleg
felé lebeghet
a föld visszhangja,
az eső emlékével,
a vízre hulló eső
zajával telten.

És
meg fogja tanulni,
a hegyek tetejéről most
leszálló hullám
dacára, hogy negyven nap
és negyven éj
egyetlen galambot sem hozott
vissza hozzánk.

(k. kabai lóránt fordításai)

Kerber Balázs versei elé

A mindennapi mozdulatok, tárgyak, „jelek és dolgok” (Borges) érzékeny tükreként megjelenő költészet lehetséges eszköze a teremtésnek. Amiképpen a hétköznapok végül mindig sorssá szerveződnek, a húszon még inneni Kerber Balázs versszavai akként rejtenek magukba jövőbeli vasárnap délutánokat. Legyen önmagunk határa akár a test, akár egy város, egy kocsmá, valamely tábor vagy egy elfordulni készülő folyosó. Attól függően, hogy meddig tekint a szem, meddig száll a hang, meddig ér el a kiáltás, jelölhetők ki a felelősség határai. Amíg látható az okozó, addig övé lehet az okozat is. A kérdés „csupán” annyi: a szívveréssé rendezett szavak, a versek segítségével résztvevői lehetünk-e a Másik tegnapiainak, vagy csak máról holnapra létezőnk, s életünk mindössze a csocsóasztali focistabábuk egymás közelébe soha nem jutható, egymást soha meg nem érintő, kétségbeesett pörgését imitálja...?

Kerber Balázs biztos kézzel avatja költészetébe a mindennapokat, nyelvi leleményei a szürreáliákon még innen, a hiperrealizmuson túl törnek ketté torokszorító áthajlásaikkal az önmagunkról festett túlon túl szép képeket. „Robajló torok”-kal vágyakozik nyugalomra ez a költészet: mert a Kerber-szövegek belső feszültsége törekenységet, óvó tekinteteket és féltő gesztusokat (t)akar. Értelmes szavakból újra-építhető világosságot remél.

KERBER BALÁZS

Korridor

mintha a folyosó elfordulna
termeit viszi magával ajtói
felém hajolnak még mielőtt
bármerre véget érne fala támaszt
hogy semmi torlaszt ne lássak
messzire tűnök hagyom a pad-
lábakat küszöböket a folyosó
táncba lépne pedig ez kedvem
már nem hozza meg túlságosan
középre szorultam kezemben
füzetlappal számaitól menekülnék
most a fordulón is mint gyors
ajtózáraskor igyekszem keresztül
lábamat jól átemelve hogy ugrás
után vissza ne rántsion egy fogas
és ne akadjak még fel épp a
levegőben

Szorításban

A város útjai kéken tovább-
törnek, és csomagolópapírok
szállnak a huzatos felüljárók
alatt, felirataik hajlatba gyűrődnek,
a forgásban mind mosódnak el,
autósávok fölött röpködnek
haránt a szélben. Két oldalon
fel és le száguldanak a liftek
világított épületablakokban,
és szorít a gyomrom, mintha
a tornyokat nyelném, de
ágaskodásuk ömölne a számból,
márványfalaik csúcsokká

nőnek, és a lépések üteme
belefűl a zajba: fodrozódó
lépcsőkön megyek le, míg
a fordulókön zakatol a lábam.
De lehűtene kint a járda,
míg kocsiajtón fénycsík villan
és kerekek gördülnek, éjszakák-
kal. Zöld jelzés előtt a kezem-
mel simítok egyet a pólómon, és
ahogy néhány autó átsiklik még
előttem, robajlik utánuk a torkom.

Alaptábor

Egy réteg koszt letörlök,
mikor karomat mozgatom,
és az asztallapba merevül
a fény, ahogy játszom
ujjaimmal, sugara robogásnak
indítja a termet, csíkjai
étlapokat szelnek keresztül
poháremeléseken át a hosszú
pulton. Valaki megszólal,
rohannék haza, ülés közben
törnék előre-hátra, az ajtóban
elém vág, már nadrágom
sem érzem a dohányszagban, míg
füstjével kísér a plafon. Kezedet
tennéd rám, előbb a lábamra,
most órámra nézek: tizenegy sem
múlt még, tartóztat a kocsmá:
csocsóasztalán láncban cseleznek
a bábuk: síkján vágódik tovább
a labda.

SZÁVAI ATTILA

Magyar táj, magyar mellekkel Kutyacsipogás és a dunai sirályok röpte,
avagy a címválasztás belharcai

Vasárnap.

Augusztus hét, reggel 9, Vác, folyópart.

Tetovált férfi ül a szomszéd padon, kövér, haja ritkás, loncsos, válláig ér. Vállán hátrafelé nyilazó lovas. A harmincas férfi hosszan mereng a túlpártot nézve. Egészen addig, amíg bele nem gyalogol a merengésébe egy középkorú nő, szokatlan méretű keblekkel. A tetovált férfi hosszan elidőzik a dús emlőkön, talán arra gondol, hogy magyar táj, magyar csecsekkel.

*

Minél többet járok Vácon, annál többet tapasztalom, hogy olyan kaliberű épületek, mint mondjuk a Nagyboldogasszony Székesegyház, közismertebb nevén a Váci Dóm vagy más egyéb történelmi falak közt is csaknem olyan természetes közönnyel járkálok, mint a legtöbb városlakó. Egy idő után könnyen megfélekeznek az ember környezetének olyan épített remekműveiről, amikből árad a történelem. Mint mikor a múzeum teremőre aranykincsek, fáraók, ezeréves írásos emlékek közt túrja az orrát, sporthíreket hallgat a rádión.

*

Nagyon sok munka van abban, válaszolta a riporter kérdésére az úszóedző, hogy három századot javítottunk. Majd vázlatosan ismertette a napi programot, hogyan megy egy ilyen felkészülés, mikor mit evett az olimpikon, mennyit aludt. És hogy igazán örülnek az eredménynek.

Vállalható: a régi keresztények, mondjuk így, sportot úztek a kvázi hitetlen ügyfél rábeszéléséből, győzködéséből. Hogy a béke és szeretet iránt oly elkötelezett keresztény egyház mind nagyobb tömegek felett szónokolhasson. Jobb történelemkönyvek egészen érdekes részleteket tárnak az olvasó elé. Kíváncsi lettem volna egy ilyen régi keresztény hétköznapijára, mit csinál két rábeszélés, két mézszárlás között, mi a napi program, mit, mennyit evett, mennyit és hogyan aludt. Hogy hozni tudja a kívánt eredményt. Érdekelnének a részletek.

*

Lehallani a partra, hogy a közeli strand hangosbemondója közöl valamit. Nem érteni, csak hallani. Kiszáradt, ha felhangosítasz, és beteszed egy üres hordóba, majd hátralépsz 20 métert és figyelsz.

*

A város délelőtti zaján kitüremkednek a harangzúgások. Régi, nőtincsi nagy-mamás nyaralások derengenek fel, kint játszani az udvaron, beszélgetések ütemes zajai a szomszédos közért és a szintén szemben lévő kocsmá elől. A baromfiudvar nyüzsgő állati zajai, a szél, ahogy suhog az öreg diófa ágai között. És mindezek felett a harangok éneke. Két harangot húztak, de más-más ritmusban. A két kondulás bizonyos időközönként találkozott, kéz a kézben, kondulás a kondulásban szárnyaltak a falu felett. Aztán az egyik leelőzte a másikat, hogy nem sokkal később újra együtt legyenek. Lehet, hogy három harang volt. Most, hogy felidézem újra magamban, mintha egy magasabb hang is lett volna. A nőtincsi harangzúgásnak vasárnaponként mindig húsleves szaga volt.

*

A folyón szárnyashajó sprintel az árral szemben. Gyors, vagány hullámokat kelt, amik mérgesen verik magukat a part köveihez. A vadkacsák közönnyel nézik ezt a közjátékot. Tudják, hogy mint minden közjátéknak, előbb-utóbb ennek is vége lesz.

*

Ha a város felől nézed a túlsópartot, a táj fölé magasodó párás-szürkés Pilist, könnyen gondolhatsz olyanokat, hogy ha nem lenne a háttérben a nagy hegyvonulat, komolytalannak tűnne az egész túlsópart. Konfekciónak.

*

Akaratlanul is van valami Kharón-i abban, ahogy a komp egyik alkalmazottja jegyeket ad az előtte sorban álló csiricsáré, délelőtti turistáknak. Minden viteldíjhoz jegyet nyújt át, kell a pontos elszámolás.

*

A vadkacsák nem ijednek meg az induló komp felhörgő motorzajától. Pedig egészen közel vannak, méterekre a hajótesttől. Mindent meg lehet szokni. Azt is, ami kellemetlen. Néha feladni minden vadkacsaságot, és a komp alól dübörögve feltörő, hajócsavarok keltette hullámok ellenére (átvergődni azokon) oda sompolyogni, ahová várhatóan vízbe esnek majd a turisták bedobált kenyérmorzsái. Az egyik kacska különös fejtartása, mikor a turistagyerek imitálja csak a kenyérdobást, de csak a mozdulat valódi, kenyér nincs. Csak a kamu.

*

Fiatal lány kutyával a parton. A kutya nyakán hosszú póráz, melynek másik fele a lánykézben. Az állat láthatóan örül a hús víznek, miután a lány beengedte a folyóba. Örül, mint majom a farkának, vagy, mint fark a majmának, ne menjünk bele. És abba se, hogy ajándék fognak ne nézd a lovát. A derék eb a közeli vadkacsák felé próbál úszni, a kacsák közönnyel nézik ezt az igyekezetet. Ezt is. Mint akik tudnak valamit. Aztán a lány ránt egyet a pórázon, gyere vissza. De nézzük meg a lányt. Húszas évei elejét járhatja, tetovált lábszárú, bakancsot hord. Messziről olyan, mintha összekoszolta volna valamivel az egyébként szép lábát. Közelebről derül ki, hogy a vélt koszban van valami rendszer. A kifejezés szándéka.

*

Mondják a szerencsés regényíróra, hogy XY (ZZs) megfogta az Isten lábát azzal a bizonyos regénnyel, mely nagyon sikeres lett. Igen, valóban megfogta, és megpróbálta összefirkálni.

*

Leülni egy folyóparti padra és nézni a vasárnapi sétafikát. A fiatal napszemüveges párokat. A fiatal napszemüveges lányok kezében újabban nem virág van, hanem apró, fehér, lihegő kutyácska. Ha kétoldalról megnyomná a hasát, talán csipogna is. Kicsipogná a kutyaeledelt.

Ajándékbolt. Üdvözlöm, köszön a belépő férfi. Jó napot, uram, mit parancsol, így az eladó. Névnapi szeretnék valamit a páromnak. Uram, párjuk a cipőknek és a galamboknak van, de mit is szeretne konkrétan? Óóóó...izé.. valami aranyosat a barátnőm névnapijára, Gréta. Uram, ez a kis fehér lesz a megfelelő, sokat ugrál, liheg, nyálaz, de ha alszik, meg lehet zabálni, imádják a lányok. Jó lesz, köszönöm.

*

Van az egyik kedvenc Márai-gondolat, aminek lényege, veleje és sava borsó, hogy jó-e az, ha valakiből köztéri emlékmű lesz, valami faragott szobor? Mert minden köztéri emlékműnek az a sorsa, hogy lehugyozzák a kutyák.

*

Vagy felmászhatnak rá a turisták, hogy aztán másik turisták lefotózzák a felmászottakat. A felmászottak ebéd után kiteszik felmászottságukat az internetes közösségi portálok képei közé, átneveznek egy albumot. Ha van az emberiség közelében valami megmászható, tuti, hogy akad valaki, nehezen bírja ki az Istenadta, hogy ne mássza meg. Van, amit illik megmászni, és van, amit nem. Mert illik megmászni mondjuk a Himaláját, de egy emlékművet nem annyira, hiába áll ki utóbbi is a földből. Nevezett műemlék történetesen a váci ereklyés országzászló. Melynek „Talapzatában a történelmi Magyarország 72 vármegyéjének megszentelt földje van el-

helyezve". Ez meg megmássza. Mászna meg egy szekér kangorilla, gondolhatnánk, de nem tesszük, nem méltó. Inkább arra gondolunk, hogy a szerencsétlen, ha már ilyen nemzeti emlékműveken akar ugrálni, hogy aztán közszemlére tehesse ezt, lehetne másképpen is. Például hogy magában, belül emel nemzeti, nevezzük így, műemléket, de nevezzük nevén: identitást. A nemzeti identitás elsősorban egy személynek szól, egy személyhez köthető, magához, az identitálthoz, ha hívhatjuk így. Aki aztán a belső nemzeti tájakat kedvére megmászhathja, a belső műemlékek minden látható magasát és láthatatlan mélységét. De ne elsősorban fényképekkel bizonygassa identitását, jelképekhez, eszmékhez való hűségét. Sok divatmagyart találni az utcán. És még valamit, a nemzeti identitás legtöbbször csendes, általában nem akarja önmagát bizonygatni. Csak ritka esetekben, vészterhes történelmi pillanatokban bizonyítja önmagát. Vulkán, ha kitör.

*

Rózsaszín pólós apukák tolják babakocsikban rózsaszín ruhás kisfiaikat a folyóparti sétányon.

*

Leülni egy padra, ahol nemrég nagy dolgok történtek. Ilyen lehet az első szerelmes érintés. Padok, főként, ha folyóparton vannak elhelyezve, hajlamosak nagy dolgok színhelyeként szolgálni. Ilyen a fent nevezett első, kissé még bátortalan érintés. Vagy épp az utolsó. Nézni az átellenes partszakasz eléd táruló szeletét, és arra gondolni, hogy jó. Hogy úgy jó, ahogy van. Ha néha szar is az élet. Ha szagban intenzívebb.

*

A vízen evezős sárkányhajó halad, ütemes dobolást hallani, így segítik az evezősöket, így tartják ritmusban azokat. Halad valahonnét valahová ez a kedves jármű. Néha pihennek. Ilyenkor utasai lelkesen integetnek minden dunai hajónak. Kiváltságot, talán kicsi fölényt is érezhetnek, de ne legyünk rosszak, valószínűleg csak simán örülnek a nyárnak. Nevetnek, közben örülnek a víznek, a különös alakú csónaknak, hogy egy csónakban eveznek, közösen (azon elöl és hátul sárkányt formáló díszítés), örülnek a maradék nyárnak, csak úgy, magának az életnek, és egyáltalán.

*

Szemközt egy félkész téglapépület, kilátszanak az építőanyagok. A nyílászárók egyelőre üres üregei egy meztelen újszülött homályos tekintetével néznek erre. Jó lett volna látni a nagy vallásokat, hogyan épültek fel, milyen alkatrészekből, miből mennyit határozott meg az építkezést felügyelő nagy intézet.

*

A meztelen újszülött az olyan, hogy nincs rajta még mez, sem rajtszám, sem szponzorok, sem eredmények, érmek.

*

Közelebb lépve érthetővé válik a strandon nagy hanggal bementett szöveg. Egyáltalán, ha meg akarsz érteni valamit, legjobban teszed, ha közelebb lépsz ahhoz. Legyen az egy elhagyott betonkeverő, egy komp, amire éppen felhajtanak az autók, vagy egy emberi hang, ami vélhetően fontos üzenetet közvetít a tömegeknek. Csak nem szabad félreérteni. Mert sokszor van, hogy félreértik, félremagyarázzák, maszatolják, aztán lesz nagy kalamajka, hajcihő, sírásrívás, csapataink elfoglalták, satöbbi, kedves nézőink, most kaptuk a hírt.

A strand gyepe, medencéi, népe, klór- és vattacukorszaga felett elrepülő hang tájékoztatást ad valami lényegesről, valami ismerősről, amivel mitológiákban, szent könyvekben, politikai eszmékben, ideológiákban, ősi tanításokban találunk párhuzamokat: „Őrzés nélkül hagyott értékeikért felelősséget nem vállalunk!” Ott a pont. Kemény, igazságos szavak ezek. Figyelmeztetik az emberiséget valamire. Hogy csak magára számíthat, vessen magára, ha elront valamit az életben. Vessen magára és az önmagában létező Istenre. Ha már volt olyan kegyes a sors, hogy hozzájuthattál valami értékhez, akkor legyél má' szíves vigyázzni arra.

*

12 óra, 27 fok, lenge, laza nyugati szél. A folyó illata. Mozdulatai. Alázat, mely átjár, eláztat. Sirályok röpte, ahogy ráfordulnak a lenge, laza, nyugati szelekre.

*

Mikor egy olcsó, de kellemes, családias hotel portásához – aki egyben az intézmény mindenese is, cseléd, fűtő, karbantartó, klozet- és zöldségpucoló, kedélyes férfi – becsenget a lassan továbbálló, kedves vendég. Mert épp arra járt, elment a nyitott ablak előtt. Pár kedves kérdés, hogy van, köszönöm, mérsékelten, ilyesmi szelíd beszélgetés, hogy van a család, meg úgy általában az emberiség. Elmondani, hogy vannak félbehagyott ügyek, pontot tenni azokra ősszel, felkiáltójeleket, ha kell. De ha csak épkezláb kérdések merülnek fel, már az is valami. Valahol el kell kezdeni. Vagy éppen folytatni. Vagy éppen befejezni.

*

Várhatóan így köszön be pár nyári nap még, mielőtt átvált az időjárás. Mielőtt megjön az új vendég, más szokásokkal, más köszönési modorral, más értékrenddel, más ruhákkal. A portás jól tudja, hogy a leendő vendég számára melyik szoba lesz a legalkalmasabb. Néha benéz a portás az egyelőre még üres szobába, leül a fotelbe, ahová néhány hét múlva az új-régi vendég ül majd. Elpróbálja, eljátssza, milyen is lesz majd.

BENEDEK SZABOLCS

Delej*

Sára fölébredt. Egy darabig a szakadozott, foszlott baldachin komor, fekete körvonalaival nézte, majd oldalra fordult, és a redőny résein átszűrődő fényben megpróbálta leolvasni az ágy melletti éjjeliszekrényen ketyegő ébresztőóráról az időt. A szobában általában oly módon változtak a fényviszonyok, hogy vagy sötét volt, vagy félhomály. Csupán reggel és kora este húzták föl néhány percre a redőnyt, és hajtották ki az ablaktáblákat. Ez a néhány lépésnyi, kicsiny, földszinti helyiség, amelyet Sárának rendeltek, befelé, az udvar irányába esett, ajtaja és ablaka egyaránt a gangra nyílt, és igazából nem is számított, hogy le van-e engedve avagy föl van-e húzva a redőny, a napfény mindenképpen elkerülte a háznak eme szegletét.

Sára most már egész jól bírt aludni. Nem tépelődött, nem őrlődött, nem gondolt semmire. Amikor a ház végre elnéptelenedett és az utolsó léptek is elhaltak a keskeny és az épület többi részéhez mérten meglepően dísztelen folyosón, Sára becsukta a szemeit, s néhány pillanattal később már aludt is. Hogy álmodott-e, arra soha nem emlékezett, ám muszáj volt gyorsan elaludnia, hiszen Fruzsi néni éppen csak megvárta, hogy a reggel valamelyest áttolódjon a délelőttbe, utána végigjárta a szobákat, s mindenkit fölvert. A ház délben nyitott, igaz, délután még nem az esti fényében üzemelt, de ha vendég érkezett, azt fogadni kellett.

Egyelőre nem hallatszottak Fruzsi néni kemény, katonás léptei. Sárának volt még néhány percre arra, hogy fölhajtsa a nehéz szagú, száraz, kérges foltokkal borított takarót, megigazítsa az elnyútt vánkost, levegye az éjszakai hálóruhát, és törülközőt csavarjon maga köré. A folyosó végén volt a fürdőszoba. Az arcot és a felsőtestet meg lehetett a lavórban lévő enyhén állott vízben mosni, ahhoz azonban, hogy teljesen megtisztulva, illatosan várják a vendégeket, be kellett menniük a fürdőbe is. Sára szeretett odabent lenni. Ha rajta múlt volna, sokkal több időt töltött volna a csobogó, forró víz alatt. Bár nem beszéltek róla, bizonyára így volt a többi lány is ezzel. Jólesett a nehéz és rossz ízelet hagyó éjszaka után megfürdeni, megtisztulni, kimosni, vagy legalábbis megkísérelni megszabadulni attól, amitől úgysem lehetett.

Sára letolta magáról a takarót. Föül, az ágy szélére fordult, és lecsúsztotta aprócska talpait a döngölt, csizmafoltos padlóra. A házban egyelőre teljes csönd honolt. Gyanútlanul akár azt is lehetett volna gondolni, hogy még éjszaka van, s mindenki békésen alszik, de hát nappal volt, erről árulkodtak a redőny világos rései, valamint az éjjeliszekrényen lévő óra is. Odakünn már pezseg minden: az üzletek

* Részlet *Az ördög Budapesten* című regényből.

ajtaja tárva-nyitva, emberek sietnek egyik irányból a másikba, a házmesterek harmadjára seprik föl a járdát, a Váci körút felől fiákerek zörgése hallik, s a magasból, az Andrásy út irányából kicsit bekéredzkedik a napfény, hogy ha egy kis sávban is, de átmenetileg kiszínezza a vaskos házak közé rejtőző szűk Ó utcát.

Aztán a következő pillanatban föltárult a nehéz tölgyfaajtó, és világosság vágódott be a szobába a gangról. A küszöbön Fruzi néni állt teljes valójában: kövéren, nagyokat szuszogva, egyelőre a szokásos esti smink, öltözék és protokollmosoly nélkül.

Sára összeresztette. Nem hallotta Fruzi néni közeledtét. Ezek szerint elbóbiskolt volna? Az előző pillanatban még tökéletes volt a félhomály és a némaság, most viszont, ha nem is fényárban úszik a kamrája, de már élesen látszanak a kontúrok, meg lehet különbözni egymástól a tárgyakat, még úgy is, hogy a befelé igyekvő gyöngye fény útját jócskán elállja Fruzi néni termetes alakja.

A szülőotthon előtt találkozott először vele. Már akkor meghökkent a nem mindennapi méreteken, bár először azt hitte, hogy a vastag prémkabát teszi. Fruzi néni úgy állt a metsző, süvítő februári szélben, akár valami kőszobor: megingathatatlanul és megrendíthetetlenül. S mintha éppen Sárát várta volna. Amint a lány megjelent a kapuban, Fruzi néni elindult feléje. Átvágott az utcán, az se zavarta különösebben, hogy alig tett néhány lépést, csikorgó kerekekkel, centiméterekkel tőle fékezett le egy automobil. A vezetője nem is mert háborogni, csupán pislogott a vaskos pilótaszemüveg mögül – nyilván örült, hogy járgánya megúsza az ekkora tereptárggyal való veszélyes ütközést.

– Milyen bájos gyermek – jelentette ki köszönés gyanánt Fruzi néni, anélkül, hogy egy pillantást vetett volna a Sára karjain heverő, összegöndörített takaróra. – Kisfiú vagy kislány?

– Kisfiú – válaszolta habozva Sára, mintha maga se tudná pontosan.

– Mi a neve?

Sára gyanakodva nézte a festett, pufók arcot, a zsírpárnák fedezékéből kikandikáló, élénken csillogó szemeket, és nem igazán értette, miért csilingelnek a fejében azok a kis csengettyűk, amelyek veszélyre szoktatták figyelmeztetni. Hetek, vagy talán hónapok óta ezek voltak az első, egyenest hozzája intézett emberi szavak, ám nem érezte őszintének őket. Később, amikor újra meg újra fölidézte első találkozásuk körülményeit, és föltette magának a kérdést, hogy mit kellett volna, avagy tudott-e volna bármit is másként csinálni, minduntalan megbizonyosodott arról, hogy hallgatnia kellett volna azokra a csengettyűkre. Föltéve, ha szóltak egyáltalán, és nem utólag képzelte őket oda.

– Bálint.

– Ó! Hát milyen szép neve van!

Sára egyáltalán nem találta szépnek. Amikor a komor arcú, folyton ingerült bába a névről tudakolta, rádöbbsent, hogy ezzel egyáltalán nem foglalkozott. Nem is tudott hirtelenjében mit felelni. Végül a bába nevezte el a kisfiút Bálintnak, mivel a születése erre a napra esett.

– Hát magát hogy hívják, angyalom?

Megmondja? Sára végül úgy volt vele, miért ne mondja meg. Szépen, illendően bemutatkozott. Úgy, ahogyan azt házaknál, az első viziteléskor szokott. Nem mint ha olyan sok lett volna. A harmadik gazdája penderítette ki.

- Én pedig a Fruzsi néni vagyok. Már ne haragudj, lelkecském, hogy így megszólítottalak, de amint megláttam ezt a bájos látványt, ezt a szép anyát ezzel a gyönyörű gyermekkel, azt gondoltam, muszáj őket közelebről is megnéznem.

Sárának föl se tűnt, hogy Fruzsi néni magázásból átváltott tegezésbe. Magától értetődő volt.

- Gondolom, az édesapa is nagyon örül a csöppségnek. Hát hol késlekedik? Már itt kellene lennie.

Fruzsi néni teátrális mozdulatokkal körbefordította a fejét. Sára lehorgasztotta a fejét, és a vékony, máris átázott cipőit bámulta. Nyilván Fruzsi néni is nagyon jól tudta, hogy se konflison, se automobillal, se gyalog nem fog megérkezni az édesapa. Akárhogy is alakultak később a dolgok, Sára azért hálás volt Fruzsi néninek, hogy annak kiléte felől soha nem érdeklődött. Ő se akart többé gondolni reá. Végére is majdhogynem lényegtelen.

- Értem - Fruzsi néni bölintott, és szemében mintha tényleg szomorúság tükröződött volna. - Ne ess kétségbe, kislányom! Nem vagy egyedül. Hidd el, hogy nem egy ilyen esettel találkoztam már. Gyere, igyunk meg egy kávét, és beszéljünk egy kicsit.

Fruzsi néninek nem lehet ellenállni. Fruzsi néninek deleje van. Soha nem kérdez senkit a szándékai felől, az ő számára ismeretlen az a szó, hogy „akarod-e”, „szerefnéd-e”. Egyszerűen megmondja, mi legyen. Sára észbe se kapott, máris ott lépdelt Fruzsi néni mellett, vagyis inkább mögött, és az ellen se emelt még gondolatban sem kifogást, hogy a kis Bálintot Fruzsi néni vigye, nehogy a gyöngélgedő édesanyát megviselje a teher.

Az utcasarkon túl volt egy szegényes kávékimérés. A tulajdonoson kívül senki nem tartózkodott benne, az éjszakai dohányfüst azonban még ott keringett az asztalok fölött. Fruzsi néni határozottan, otthonos léptekkel betrappolt, és leült az egyik kör alakú asztalka mellé. Bálint nyöszörögni kezdett, mire Fruzsi néni ringatni kezdte. Avatlatlan szemlélő könnyen ráfoghatta volna, hogy rázza a kisdedet, de ennek a végeredmény szempontjából különösebb jelentősége nincsen, a gyermek ugyanis néhány pillanattal később ismét - legalábbis úgy tűnt - békésen aludt. Fruzsi néni diadalmasan nézett a mellette toporgó Sárára, majd biccentett, hogy amaz is foglaljon helyet.

A tulajdonos előjött a pult mögül, és odament hozzájuk. Csavart egyet-egyét bajuszának mind a két végén, beletörölte a kezeit a koszos kötényébe, és azt kérdezte:

- A szokásosat, nagysád?

Fruzsi néni a zavar legkisebb jele nélkül bölintott:

- A szokásosat. Kettőt.

Hetekkel később, amikor Sára elkezdte átgondolni az ezen a februári napon történeteket, eszébe jutott, hogy ez volt a következő jel, amely miatt megint gyanakodhatott volna. S persze utána jött az összes többi következő. Neki azonban a legkisebb gondja is nagyobb volt annál, minthogy az ilyesmikre fölfigyeljen.

A „szokásos” habos kávét jelentett. Sára már jól ismerte a külleméről és az illatról. Többször kísérletezett vele, s tulajdonképpen elmondhatta magáról, hogy tud habos kávét készíteni. Persze nem olyat, amelyet a kávéházakban és a kimérésekben csinálnak a modern gépeken, de egyik gazdája se panaszkodott emiatt. Ízlelni viszont ezen a délelőttön ízlelte először. Kétségkívül finom volt. Túlságosan is fi-

nom, olyannyira, hogy nem is merte mindet meginni. Pedig nagyon jólesett a szü-
lőotthoni kegyelemkoszt után.

Fruzszi néni egy szót sem szólt addig, amíg a nagybajuszú tulajdonos – egyben
főpincér – ki nem hozta a két gőzölgő csészét, és Sára bele nem nyalt legalább a
habba. A gyerekekkel volt elfoglalva. Néha megringatta – ezúttal kisebb mozdulatok-
kal –, néha dudorászott neki, máskor pedig csupán gyönyörködött benne. Aztán
egyszer csak Sárahoz fordult.

– Mi lesz övele? – A kérdésben egyszerre volt számonkérés és aggodalom.

Sára a kézfejjével gyorsan letörölte a szája széléről a tejhabot.

Ezen természetesen már ő is rengeteget gondolkodott. Egy ideig legalábbis.
Majd miután semmi értelmes és kivitelezhető megoldás nem jutott az eszébe, letett
arról, hogy töprengjen rajta. Csak lesz valahogy. Ha más nem, a hozzá hasonlókat
mindig várja a Margit híd és az alatta örvénylő jeges Duna. Csecsemővel a nyakán
nemigen vállalhat úri házaknál munkát. Odahaza, a falujában se fogadták volna
szívesen. Talán beállhatott volna egy gyárba munkásnak, de az elemi iskolán kívül
semmilyen képzést nem szerzett, ráadásul túl gyöngye és vézna volt az efféléhez.
Nem beszélve arról, hogy míg a munkaidő le nem telik (már ha letelik egyáltalán),
a gyereket nem tudta volna hová tenni.

Élt Budapesten egy rokona, akivel miután följött a székesfővárosba, Sára hébe-
hóba találkozgatott. Jólesett a meleg szó, a rokoni ölelés ebben a nagy idegenség-
ben. Csakhogy ez a férfi kezdte egyre merészebben ölelgetni, Sára ezért letett a csa-
ládi kapcsolatok ápolásáról. Mostanában viszont úgy találta, hogy ez az utolsó szál,
amibe belekapaszkodhat. Kétségtelen, hogy borsózott a háta a rokon viszont-
látásától, egyéb azonban nem jutott eszébe. Abban bízott, hogy odahaza, a felesége
jelenlétében csak nem viselkedik oly módon vele. Egyedül az jelentett némi gondot,
hogy nem tudta pontosan, hová kell mennie. Az a kis darab papír, amire az édes-
apja az ő távoli nagybácsikájának a címét róttá szálkás betűivel, már régen elveszett
valamelyik hurcolkodás során. Egyetlenegyszer járt a rokon lakásában, s emléke-
zett rá, hogy elég nehezen találta meg a szűk és teljesen egyforma utcák és épületek
között. Onnantól fogva mindig másutt találkozgattak. A bácsi nem akarta, hogy Sá-
ra többé fölmenjen hozzájuk, egyébként meg azon a címen, hogy a lánynak minél
jobban meg kell ismernie a várost, soha nem ugyanoda beszéltek meg a következő
találkát. Persze – gondolta később Sára – azért, hogy ne keltsenek mindig ugyanott
föltűnést.

Viszolygott a gondolattól is, hogy viszontlássza, de egyéb nem jutott az eszébe.
Csecsemővel a karján talán nem rúgja ki. Sára azt is eldöntötte, hogy amennyiben
az lesz ára, akkor engedni fog a rokoni noszogatásnak. Elvégre már úgyis mindegy.

Hiába tervezte ezt így el, mégse akaródzott a Fruzszi néninek elmondania. Nem
csak a Fruzszi néni miatt. Amaz hol Bálindra nézett, hol reá. S sóhajtozva, gondter-
helten megcsóválta a fejét.

Lassan, megfontoltan, ám annál nagyobb határozottsággal beszélni kezdett.
Hogy van neki egy igen közeli ismerőse, sőt tulajdonképpen barátja, aki nagyon
rövid idő alatt és a legkisebb fennakadás nélkül el tudja intézni, hogy a gyermeket
elhelyezzék az egyik otthonban, amelyet a szabadkőművesek üzemeltetnek. Ter-
mészetesen akár Sára is odaköltözhetne vele, azonban ennek Fruzszi néni semmi ér-
telmét nem látta, merthogy akkor onnét soha nem tudna kimozdulni, és onnantól

fogva folyton mások kegyelemkenyerére szorulna. Neki sokkal jobb ötlete volt ennél. Maradjon a kis Bálint abban az otthonban, Sára pedig dolgozzon önála. Van neki egy kis szalonja, ahol folyton rengeteg teendő akad. Mindig szükség van az éf-féle csinos és talpraesett leányokra.

Sára nem foglalkozott különösebben azzal, hogy Fruzsi néni mit ért szalon alatt. Ráadásul nem is volt lehetősége nemet mondani, hiszen azonnal Fruzsi néni lekötelezettje lett. Elsőként ugye itt volt a finom habos kávé. Igaz, hogy Sára nem itta meg teljes egészében, de hát azt is ki kellett fizetni, ami a csészében maradt. Aztán a kávékimérésből Fruzsi néni átcipelte egy közeli kereskedésbe, mivel mégiscsak tarthatatlan állapot, hogy szegény lánynak, egy fiatal anyának egyetlen ruhája van. Sára ekkor arra gondolt, hogy a ruha még hagyján, ám azon a kis batyun kívül, amely az iratait és azt a néhány személyes tárgyát tartalmazta, no meg persze az egyre gyakrabban nyöszörgő Bálinton kívül végképp nincs egyebe, csupán a nagy rakás szerencsétlensége, a kilátástalansága, valamint az a halovány fénysugárral sem kecsegtető lehetőség, hogy fölkeresse a faképnél hagyott rokont, és kosztért, kvártélyért cserébe a karjaiba vesse magát.

Végső megoldásként pedig ott a Margit híd, vagy a száguldó, dübörgő vonat.

Utóbbit a legjobb volna talán Pesten kívül, mondjuk a szülőfaluja határában megcsinálni. Hogy még egyszer lássa azokat az átkozott vályogházakat. Mondjuk az édesapjának nem esne jól, ha a drága lánya pont a falu közelében vetné vonat elé magát – talán el is futna szegyenében, meg se állna Amerikáig. Az pedig továbbra is kérdés marad, hogy mi lesz a gyermekkel. Mert a feltámadó anyai ösztönök, és hát Sára alapvetően tiszta érzései még csak a gondolatát sem engedték meg annak, hogy a kisfiút netán magával rántsa a kétségbeesett halálba. Az viszont már ekkor földerengett előtte, hogy Fruzsi néni szívjósága nem valamiféle veleszületett önzetlenség eredménye. Ismerte már annyira az életet, különösen Budapestet, hogy tisztában legyen azzal, hogy az a hely a gyermekotthonban abban az esetben lesz meg, ha ő tesz érte valamit. Hogy pontosan micsodát, arról egyelőre sejtése se nagyon volt. Kérdés ellenben mindössze annyi maradt, hogy ki legyen a kettejük, de különösen a kis Bálint megmentője: Fruzsi néni, avagy apjának kéjsóvár nagybácsija valahol a Keleti pályaudvar környékén.

Ám igazándiból ez se várt már megválaszolásra. Fruzsi néni gondoskodott arról, hogy semmi kétség ne legyen a célok és a kötelezettségek felől.

A kisfiú már nem csupán nyöszörgött, hanem egyre türelmetlenebbül sírt. Fruzsi néni ráparancsolt Sárára, hogy etesse meg azt a szegény gyermeket. A lány tétován körbepillantott, hová húzódhatna, azonban a kereskedés olyan kicsiny és szűk volt, nem akadt sehol egy eldugott sarok. A kövér, kopasz férfiú, aki az üzletet birto-kolta, és a kávéshoz hasonlóan láthatóan közeli viszonyt ápolt Fruzsi nénival, nyá-jasan átengedte a saját székét. Sára leült, és kibuggyantotta jobb mellét. Fruzsi néni szakértő tekintettel mustrálta, és mintha bólogatott is volna egy kicsit. Aztán, hogy ne zavarják az éhes gyermeket, félrehúzódott a kövér kopasszal puszogni a bolt ellenkező végébe. Mikorra Sára végzett az etetéssel, jókora pakkot állítottak össze nemcsak női, hanem gyerekruhából. A költségeket természetesen Fruzsi néni állta.

Akárhányszor gondolt vissza erre a bizonyos első közös napra, Sárának mindannyiszor meg kellett magában állapítania, hogy Fruzsi néni tartotta a szavát. Bálintot még akkor délután elhelyezték abban az intézetben, amelyet a szabadkő-

művesek pénzeltek, és ahol Fruzsi néninek megint csak egy ismerőse dolgozott, mégpedig a jelek szerint olyan beosztásban, hogy oda tudott hatni a fölvelt személyek kilétére. Sára arra is ígéretet kapott Fruzsi nénitől, hogy a kicsit rendszeresen, lehetőség szerint hetente meglátogathatja, amit be is tartott: csütörtök délutánonként – talán azért pont akkor, hogy Fruzsi néni szándékai és elképzelései szerint az élménytől kisimultan és megnyugodva állhasson a péntek déltől kezdődő hétvégi vendégöznön elé – Sára kivillamosozott (megint csak Fruzsi néni kontójára) az intézetbe, és néhány röpké óra erejéig a karjaiba vette lassan gyarapodó gyermekét. Fruzsi néni ugyanakkor azt is pedzegette, hogy örökbe kéne adni a kisiút, az intézet nem lehet végleges megoldás, és Sára, bármennyire is fájt neki, tudta, hogy Fruzsi néninek igaza van: arra esély se látszott, hogy bármikor is eljut abba az állapotba, hogy ledolgozza mindazt, amivel Fruzsi néninek tartozik, lévén, hogy a számla folyamatosan növekszik a lakhatás, az étkezés, a ruháztatás okán.

Sára azt hitte, hogy most fejmosás következik, vagy legalábbis a szokottan gunyoros számonkérés, hogy lám, a kisasszony még javában pihen, miközben vár a temérdek tennivaló: hamarosan nyit a ház, de előtte még rendbe kéne tenniük a benne lakóknak nemcsak saját magukat, hanem a szobáikat, a közös helyiségeket, a szalont és a folyosókat egyaránt... Aztán rá kellett döbbsennie, hogy ez nem a szokásos reggel. Fruzsi néni hosszú pillanatokon keresztül csak állt és állt a küszöbön, majd ingerültség és indulat nélkül azt kérdezte:

– Te jól vagy? Nincs semmi bajod?

Sára idejét se tudta, mikor kérdeztek tőle ilyet utoljára. Fruzsi néni hangjában azonban ezentúl valódi aggodalom, sőt szomorúság és némi félelem csengett.

– Igen. Jól vagyok – rebegte Sára, és egyszeriben megmagyarázhatatlan szánalmat érzett a tétova, kezeit tördelő Fruzsi néni iránt.

Fölkelt az ágyból és utánament. A szomszédos szoba ajtaja nyitva volt. Az éjjeli-szekrényen imbolygó fényvel világított egy petróleumlámpa. Fruzsi néni tanácstalanul állt a szoba közepén. Sára odalépett melléje, és fölsikoltott. Nem olyan nagyot, mert tudta, hogy ebben a házban nem szabad a kellenél jobban hangoskodni, akkor legalábbis bizonyosan nem, amikor nincsenek vendégek. A mellkasából kiszakadó sikolyt azonban nem bírta visszatartani. Az övéhez hasonló baldachinos, foltokkal tarkított ágyon ott feküdt Ildikó, a szomszédja, a kolléganője, egyben bizalmas barátnője. Hálóingén elől vérfolt éktelenkedett, de vér volt az ágyneeműn is, és a kemény, csizmanyomokkal teli padlót is vértócsák borították.

JENEI LÁSZLÓ

Éberség

Gyöngyök távlatból

Múlt kedden a személyiségét meghazudtoló, nyitott, zöld ruhában libbent be az ajtón, s egyből azt mondta, megüti a guta. Mert ő ilyet még nem hallott, milyen vicces ez az egész. Hátranyúlt a tarkójához, aztán meggondolhatta magát, látszott a mozdulat törése, markában összefogta hosszú, szőkített haját. Nevetett, már odakint elkezdhette, és a belépéskor elérte azt a szintet, amit a helyzetemhez leginkább megfelelőnek tartott. Ezzel van tele a feje, hogy felhozzon engem, pszichésen, mert hogy én beletörődöm a munkanélküliségbe.

Vera nevetett, villogtak a fogai, negyvenhét éves, és gyönyörű a fogsora. *Dzsentri-fi-ká-ció* – mondta a pofácskáit felfújva, a szokásos majdbepisilek mozdulattal rándult össze a teste, egymáshoz tapadtak a combjai. Aztán, nehogy megkérdőjelezek bármit is, szinte azonnal felegyenesedett, kisimult az arca, megnyugodva fújta egyet, majd elmagyarázta, min vihogtak a kht-nál fél napot. Állítólag a munkahelyén stílustanácsadó szélesíti az ismereteiket, havonta egyszer; nem látom a hatását. Bele se merek gondolni, mennyit kefél a hátam mögött.

Szóval Vera lepott meg ezzel a kifejezéssel, ugyanaznap szerzett ürmöst is, innen jegyeztem meg, bódulatomban tucatszor is elismételtem – *dzsentrifikáció*. Annyi rémlik a jelentéséből, hogy a felújított városrészbe a régi lakók helyett új, gazdagabb réteg települ be. Vera tudta, miért nem nevetek vele, ahol élünk, épp a fordítottja történik. Ez a baja a fiúknak, Zolinak is; havonta csak egyszer jön haza Pestről, egyetem mellett dolgozik valahová – azt mondja, programokat ír. Az anyja győzködte telefonon, hogy azt itthon is lehetne, van gépünk, meg mobilinternet, de Zoli nem akar jönni. Állítja, hogy jönne, ha tehetné, de szerintem hazudik, bűdös neki ez a környék. Pedig megmutatnám a gyerekeknek, milyen, ha sokáig nézi; tavaly a szemközti vízmosástól egészen a bukóig kivágták a fákat. A dombtetőnek mintha koronája lenne: mögötte a hatalmas belvárosi lakótelep tízemeletesének csúcsai látszanak. Úristen, mondtam Verának, amikor a kidőlt fák helyén támadt résben az első felbukkant, hiszen tényleg ott van. Mármint a lakótelep; pedig tudtam, Vera is tudta, mindenki tudhatja, merre van, de akkor is. A toronytetők éjjel még inkább hasonlítanak egy korona csúcsaihoz, az ablakok szikrányi fényei lennének rajta a drágakövek, ha meg tarlót égetnek a dombon, és sötétedésig nem fejezik be, a ragyogó csíkok úgy maradnak meg egy ideig a lejtőn, mint az aranyfüggők.

Mindez miért jutott az eszembe? Talán az ürmös miatt – ittam belőle az előbb –, talán azért, mert utólag rájöttem, hogy a szokásos galambszürke holmijai helyett aznap Vera valószínűleg nem miattam vett fel zöld ruhát.

*

Két óra múlt valamivel, ülök a galamblövé székemen, nem lehet sokat gondolkodni, hamar jön az első. A telek keleti oldaláról, az almafa tövéből a völgy egy arénának látszik, félkörben sorakoztatva ezernyi stratégiai pontot, ahonnan kiváló rálátás van a házunkra. Nem jövök zavarba, inkább kihívásnak érzem, komoly felismeréseket tartogat még számomra ez a helyzet, ha minden igaz. Nézem a galambokat a vén karosszékéből, lövöldözöm rájuk, célkeresztbe a szürkékkel, szoktam mondani részegen.

Egy éppen landol, húsz méterre sincs, a zsombékos részen pihen egy nagyobb göröngyön. Elvileg nem lenne szabad meghallanom a szárnycsattogást, rontja a találati és megsemmisítési arányt. Ettől függetlenül talán megvan, mert lebukott és nem tűnik fel sehol. Ez – hogy úgy mondjam – szakmailag releváns. Eleinte céltáblára lőttem, mert azt hittem, hogy a becsapódás hangja nem csupán bevési a lakosság tudatába a létezésemet, hanem éppenséggel némi többlettel szolgál majd; ezért is tettem a papírosból készült lőlapok mögé vaslemezt. A galambok viszont leesnek, ha eltalálom őket, és ebben ráadásként van valami vigasztaló.

*

Nem akarom becsapni magam, tudom, hogy vigaszra szorulok. Csak körül kell nézni. Gondozott porta a busz megállójától alig egy percre, csikkmentes előkert, egészben megmaradt beton járólapok. A kapun piros postaláda. Szép, de ez nem elég ahhoz, hogy az is maradjon. Az erőssége a fontos. Tegyük fel, ha támadás éri, ne legyen teljesen kiszolgáltatott. Minden nap átgondolom, mit tehetnék még.

Beáll a 14.35-ös busz. Még az index sárga jeleit lesem, amikor meglep a madár, mégse találhattam el, fölrepül a régi óvodai konyha hatalmas téglakéménye mellett, át a magas falak tövében lévő, takarítatlan kisudvar fölött, ahol néhány társának tetemét láthatja, ha lenéz – legalábbis azt hiszem, ott vannak, egy ideje terveztem, hogy utánajárok. A szerencsés túlélő óvatos, paskoló zajokkal távolodik, váratlanul hűvös szél támad, a nyakamba fúj, megborzongok.

Nem igazán tűröm jól a bizonytalanságot. Januárban megmozdult a lábam alatt a föld, mint később megtudtam, mindössze öt kilométeres mélységből jöttek a rengéshullámok – *igen kis mélységben pattant ki*, így írták az újságok. Lehet, hogy hiábavaló ez a sok aprómunka, amivel garantálni igyekszem legalább a minimumot? Muszáj erre is gondolnia valakinek. Vera hülyének tart, azt mondja, fogjam fel úgy, hogy egy védőréteg van a testemen, amitől nem tudnak a közelembé férkőzni, vagy ami még jobb: meg se látják. Nem fognak *beavatkozni*, így mondja, mintha sejtene valamit is a folyamatokból. Próbál rávenni, hogy sétálgassak a környéken, hiszen többfelé az erdőbe visznek a földutak. Nem ő van itthon egész nap, ráhagyom, hadd mondja. Amióta küzd a hormonjaival, nekem már elég belőle annyi, amennyit itthon tölt, nincsenek vele kapcsolatos vágyaim. Ezért nem is tudok neki elhinni semmit.

Vera nem látja, mi folyik itt, mert szereti, hogy a városban megkefélik, a nyelvén még ott az íze a másiknak, mit érdeklí, hová jön haza. Pedig láthatná, nem érnek semmit a kifinomultabb módszerek. Van ugyan egy ideje lovas járőr, meg szkvados járőr, konténerből kialakított rendelőbe jár az orvos, s van egy templom is, bár kívülről semmiben sem különbözik egy családi háztól – talán jezsuiták, vagy effélék,

állandóan nyitva a kapujuk. Mint a filmekben: ha üldöznek, biztosan bemenekülhetnék. Sok választásom nem lenne, egyetlen műút van a hegyek felé, ezen jár a busz valameddig, de tavaly úgy két kilométerrel fentebb beszakadt az aszfalt, s a hatóságoknak nem sürgős megcsinálni. Azóta alig van átmenő forgalom, csak néhány cifra és feszes sportruhába öltözött kerékpáros suhan át, van, amikor szemet gyönyörködtető, áramvonalas bolyban jönnek. A nők melle tisztán látszik, az emelkedőn az erőlködéstől kivágódnak a mellbimbóik. Aztán elsuhan a csapat, tetszik a tempójuk, ráadásul a seggük ájuldozik jobbra meg balra, néha olyan gyorsan, hogy semmire se marad időm. Nem győzöm állítani a puskán a távcsövet, ahogy távolodnak. A célkeresztben vannak, az biztos, sosem késném le, igazán stílusos nők, kár hogy a hajuk nem látszik a sisak alatt. Vera nem tud erről, de azt hiszem, megértené. Néha mintha közeledni akarna. Például míg eszem a vacsorát, ő is leül az asztalhoz, rejtvényt fejt, feltolja az újságot egészen a tányéromig, vigyáznom kell, ne érjek a kezéhez, ha kanalazok. Rászóltam már, de azt mondja, jobban látja, ha messzebb tolja. Ez megy a szűk mosdóban is, meg az ágyban. Félévenként, ha egyszer úgy vagyunk, akkor meg minek ez a kínkeserves kerülgetés, hogy jajistenem, kettesben vagyunk, zárt ajtók mögött, s ilyenkor mások talán... Nem tudom eldönteni magamban, szóljak-e neki, hogy hagyjuk. Attól tartok, megszakadna benne valami emiatt, mégiscsak nő, így azonban mintha egy akasztófa előtt udvariaskodnánk, ki menjen előre.

Mindig déltől érzem a délutánt, tizenkettőkor kezd fájni, hogy nemsokára ha zaér. Tudom, melyik busszal jön, addigra elteszem a puskát. A pisztoly a tokjával együtt van felakasztva, ott lóg a nappaliban a kétajtós szekrény oldalán.

*

Ha iszom egy kicsit, előfordul, hogy kisétálok Vera elé. Hetente egyszer bevásárol, segít nekik cipelni a busztól. Még senkit nem csaptak le fényes nappal, nem azért megyek, csak segíteni. Vera szerint a buszon kell észnél lenni, a gyerekek körmét megnövesztik és hegyesre vágják, hogy kiszakíthassák a nejlonszatyrokat.

Talán a galamb miatt gondolom így, de most is szeretném kint várni Verát, a megállótól ugyanis nincs messze az a belső udvar, kedvem támadt ellenőrizni a tetemeiket. A busz kerekeitől hurkásodott aszfalt, a várakozóknak kiképzett kis sziget, majd keskeny füves rész a lépcsőig; onnan nagyjából harminc méter a hámló falú, megvakult épület, a volt óvoda, a belső udvarra eshetnek, a támfal tetejéről is leszedtem már néhányat. Régóta készülök megnézni, de ki sétafikál arrafelé, a megálló mögött ők vannak.

Biztosan az ital is, a kíváncsiság is, hirtelen elindulok. A nyomós kút mellett mindig van víztócsa, a szomszédos elhagyott, még fel nem tört ház hátsó fala fejmagasságban teli van sáros lábnyomokkal. Ilyenek egyébként mindenfelé vannak, sokan játsszák ezt, Vera azt mondta, olyan, mintha freskót készítenének a fröcskölt vakolatra. Kelletlenül válaszoltam, hogy unatkoznak és kész.

Az egyik putri körül mindig kint van egy öregember, a színe, mint a gyenge kávé, majdnem mint a méz, de a testének nincs sűrűsége. Távcsóval szoktam nézni; most is kint van, őt lestem a vállam fölött, míg a kaput zártam. Csak ilyenkor lát engem, és ez megnyugtató. Valószínűleg mormol magában valamit, milyen üres az

utca, végre egy kis mozgás, nekem meg rögtön kedvem támad elvenni tőle ezt a kis közösségi élvezetet. Szeretem valami nagyon egzotikus és vad törzs tagjának gondolni, aki a ház mögött éveig gyakorolta, hogyan illessze a szájához egyetlen pillanat alatt a fúvócsövet. Utam során nem leszek hozzá közelebb harminc méternél.

Lassan kerülgetem a gödröket. A rég bezárt szénbánya légaknája egy feltartott ujjra hasonlít, az árnyéka óramutatóként jár körbe a telepen – most lépek át rajta, érzem a pulzusomon, hogy megtörtént. A jókora vastornyot eddig csak a korrózió támadta, nemsokára végleg levonul az amerikai, nem kell a szén az erőműbe. Ha egyetlen napra őrizetlenül hagyják, széthordja a nép. Éjszaka elszabadul a pokol, mindenhonnan neszek jönnek, babonából ki sem mondom, mi az, de tudom, és szerintem Vera is tudja. Onnan jönnek elő, amerre most megyek.

Le kell térni az útról, öt lépcső, mindegyik fok vizes, a gyerekeket szokták vödörrel elindítani. Lentről már jól látni azt a kis házikót, érthetetlen, mi lehetett valaha a funkciója, ablaktalan, egyetlen keskeny ajtónyílás vezet be az alacsony helyiségbe. Talán arra jó volt egykor, hogy a telep széli kutyás örök beálljanak az eső elől. Most lakják. Éjjel az aszfaltút melletti ostorlámpa fénye szűkösen elér a bejárata mellett nőtt bokorig, ha Vera hamar elalszik, s a szuszogásából hallom, hogy megpróbálhatom, kiállok még az ablakunkhoz, s távcsövön nézem, mi folyik. Emberek mozgását lehet sejteni, bemennek, kisvártatva kijönnek, ez megy hajnalig. Míg nézem őket, az agyam teljesen leáll, nem gondolok semmire, az idő is vánszorogni kezd. Amikor csend lesz, még maradok, nézem távcsövön a semmit, mintha egy fekete függöny elé lennék állítva, az agyam elutasít minden jelentést, nincs szüksége rám.

Közben leérek a völgy legaljáig, itt kettéválk az út. Az egyik visz a cigányokhoz, a másik a romos óvoda felé. Határozottan fordulok be, s amikor odaérek a tűzfalhoz, jól látszanak a felső téglasoron a lövésnyomok. Egy kis szakaszon félméternyit visszabontottak, ott lesek be. Sehol nincs madártetem, nincsenek galambok, maradványok. Most mit kezdek ezzel; hogy intonáljak, ha legközelebb Vera kérdez. Szótlatlan érek vissza az útelágazáshoz. Az öreg putrija felől kiáltást hallok, majd amikor egy asszony széthajtja az ajtónyílásban csüngő színes szalagokat, a vénember felém mutat, rám néz és egy körömnymi hófehér köpet zúg ki a szájából. Ugyanabban a pillanatban megcsillan két galamb teste az égen – hogyan csinálják vajon, mi fénylik rajtuk, hiszen vizesek nem lehetnek, a sötétebbik mégis, mintha úszna, úgy repül. Megcsillannak, akár a gyöngyök, ha kifordulnak valamiből.

MARAFKÓ LÁSZLÓ

Futam-tampon

Pezseg a vér, nevem viselőjének vére, hetek óta már úgy figyelem őt, mintha nem is én ülnék a kereveten, asztalon, vizsgálószékben, hanem ő, illedelmesen válaszolva, ha kérdezik, ha alkatrészeibe belepiszkálnak, ő nyög, fojtja vissza a szitkozódást, ilyenkor a másik (az első) elégedetten hátradől: micsoda nyámnyila alak ez a hasonnevű, még ennyit sem bír ki jajgatás nélkül, hiszen ez semmi (lenne) ennek a háttérben maradó hallgatagnak. Pezseg, hogy a zöldruhások, élükön a hórihorgas hentesköpenyessel, elintsék a rajtot, s itt fent, agyilag készen kell lennem, mert idegileg olyan nyugodt vagyok, mint a jó puha, lyukacsos sajt, omlós, lágy, gyertek, csak gyertek, kedveseim, alig várom, tegyétek velem, amit akartok, s akkor majd feldübörögnek a motorok, bőgnek a visszafojtott energiák, a torkomban (annak a harmadik személyű másikéban) azért egy nyelésnyi dugasz, amely talán majd kilöködik. Igen! – ahogy a filmekben kiáltják az igénytelen fordítók szövegét a felajzott és mindig túljátszó szinkronszínészek, igen, elrajtol a mezőny, élpozícióban én (tehát az a másik), rögtön bevágok elébük, elvégre engem vágnának, vagy mi a... (ezt az a másik fejezze be), lennétek csak ti itt, majd megtudnátok, megemlegetnétek, de még megtudhatjátok, hogy mit, mondjuk, amikor a csapat névtelen nőtagja az ötödik kísérletre sem volt képes belém verni az infúziós tűt („Micsoda vénája van magának?!”), hát milyen lenne, kis csapraverőm, már csak ilyen jutott, acélradiál, nehéz eltrafálni, mondta is oldalra fordulva a kis bestia: „Gyere, Mancsi, bökd meg te!”, mintha hízó lennék, pedig az utóbbi napokban inkább lefogytam, de a másik is hiába szűrt („Prete! Allez!”), végül a csendes harmadik telibe taláta, igaz, előtte ujjbeggyel kicsit megbabonázta, akárha csigabigámmal játszadozott volna. E pillanatban elhal a dübörgés, a visszafojtott őserő, s a terem végéből idegen hang: „Itt van baj a földeléssel?” „Ember, maga mit keres itt?” – emeli fel hangját a hórihorgas. „Tegnap gond volt a földeléssel. Inkább maradok, nehogy valami megint történjen!” Milyen megnyugtató, érzékenyül el a pezsgő vérű másikom. „Legalább bővül a közönségem” – érzékenyül el az első, motorok ismét fel, monitorok foszforeszkálnak, arcmaszkokon át szaporább a levegő, izzik a lég, fehér lepedőn lepedék, előre! Nemrég a vérvétel utáni eredményre vártam, de az ügyeletes kedves közölte, nincs meg, ám én állhatatosan kitartottam az általuk megadott határidőnél, amelyet amúgy már túlléptünk, mire ő azt javasolta, forduljak az ország kormányához. Válaszát nem tartottam sem illedelmesnek, sem helyénvalónak (akkor még egyben volt a személyiségem), ugyanis vérképemet nem a kormánytól, hanem tőlük kértem, pontosabban ide irányítottak, az ő kft.-jükhöz, így ragaszkodtam ahhoz, hogy fent nevezett nem kedves nővér teljes kapcsolatrendszerének latba vetésével nézzen utána, mert ha bértáblázati alulfinanszírozásra panaszkodna, elvégre a kft. ügyvezetője mégsem szerénységem, tehát nem velem kell nyugösködni. Így aztán nagy dérral-durral (inkább dúrral, mint mollal) intézkedéseket foganatosított,

s lám, csodák csodájára, cserregve előkúszott a gépből rég várt leletem. Validáltan. Nem úgy, mint megelőző vizsgálatkor egy titokzatos eszköz: matató kezek, fürkész kamerák már bennem, ám a szövetmintát kiemelni hivatott szerszám („Komámaszszony, hol az olló?”) kiderült, éppen egy másik osztályon pihen, ráadásul nem is sterilen. Még jó, hogy nem rajtam (bennem) keresték. De a beteg ne ríjjon, egy hét múlva jöjjön, de előtte egy napig felkészülve, étlen-szomjan, próbajáratva, randevú a vizsgálóasztalon, a megadott időpontnál mindig három órával később, akár egy elrontott illegális találkozón, de legalább eszközhiánytalanul.

Padlógáz, nyomás, boxbajhozóim, előre a csatornában, a szélcsatornában, bélcsatornában, csatornatöltelék nem akadály, nagytakarítást végeztünk az előző nap, huszonnégy órán át tisztítottuk, az időmérő futamon öt másodperc alatt értem el a tisztítóhelyet, még a teljes csatornacsőd előtt, s ezt az eredményt – nem ámitás – órákon át hoztam, másodpercre pontosan, csinálja utánam, aki nem hiszi, taposs bele hát, belém, királyi késes, ne kíméld a technikát, mert hogy engem ne, az csak természetes, a gép meg kezes állat, arra szolgál, hogy az embert gyötörje, ha ez az ára a gyógyulásnak, a nem kért mámorból való visszatérésnek, amikor virágkoszorúkat dobálnak rokonok és hívek, szővirágokat, pacsuliillatúakat, ingyen vannak, a jószándék kaszálta őket, a hősnek, nekem jár a lelkes éljenzés, meg a titkolt öröm, hogy nem rajtuk gázolt végig a kór meg az újraszereelő csapat, hanem a szívós barátan, ismerősön, rokonon, megúsztam megint (?) pár évig, végig (???), hát a végemig biztosan, mert az egyszer csak eljön, bár az élet egy nagy megúszóverseny, rövid- és hosszúpályás, nehogy már számítsan az a pár méter, ha arról van szó, partot érünk-e, a lényeg a benyúlás, fröccsenjen a klóros víz, bele a kaján pofákba, hogy megint legyőztük a fenekedő ármányt, a sors kezét, betartó lábát (hogy ne viseljen sípcsontvédőt, ha egyszer szembetalálkoznánk!), persze, ezt most az ajzottság diktálja, amikor az ember úgy sajnálja magát, mintha a saját gyermeke lenne, ha már az anyjái nem lehet, kiöregedett belőle, jobb is, ha szegény nem tud róla, hogy utólag mik esnek meg a szülöttjével, aki így legalább csak magát vigasztalja, a beste lelke, a jobbik énjét, mert ilyenkorra mindig megjavulunk, fogadkozunk, hogy soha többé, egy pohárral, egy szállal, egy felesleges dugattyúütemmel sem többet, mint amennyi a kiegyensúlyozott működésünkhöz szükségeltetik, a legoptimálisabb üzemmódra beállva az élet nekünk kimért hátralevőjéig, ha van hátra és előre, de legyen, édes istenem, legyen még egy picike, hogy elbúcsúzzunk a drága arctól, a kéztől, mely finom érezésével a mi vigaszunkra mozdul (nem mozdul?), de hát az élet már csak ilyen (még ilyenebb!), az árnyék és a fény együttes játéka (kik is írták meg ezt ezerszer?), de most árnyékok vetülnek ránk, jöjj hát, fény, reflektor bekapcs, de ne a pofámba, drága gyermekem, asszisztense, mert úgy belecsípek a dagadó fehér nadrágba, mint a méhecske, fullánkszakadásig, bár jó lenne előtte rebbenve virágról virágra, gyűjtve a nektárt, betárazva a kaptárt, betartva a naptárt, bár mintha kezdeném elveszíteni ittlételemet, elmém szivattyúzza a semmit, hol is a mit, a tündöklő arcjátékok közt, szétcsúsznak, fölöttem ollóznak, hangtalan, pá, aranyaim, feltárva, takaratlanul feltárva, eltakarítatlan, csak nem vakon vezetek, ebből csak durranás lehet, boxhajcsárkáim, fröcsögni fog itt minden, nem tehetek róla, az én saram a ti saratok, én szóltam időben, de nem figyeltetek, megjósoltam, mindig, de nem ügyeltetek, bár még így is jól jártam az ókoriakhoz képest,

engem életben hagytok, ott meg leöldösték a rossz hír hozóit, pedig azért jövedöltem, hogy elkerüljétek a bajt, hát magatokra vessetek...

Száguldás a csatornában, egyedül a csatornában, egyedül a száguldással, zaka-
toló álomláz, nyomomban zöldruhás üldözők, nem kétséges, hogy beérnek, nem
kétséges a gyötrelem, jöhettek egyenzubbonyosok, túléltem a halálomat, elsiklom
előle, mint egy csatornanyíl, -nyilallás, csatornanyúl, szőre feláll, elsimul, kicsúszik
a kezük közül, siklórepülésben kanyart vesz, bedől, kidől, elszakad a zubbony-
zöldektől, csak a fájdalomtól nem bír elügyeskedni, besüvit az alagútba, beszívja,
mint egy nyelőcső-kígyóbendő, sáriszap, nyögvenyelő gyomorhánytorgás, hagy-
jatok, hagyjatok, semmi kívánság, uram, csak egy kis békesség, jó leszek, ígérem, jó
gyerek leszek, mint évtizedek óta még soha, még büntetés is jöhet, csak ezt a kint
vedd le rólam, belőlem, ezt a megalázó jármot, igát, gyakorolni fogom az ígét, nem
csupán a leckét ismételni, megbántam már a sok engedetlenséget, kezes jószágod
leszek, ez nem ígéretetés, nem próbállak kicselezni, újratanulom az imát, amiben
lám, most is elakadok, eltűnik a gyerekkori szó, mint egy ürgelyukban, behúzta az
apaürge, éles fogával belekapott, nem engedi vissza hozzám, pedig nyelvem az
elillant hangsor, amitől gördülne a mondat, de mint kiakadt szerkezet, most
ugyanott kerreg, pörög, ismétli csonka önmagát. Ó, Legnagyobb Gyógyító, ha
akarnád, elronthatnád a világ egyensúlyát is, bár meglehet, már el is romlott, mit
tudhatunk mi róla ebben a légbuboréksátorban, mi nekünk adatott, a mindenség
szódavízgyöngyözéseként, míg szállunk az ég felé a semmi óceánjában, s hisszük:
halálunk a világvég, pedig csak annyi, mint a félrenyelés, amíg a rokonság kikö-
högí magát, a mindenség rá se hederít, miért is hederítene bármire is, mi része.

Hajolj fölém, Legfőbb Bíró, Végítélet Ura, Mindenekfölöttim, leintóm a célegye-
nesben, fénnel fejfedős úr, élők és holtak királya, reflektorok varázslója, szerveim
rendezője, infúzióim vezérlője, ki izzó lámpákkal teli trónuson ülsz, melletted né-
ma angyalok kara, zöld overállban, szorosan záródó fehér köpenyekben, csontarcú
népség, mely szavak nélkül is érti egymást, de ki ért meg engem, földi fetrengőt,
legalább a könyörgő szemeimet, hánytorgó beleimet, szűkölő idegeimet, nem kérek
sokat, csak egy kis simogatást, nem csupán a mütőasztalét, vaságyét, s tépjétek le
rólam a belém harapó fém-elektromos-kábelrángó murénákat, hogy mi az a
muréna, hát a mélytenger ádáz pofájú szörnye, mely sziklahasadékból tör ki, az
álom, a hánytorgó képzelet mélyvizében ringó palackos bűvár húsára áhítózva, le-
gyen szerencsétek hozzá, bár nem kívánom, de remélem, mert akkor nagyobb haj-
landósággal néznétek kürtő szemetekkel a kezetek alatt rángót. Szóval, fénnel jó
az eljövendő, a Fehér Arcú Megváltó, ki visszapofoz a csatornazúgásos alvilágból a
felvilágba, de most még a félvilágban, fölöttem lisztarcúak, aggodalmas nagyké-
pűek, azt hiszik, ők szültek újra, holott szülni csak egyszer lehet és szabad, már-
mint egy embert csak egyszer, a többi csak száználmas kísérlet a jótéteményre, bár
beavatottak azt mondják, az újjászületés felér egy extázissal. Szép jóreggelt, napot,
éjszakát fehér arcú varázsló, ki fölöttem trónolsz, bár kinevezésedhez nem sok kö-
zöm volt, mondhatnám semmi, zsugorított nulla, s a követési távolságot nem tar-
tottad be, sőt, belém vágta. Cél – egyenes, vég – egyenes.

„Kiszállok! Szálljanak ki belőlem!” Kitolnak egy kocsin, négykerekű háromke-
rekű az istenadta, a negyedik kereke csorba, ettől rúg, le akar vetni magáról, folyo-
sói rodeó. A nővérke nem is bír vele, ott hagy a kanyarban, mi az, nem lesz kerék-

csere, pedig én nem így akartam üdvözölni közönségemet, félig letakartan, dicsőségben s nem szájalomban, durrogok a kanyarban, a fél folyosó engem néz, ne inhalált adj, istenem, ne inhalált adj énnekem, búcsúzóul még tamponálnék, mielőtt még talpon állnék. A takarítónő elhalad mellettem – „Hogy a kezük törne le!” fohász a szemetelőknek szól, de szemetes edényt nem tesz le nekik –, kocsijáról kilocs csan a felmosólé, csúszkálnak a nyomába lépők, lesz utánpótlásuk a balesetieknek. Két emelet közt megtérek, a beteghordó misszionárius szeretetre int, kétszer akar leejteni, de egyszer sem sikerül neki. Az én vallásom a szabadság, a szabad orvosválasztás és az orvosilag szabad választás. Mi az, hogy az ágyamban, a beígért ágyamban valaki fekszik, s hogy máshova helyeznek, jó, hogy nem kell pusztítani a nyitott szemmel alvónak. Nem, nővérke, éppen csak annyira tetszik viccesnek lennem, amennyire a sebhegedés megengedi, semmivel sem többel, mert amivel több, az már veszélyezteti a rehabot, s azt már a kezelőorvosok nyugalmának veszélyeztetése miatt sem kockáztatnám meg, mert ugyebár más az öngyógyítás és más az önpusztítás, miként annak hatalmas szakirodalma van, tehát ezt az elhárított mosolyt még engedélyezem magácskának, de többet egy hajszállal sem, az már a trezoromba kerül, majd legközelebb elsütjük, talán a kontroll napján, a főorvosi vizit után öt perccel, egy minutummal sem hamarább, hogy megpróbáljam jegyzőkönyvileg és puritánul számba venni a történeteket.

A versenyzőnek nem az a feladata, hogy győzzön, csupáncsak hogy életben maradjon, a győzelem kikényszerítése a boxfelelős dolga. Ha nem sikerülne, az már a felsőbb hatalmak számlájára íratik. Fölöttük nem állnak földi döntőbírák, így kártérítés is csak a másik életünkben várható. (Megint összecúsztam volna azzal a másikkal?) Bár abban a másik létben meg minek, az maga a kárpótlás. Úgy látszik, rezisztens törzs tagja vagyok, talán még törzsfőnök is, ki levelet intéz a betegjogi képviselőhöz, akit földi halandó még nem látott, akárcsak a kvantumokat. Kvantum... Punktum...

De azért legközelebb kéretik a furcsán elvékonyodott tárcámat szorítókötéssel a vénámra erősíteni, jól jöhet az még az égi csarnokban a végső várakozáskor, ha megkívánnék valamit a büfé makacs automatájából, csak előtte, még itt lent, ne felejtsek el aprót is váltani...

ONAGY ZOLTÁN

Énekek éneke

(63-67.)

63. Irigyen és rosszkedvűen

A mesterek összeszokott kis csapat. Mire a férfi egyet pislant, leszedik a problémás kémény körül a cserepet, két pallót összekapcsolva lecsúszdazzák a kukába. Öt perc. Ugyanazon a csúszdán húzzák fel az új cserepeket. Öt perc. Ámulva nézi, hallja a füttyöt, fentről a kettős választ, jövök, kész, indulhat a következő. Nincs lélegzetvételnélküli szünet a munkafázisok közt. Ami volna, kitöltik. Ha mégis maradna, belép a másik mellé, igazít az elmozdulni készülő támgerendán, és vissza a saját feladathoz éppen időben, éppen a legjobb ritmusban.

Közben egyikük maltert kever, arra is jut ideje. A harmadik mester a peremen egyensúlyoz, kampós végű borjúkötélen húzogatja föl a horpadt vödörbe pakolt téglát, egyebet. Mire kettőt pislant, az új kémény áll, a régi a szemétkerületbe került, a repedt tetőcserepeket pótolják.

Mindezt olyan összehangoltan és természetesen, mintha a világ rendje volna öt méter magasan kormos téglákkal egyensúlyozni. Fáradtan nézi, és arra gondol, érte ő valamihez ezen a rohadt világon annyira, hogy amikor valaki munka közben nézi, irigyelje a tudást, a szakértelmet. Nem, gondolja, semmit nem tudok így. Semmihez nem értek annyira, hogy menetben meg ne kelljen állnom, gondolkodni a következő lépésen.

Bánatában alszik egy jelentőset. Koradélutáni, októbertvégi tompa fény, a nap lassan halad a Börzsöny felé a vékony felhők mögött. Nemrég fejezte be az ebédet, ami elnyomja, a hajnal fél hatig tartó Réka-látogatás fölemésztette minden erejét. Jelentősebbet aludna, ha nem riasztja a telefon.

64. Csendben haza

- Engem soha, csak a libádat hívogatód? - reccsen rá a nő.
- Most kelttél, ebben a pillanatban ébredtem.
- Ne hazudj, foglalt voltál, kétszer tíz percen belül.
- A csörgésre ébredtem, mondom.
- Az nem lehet, mással beszél, hívjam később, mondta a géphang.
- Az ég áldjon meg, nem vagyok telefonos szakember, annyit tudok, aludtam, a csörgésre ébredtem.
- Akkor nem a libát hívtad.

- Nem hívtam senkit, őt meg nem is tudnám, mert percenként ezer forint fölött csúcsidőben, a kártyán meg már nincs ezer forint.

Szünet. Mindketten ugyanarra a nőre gondolnak. A férfi arra gondol, milyen undorító, ahogy kiejti a száján a libát. A nő arra, viczorogjon csak, szokja, hogy mennyire gyűlölöm a szemét kis ribancot.

- Mélt se írtál - mondja a nő.

- Nem tudtam reggel felmenni, mintha csak egy napra kaptam volna a kulcsot. Próbáltam, nem sikerült.

- Akkor mással se levelezgetsz.

- Nincs netem. Galambpostám sincs.

- Nem is sms-elsz?

- Nem. Most ébredtem.

Szünet. A férfi az órára néz, megállapítja, még nincs fél hat, nincs tizenkét órája, hogy hazaautózott a nő, mi a francot akar, ki kell bírnia fél napot, mert otthon se hívogathat orrba-szájba, amikor úri kedve úgy tartja.

- A barátom vagy? - kérdezi a nő.

- Nem.

- Mi az, hogy nem vagy a barátom?

- Estig a barátod voltam, most a szeretőd vagyok. Csoje?

- Ha a szeretőd vagyok, és bajba kerülnék, nem segítenél rajtam barátként?

- Nem mindegy, ha segítenék?

- Nem. Egyáltalán nem mindegy. Az ember a szeretőjét bevágja a latrinába, ha lejár az ideje.

- Honnan veszel ekkora hülyeséget?

- Ismerek egy embert, aki bevágta a szeretőjét a latrinába.

- Mert?

- Mert fölszarvazta.

- Akkor talán kitüntetéssel érdemelne a szerető?

- Minden helyzet más és más...

- Van helyzet, amikor kitüntetik érte?

- A dolog latrina-kezelése nem axióma - mondja a nő.

- Nem axióma, evidencia. De feltétel, hogy gyorsan kell cselekedni, amíg van értelme.

- Megfontoltan is lehet, nem?

Szünet. Nem hagyja abba, nem és nem, gondolja a férfi. Belevesszük az új szerződésbe, hogy én a férjét nem emlegetem, ő pedig a helyettesítő nőt.

- Álljunk meg egy pillanatra... Miről beszélünk? - kérdezi a férfi.

- Arról, hogy barátom vagy-e.

- Nem, te megint libázol, pedig megegyeztünk.

- Tudni szeretném, mi volt, miért, hogyan.

- Megegyeztünk, hogy majd elmondom, ha lesz mit.

- De ha nem a szeretőd, akkor most micsoda?

- A liba?

- Igen, a liba. Barátod?

- Nem.

- Én a barátod vagyok?
- Soha nem voltunk barátok, miféle nyakatekert kiindulási pont? Az ember nem csináltat gyereket a barátjával. Te se gondolhatod, hogy valaha barátok voltunk.
- Nem lehetne egyszerre a kettő? Szerellemmel gondolni a barátokra?
- Nem. Legyen elég. Nyughass.
- Ha a libára nem gondolsz barátsággal, akkor rám hogyan gondoltál, amíg a liba megvolt?
- Nem gondolok semmit. Amíg nem iszom egy kávét, túl bonyolult ez nekem.
- Szünet. Jó volna némi nyugalom, gondolja a férfi. Ezt így nem sokáig lehet, valamiképpen a tudomására kell hoznom. Az is igaz, persze, rendeznünk kell a két és fél év számláit, mert potyognak minden monitorból, minden postaboxból.
- Azonnal lemerülök. Nincs velem a töltő - mondja a férfi, hogy végre befejezék.
- Add meg anyád vonalas számát.
- Minek?
- Hogy tudjam.
- Csiha...
- Megkérdem a tudakozót.
- Na. Szerintem pihenj, aludj, amíg egyedül vagy, fuss egy kört, főzz valami finomat, nézd a tévét, én intézem, amit kell, ma húzok haza. Nem akarok itt aludni.
- Szünet.
- Miattam? - kérdi a nő.
- Miattad is.
- Mert?
- Nem mondom meg.
- El akarod felejteni, hogy ott jártam?
- Nem akarom elfelejteni.
- Jó volt?
- Tudod, nem?
- Hát akkor?
- A dolgom elvégeztem, nincs netem, mennék haza a munkába.
- Szünet.
- Hallom a hazugságot a válaszban - mondja a nő.
- Nem hazudok.
- Úgy érzed, megcsaltad a libát. Velem.
- Nem. Nem jut eszembe, csak amikor emlegeted.
- Megint hazudsz.
- Nem jut eszembe, csak ha emlegeted. Mindketten jobban járnánk, ha nem tenéd.
- Megcsaltad velem? Így érzed?
- Fáradt vagyok, nem érzek semmit.
- Mind a ketten csaltatok, egy-egy, most mi lesz. Ez a kérdés?
- Nem ez a kérdés.
- Hanem?
- Nem csaltam, visszataláltam. Csak éppen azt nem tudom, hová.

- Minek mindent tudni?
- Ez az. Megyek csendben haza. Aztán megrágjuk, hogyan tovább. Most lemerülök...
- Katt.

65. *A repülő elszállt*

- Elég lesz nyolcadikán a pénz? Nem hiányzik? – kérdi méltan a nőt.
- Persze. Ma hetedik van. Ez azt jelenti, amit jelent?
- Azt.
- Vége?
- Éjfélkor.
- Ahogy megbeszélted magaddal?
- Ahogy megtárgyaltam magammal.
- Jövök telefonon.
- Szünet.
- Jól vagy? – kérdi a nő.
- Minden nappal jobban.
- Elmondod egyszer, mi volt ebben ilyen szörnyű?
- Ha tudom majd, igen.
- Ne viccelj. Most is tudod.
- Talán. De nem könnyű elhinni...
- Hogy átbasztak?
- Ja. Hogy így. Szart a palánkon.
- Mindennapos történet, erre gondolj.
- Gondoljon erre, akivel mindennapos történet.
- Szünet.
- Miért éppen ez a nap a határidő?
- Nem a nap, a hét.
- De miért éppen?
- A tizedik hét. Ha valami tíz hét alatt nem dől el, soha nem dől el. El kell dönteni.
- Ezt értem. Tudom. De miért pont nyolcadika?
- Éjfél meg kell rendelni a repülőjegyet, ha csütörtökön utazni akarsz.
- És te csütörtökön utazni akarsz?
- Ma éjfél akarsz. Éjfél után nem akarsz.
- Szünet.
- Ez szomorú – mondja a nő.
- A tények szomorú dolgok. Nem mondom, ha nem kérdezed. Sajnálom. Többször figyelmeztettek, ne beszéljünk róla.
- Anyádnál is repülni akartál?
- Igen.
- És én, az isten verjen meg, én mire vagyok?

- Más vagy. Kerek egész. Érinthetetlen. Egy csoda. Ha rád gondolok, kisüt a nap. Melletted semmi dolgom. Csak az örömök, a gyönyörök. Ha odabújok hozzád, nem akarok semmi mást. Se fölkelni, se gondolkodni, nem akarok csinálni semmit, csak ott lenni leállt aggyal, álló öreggel. Ő pedig egy félkész picca, feladat, munka, igyekezet, tervek. Elfújja a szél nélkülem. Vége van.

- Ezt ő másképpen tudja.

- Úgy tűnik.

Szünet.

- Akkor reggel?

- Akkor reggel.

- Várlak. Szeretlek, te disznó. Még azt is szeretem benned, te disznó, hogy nem hazudsz. Meg azt is, csak azt kicsivel jobban, hogy tökéletesnek látsz, hogy kisüt a nap, a libát meg félkész piccsának.

Éjfél.

- Mi van? - kérdi a nő.

- Hogyhogy még mindig ébren, már éjfél van?

- Mi van, ne cicázz!

- Eldőlt. Kész. Vége.

- Nnna. Akkor aludjunk. Akkor reggel?

- Akkor reggel...

Katt.

66. Bevezető e-mail

Nem hívlak, nehogy baj legyen. Nehogy én legyek az oka, ha nem tudnál reggel jönni. Csak elmondok valamit.

Ezt a telefont azóta használom, amióta ismerlek. Veled beszéltem, sms-eztem legtöbbet rajta. Egy regényt írtunk össze legalább. Kár, hogy nem másoltam ki, a bánatban olvashattam volna regényünk egy-egy fejezetét. Most, miután éjjelkor hívtalak, megnyugodtam. Leraktam az asztal sarkára, ahol a helye. Kinéztem a konyhába, a hűtőládába, mit főztek neked holnap. Mi legyen a reggeli, mi az ebéd. Ott szöszögtem, örülgettem, hogy milyen hosszú éjszaka lesz, és milyen rövid, ha reggelre itt vagy, amikor brekken a telefon. Hallom porszívózás közben is. Udvarról is hallom. A metróban is hallom. Amikor nagyon várok valamire, ötször megnézem, hátha mégsem, pedig tudom, hallom, álomból is hallom.

Volt idő, amikor minden jelzésre végigfutott hátamon a hideg, hátha te írtál. Az elmúlt két évben is, amikor pedig soha nem. Sokszor órákon át nem néztem meg, mert addig bízhattam benne, hátha váratlanul te vagy. De egyszer aztán mégis, és a csalódás, minél tovább vártam, annál nagyobb volt. Arra a bizonyos sms-re egy évig vártam. Minden nap. Csak mondom, hogy tudd.

Most meg, most a konyhában, ahogy kotorásztam a fagyos cuccok között, kitaláljam, mit ennél szívesen, éppen beszélünk, éppen elmúlt éjfél, éppen nyugodt vagyok, mert tudom, hogy akkor reggel, mert rögtön itt a reggel, vele te is itt leszel két év után, két borzasztó hosszú év, három hónap után. Hármat brekken, hármat rezeg. Nem érdekel, mondom nyakig a hidegben, senki ne írjon, senkire nem vagyok kíváncsi, senkinek nem válaszolok, mindenki húzzon el, én most egy napra megszüntetem a világot magam körül. Olyan régen várom, hogy megszüntessem.

Nem megyek be, nem nézem meg, minek. Kiválasztok egy húst, berakom a mosogatóba, hogy reggelre kiolvadjon. Aztán fürödni. Látom a nagy fürdőszobai tükörben, látom, mi történt harmincadikán, hogy a testem tele feszültséggel, várakozással, vággyal, kiábrándultsággal is, hogy csak megmutattad neki a jót, aztán elvetted megint egy hétre. Gyors zuhany, benézek a gyerekekre, alszik, mint a bunda, be az ágyba, hogy már „csak egyet alszunk”, előtte odapislantottam a telefonra, látom „üzenete érkezett”. A feladó te vagy.

Jaj, mondom, csak nem valami közbejött, csak nem az történt, hogy nem jöhetsz reggel. Kinyitom. Egyetlen betű. H. Ami másnak kórház, Hungária, az nekem „hiányzol”.

Ülök a gépben, böögök, akár a kamaszlányok, az egyetlen embernek, az egyetlen emberért, aki utálja, ha böögök. Másnak meg nem szoktam, még dühömben se. Más nem érdekel.

Történjen valami, kérlek, mert ez több már, nem bírom sokáig.

R

67. Névnap előtt

- Hallgatlak, éppen elaludtam – mondja álmosan a nő a telefonba. – Csak nem reggel van, itt állsz a kapuban?

- Nincs reggel, éjfél múlt.

- Akkor mi van?

- Ne írj nekem ilyeneket, mint ez a mél, ne mondj semmi olyat, ami miatt megint csak szégyenkezhetek.

- Nem azért írtam, hogy szégyenkezz, hanem azért, tudd, így is gondol rád valaki.

- Írd meg, aztán tedd föl a tárlóba. De én...

- Mindig csak én, én, én!

- Szóval, nem akarom olvasni, nem akarok úgy nézni a telefonodra, hogy az jusson eszembe róla is, szemét voltam, pedig nem, csak úgy alakult, úgy látszott megoldhatónak, ésszerűnek.

- Nem szemeteztelek. Nem akartalak. De egyszerre annyi minden eszembe jut, hogy szelektálni sem tudok köztük. Ha tiltakozom, ha néha rosszul is esik, nem a két év három hónap jön ki győztesen, hanem a kétszer hat hónap. Na és anyád napja. A bajnok.

- Akkor maradjunk ebben. Írjuk le a két évet.

- Két és fél.

- A két és felet. Írjuk le.

Szünet. Két év, három hónap és egy kicsi.

- Persze. Te könnyen leírod... – mondja a nő.

- Nem írom le könnyen, szó nincs erről.

- Nálam mégis könnyebben. Te mentél el, veled történt, ami történt, a te életed volt tele minden jóval, úttal, kirándulással, idegen pinával, én addig itt ültem a fiaddal a polcon lefagyasztva, hogy majd elővegyél. Ahogy elővettél, amikor újra kelletttem.

- Ez túl durva.

- Annyira nem durva, mint megélni.

- Az élet durva. Nincs aranyba vésve senki, semmi. Nem tudhatni, mi lesz holnap.

- Ne mondd ezt. Csak egyre vagyok képes gondolni, ha ezt mondod.

- Arra ne gondold, amire.

- Liba.

- Úgy van. Arra ne. Ott az a különleges eset fordul elő, hogy tudom, mi történik holnap.

- Szabad érdeklődnöm?

- Szabad.

- Akkor illő alázattal érdeklődöm, mi történik holnap?

- Te történész. Ma is te történész, ma már holnap van, és holnap is te történész, mert holnapután lesz holnap. Elmúlt éjfél.

- Hiszek neked. Illetve hinni akarok.

- Akkor ennyit. Ebben megegyeztünk.

Szünet.

- Mít vigyek névnapodra? Minek örülnél? - kérdezi a férfi.

- Nem kell semmi. Ha nagyon akarsz valamit, intézd el, hogy tizedikén veled ébredjek, kész. Tavaly augusztusban, születésnapom előtt éppen ezt kérdezte apám, minek örülnék. Azt kértem, intézze el, hogy tizenkilencedikén veled ébredjek. Nevetett, hogy ennyi női ostobaságból három fiú kijött volna, de intézett valamit, rád keresett, mert másnap telefonált, hogy válasszak mást, ha tudok, te valahol a hegyek közt kóborolsz. Pontosan azt mondta, hogy válassz elérhető férfit, te buta nagylány, őt hozom, de Király elérhetetlen.

- Remek.

- Tehát azt kérem, próbáld összehozni, hogy tizedikén velem ébredj. És akkor minden el van felejtve, meg van bocsátva. Ma nyolcadika, holnap kilenc, maradsz, itt alszol, együtt ébredünk a névnapon.

- Nem lesz több liba?

- Nem. Talán nem.

- Mi a garancia?

- Nincs garancia.

- Rendben. Megpróbálom.

- Megpróbálsz a két napot?

- Igen.

Szünet.

- Jó éjt akkor. Jó éjt neked. Mocarog a gyerek - halkít a nő.

- Jó éjt.

- Akkor reggeltől két napunk van?

- Reggeltől két nap. Ha Isten is úgy akarja - mondja a férfi.

- Isten úgy akarja. Ha nem akarja, kapja be.

- Hogy beszélsz? Isten itt nem kapott kártyát, Maráé a leosztás.

- Jó, hogy figyelmeztetsz.

- Kényszerűség. Tudnunk kell, merre hány méter.

- Na persze. Merre hány méter éter.

Katt.

VASS NORBERT

Hátra, le, kisütés

Kicsengettek. Tapétával kötött tankönyveimet Lakers logós, lila Budmil hátizsákomba gyűrtem. El nem fogyasztott citromos teámat meg – valami zsigeri praktikus okán – a különálló zsebbe pakoltam, ahol az elfogyasztott tízórais okozta úr tátongott. Így, ha a nagy sietségben el is mulasztottam volna az üvegre csavarni a kupakját, csupán a nyugati parti alakulat arannyal hímzett címere látta volna kárát óvatlanságomnak. A társadalomban elfoglalt helyem legfontosabb – és a diákigazolványomon kívül egyetlen – iratát, az üzenő füzetemet azonban nem fenyegette az elázás.

Nevezett, szüleim és tanítóim között létesült papír alapú forródrót ugyanis az iskolatáska felső, elcipzározható részében volt. Épp egy jó nedvszívó tankönyvrétegre a teától. Mindezt persze akkor és ott nem gondoltam végig. Helyette az üzenő közvetlen közelében pihenő, műbőrből készült, zsebpénztől duzzadó, beige-barnás pénztárcám járt az eszemben. Száz közül is felismertem volna, hisz egy Slavia 630-as légpuskából kilőtt, eltévedt lövedék szaggatta meg. Céllövöldés volt. Unikális formája miatt egy bélyeggyűjtő bolondult volna érte. A tartalma engem momentán jobban érdekelt. Igen, a pénz egyben volt. Hála az áldozatos mignonböjtnek, újból összegyűlt az 576 Kbyte magazin ára. És ezért volt fantasztikus érzés, hogy végre kicsengettek.

Kompijűterünk ugyan nem volt, ám cimboráimmal együtt fontosnak éreztem, hogy hónapról hónapra értesüljek a legújabb fejlesztésű számítógépes játékokról. És az „öthetvenhat” – mi, vásárlók csak így neveztük – pontosan ezt kínálta. Fél-száznál is több színes, csillogó papírra nyomott oldalon. De nemcsak tájékoztatott, hanem kanonizált is. „*Ennek a szimulátornak 91 %-os az irányíthatósága*” – idéztük elképedve. „*Annak a repülősnak meg csak 65 %-os a grafikája*” – hüledeztünk, noha ennek nyilvánvalóan nem volt semmi értelme. Számunkra meg aztán pláne, akik kizárólag annyit láttunk a játékokból, amennyit a jótékony szerkesztő – éppen a magunkfajta kedvéért – a szöveg mellé képek gyanánt betördelt. Képzletben viszont könyörtelenül irtottuk az ellent. Megjártunk minden ütközetet Trójától Pearl Harborig, Monzában pezsgőt locsoltunk a pixeles közönségre, a prérin vasútvonalat építettünk, a világűrben fel-alá repkedtünk. És ez így volt szép. A szemünk nem romlott a monitortól, a fantáziánk viszont napról napra javult. S az újságban közölt titkos kódoknak hála, egy tökök főellenséget, vagy akár egy egész nemszeretem küldetést is lecsalhattunk, képzeletben. Sőt, az sem volt ritka, hogy életerőnk, üzemanyagunkat, lőszerünket fogytán érezvén hangosan kimondtunk egy betű- vagy számsort, hogy aztán a többiek elismerő biccentésére minden egyenesbe jöj-jék. Bravúr úgy geeknek lenni, ha csak hírből ismered az 'ON'-gombot, nekünk talán mégis sikerült.

Játékokat testközelből akkoriban csak úszóversenyek alkalmával, a szottyadt pogácsával és vizes műanyag székekkel felszerelt büfékben láttunk. Játékgép formátumban. Az üzemeltetők a kötelező flipper mellé rendszerint egy verekedős szimulátort állítottak. Szinte retinánkba égett a vérvörösen villogó 'insert coin(s)' felirat, amit a legvadabb mozdulatokból összevágott demo kísért. És mi be is dobtuk az érmét. Ám gyakorlatlanok lévén jókora verést kaptunk a mesterséges intelligencia mozgatta harcosoktól.

A kezdet kezdetén jó volt nekünk a Streetfighter is, de rá kellett jönnünk, hogy azért a Mortal Kombat az igazi. Sötétebb felhők, szigorúbb tekintetek és a kivégzések. Szóval a „Mortál”. És a Mortálhoz fűződött az öthetvenhat legnagyobb dobása is. Az újság mellékleteként fakultpiros, félbehajtott cheatfüzet jelent meg. A Mortál második részének kivégzéseit tartalmazta. Minden sora aranyat ért. Ezért az ereklyéért indultam hát akkor, mikor végre kicsengettek. Nem mondanám, hogy egyszerű volt a dolgom. Mindezt ugyanis jó előre beharangozták, ezért tartani lehetett attól, hogy hamar elkapkodják az újságokat. A sulihoz legközelebbi trafikkal ezért nem is próbálkoztam. Felesleges lett volna. Helyette egy távol eső bódéhoz siettem. Volt. Benne a kivégzés-kotta.

Abban a hónapban szerintem ember nem akadt, aki módszeresen végiglapozta volna az újságot és eltűnődött a grafikák meg a kezelhetőség százalékosításán. Az olyan lett volna, mint a Disney alatt megkérdezni, hogy mi megy a másik csatornán. Abszurd. A Mortál mindent vitt. Attól fogva mindenhol velünk volt a karakterek skiccelt másával díszített, speciális mozgások varázsigéit rejtő breviárium. Szagos tollal kitépelt füzetlapokra másoltuk a hermetikus tudást, a lányoknak szót sem szólva minderről. Úgysem értenék. Órák alatt papírzsebkendőkön csúsztattunk oda egymásnak egy-egy billentyűkombinációt, s mivel a smiley meg a lájkolás akkor még ismeretlenek voltak, hát bölintással ismertük el a hibátlan repetíciót. Ez volt a mi kis Morse-ábécénk. Napok alatt bevágtuk Liu Kang biciklirúgásának, Raiden elektrosokkjának, Johnny Cage tökön ütésének kódját. Igen. Azt, amikor lemegy spárgába...

A füzet az öltözőben is téma lett. Edzések alatt ugyanis elég idő volt fejben verekedni. Ha a főellenséggel birkóztál, megszűnt a tréning monotonája. Egy alkalommal aztán Janó bejelentette, hogy megvan nekik a játék. Csak így. Meghökkenünk. Arra gondoltunk, ez a fiú leüssza velünk a penzumot, lezuhanyzik, megtörölközik, felöltözik, hazamegy és bekapcsolja a gépet. És rajta van a Mortál 2. A játék, amit mi naphosszat játszunk fejben, de igaziból talán egy kicsit jobb lehet. Tévedtünk.

Janót digitális Kánaán vette körül. Volt például rádiós walkmanje, meg Game Boya is. Igaz, versenyek alkalmával mindig más játszott vele, mert szendvicset, tusfürdőt, csokoládét, Olympos üdítőt, vagy ezek tetszőleges kombinációját kínáltuk fel neki egy fertályórányi máriózásért. A kuncsorgókat Janó az erőssorrend, az ellenszolgáltatás, meg a szimpátia koordinátaival megadható bonyolult grafikon alapján rangsorolta. A legkisebbeknél rendszerint lemerült az elem. Janónak Tupperware-műanyagba csomagták a szenyáit, míg én világ életemben alufóliás voltam. Janó mindig az aktuális Air Max modellt viselte, és módszeresen szét is rúgta pár hónap alatt. Innen tudtuk, hogy valójában nem is olyan jó csuka az. Most meg ez a Mortál.

Így hát mindenki Janó szülinapi buliját várta. Hideg számításból. Tudtuk jól, hogy ott, ha csak néhány percre is, de módunk nyílik kipróbálni a Mortált. És eljött végre. A Bburago-modell mellett szatyromban figyelt a cheat-füzet is. Mondtam, hogy azt nem ajándékban hoztam, csak úgy. A szendvicsen Zala felvágott, reszelt trappista, a tojáskarika közepén pirosarany-pötty. Árnyalata kísértetiesen hasonlított az újságban látott „Round 1. Fight!” feliratra. Úgyhogy az étel iránti lelkesedés ezúttal nem Éva néninek szólt. A számítógéphez a tortán, a gyertyafújáson, a kölyökpezsgőn meg a kézmosáson át vezetett az út. Az egyenlet ismeretlenje Gábor volt, Janó testvérbátyja, a PC tulajdonosa. Kamaszos pökhendiségével nem egyszer hiúsította már meg, hogy mi, kicsik a géphez ülhessünk. Ám most mégiscsak az öccse születésnapja van – gondoltuk. És igazunk is lett. A monitor lassan melegeedett, a rendszer mai fülnek elképzelhetetlen kattogások közepette állt fel. És Janó a DOS-ban határozott entert nyomott. Neki ez mindennapos rutinenter volt, számonkra viszont az örökkévalóság élénk kék hátterű tornácán elsűgött bebocsátó ima.

A leírás alapján jó előre elképzeltük, hogy milyen kezdőkép fogad majd. A játék gyártójának emblémáját is ismertük már. Ám a karakterválasztó ablaknál furcsa érzés fogott el. Tényleg a Mortál 2-vel fogok játszani? Liu Kangot választottam. Ugrándoztam, kapkodtam, nyomkodtam én amit értem, de a tűzgolyó sehogysem jött össze. De nem csak nekem nem. Dani se tudott fagyasztani Sub-Zeroval, meg Tomi se szórta a villámokat Raidennel. Hiába mondtuk fel hibátlanul a speciális kombinációkat, a küzdelem hevében újra és újra elvettük őket. Ujjaink megbotlottak a billentyűkön. Amíg a nyilakat kerestük, az ellen jókora támadást vitt be avatárunk gyomorszájába. A monitortól távol könnyű volt szájalni, hogy hátra, le, kisütés. De a képernyővel szemben? Pedig hát miféle szülinap az, ahol még egy ócska teleport sem sikerül? Nemhogy egy kivégzés. Márpedig mi aztán nem a dobostortáért jöttünk. Megkértük hát Janót, a Mortál avatott mesterét: mutasson be néhány klasszikus mozdulatsort. Az ünnepelt kis kéretés után, jól látható fintorral helyet is foglalt a forgós székben.

Persze egy kivégzést rendeltünk tőle. Azt, hogy hátra, le, kisütés. Azt, aminek hatására a győztes megroppantja ellenfele gerincét. Janóban benne volt a lezserség, a bizonyítási kényszer, meg a virtus is, hogy ezt aztán simán beviszi. Ilyenkor garantált a betli. – *Hát jó, mindig azért nem sikerülhet* – tárta szét karját. Mi megszeppenve, megértően bólogattunk. Hogy is sikerülhetne minden alkalommal ez a bonyolult billentyűsor, hátra – le – kisütés? Kortyoltunk a Zupból, markoltunk a chipsből és kértük, hogy tegyen még egy próbát! Na, akkor összejött. Rohadt bénán nézett ki. Én olyan 55%-ot adtam volna rá. A katarzis elmaradt. Ahogy harcosban a gerinc, úgy bennünk is eltört valami. Mi nem így képzeltük. Százfélén, de így nem. Leszegett fejjel mentem haza és mikor anyáék kérdezték, hogy milyen volt a szülinap, csak megvontam a vállam. Aztán már sosem játszottunk fejben Mortált. Nem érte meg.

HORVÁTH KORNÉLIA

Turczi István költői nyelvéről*„van aki a sorok között (in)formálódik”*(Turczi István: *Rohamosan foggy az Esti Hírlap*)¹*„Hiszen egymás nélkül semmit sem ér a nyelv.”*(Turczi István: *Egymás nélkül semmit*)²

Dolgozatom címe kapcsán néhány előzetes megjegyzést, két metanyelvi és egy tartalmi reflexiót tennék. A *költői* terminust egy szerző egész irodalmi munkásságának jelölőjeként (is) szokás érteni, jelen írásban azonban a jelző szűkebb értelme szerint Turczi István *verses lírai* szövegeinek néhány nyelvi és textuális sajátosságát tárgyalom. Ebből következően a címbeli *nyelv* szót tág értelemben használom, beleértve a versek írott szövegi megjelenésére irányuló észrevételeket is. Vizsgálódásom elsődleges tárgyául pedig, némileg talán meglepő módon az első, a *Segédműzsák fekete lakkcipőben* című kötetet választottam, noha több ponton kitérek más kötetek meghatározó jellemzőire, s állást kívánok foglalni az életmű állomásai közötti összefüggéseknek, a Turczi-költészet folytonosságának kérdésében is.

S kezdem mindjárt ez utóbbival, hiszen az életmű kontinuitásának problémája a Turczi-líra kritikai recepciójának is szinte első helyen visszatérő kérdésfelvetése. A művészi pálya egységessége kapcsán Szepes Erika nem a költői nyelv jellemző sajátosságaira és esetleges változásaira, hanem a versekből kirajzolódó alkotói személyiség típus identitásának folytonosságára kérdez rá, s ezt a kereső aktivitásban jelöli meg: „Turczi nem önmagát keresi a világban, nincsenek önértékelési zavarai, hanem igyekszik felderíteni mindazokat a világokat, amelyek hozzájárultak személyiségének kialakulásához – érzelmileg, gondolkodásmódban, műveltségben, világnézetben. Keres – de nem önmagát keresi, hanem a személyiségét generáló erők kezdetét.”³ S bár a versbeli beszélőnek és a költő biográfiai személyének ilyen szétválaszthatlanságát problematikusnak találok, fontosnak tűnik, hogy Szepes kiemelt figyelmet szentel az első kötetnek, s abból építi fel az életmű értelmezői konstrukcióját. Másfelől Kabdebó Lóránt hatásos paradoxonával éppen a korai líranyelvtől való elfordulásban ragadja meg e költészet belső összefüggését: „Ha nem lett volna a beat és a rock költészet jelenléte Turczi István költői világának megépítése idején (az első három kötet alakításakor...), akkor nem lett volna mitől *elszakadnia* – kialakítva egy sajátos magyar poétikai és grammatikai szövegépítmenyt, amelynek összefoglalásaként jelenhetett meg az összegző *Hosszú versek* éj-

szakája kötet” (kiemelés tőlem, H. K.).⁴ Kabdebó az említett művek közötti szöveg-szerző és stiláris kapcsolódás percepciójának lehetetlenségét is hangsúlyozza, másfelől azonban – könyvének bevezetőjében – Turczi poézisének meghatározó vonását a dialogikus és szintetizáló típusú versalakítás együttes működésében fedezi föl, s e kettőségben implicit módon mégis e költészet belső összefüggéseire, poétikai orientációjának általános jellemzőjére világít rá. Vilcsek Béla mintegy harmadik álláspontot elfoglalva a lírai életmű kibontakozását a szerves továbbfejlődés folyamataként értékeli, ahol minden alkotói korszaknak sikerül tovább gazdagítania a pálya kezdetén kialakított egyéni verstípusait és versbeszédét.⁵ Végezetül a linearitás és az „egységesség” meglétének kérdésére az olyan közvetett interpretációk, mint például Tarján Tamás 2004-es válogatása (*Hívásra szól a csönd*), mely a *Segédműzsákból* tekintélyes számú darabot emel be a kötetbe, egyértelmű igennel válaszolnak.

Úgy gondolom, az életmű egyik változatlan poétikai jellemzője abban a tendenciában mutatkozik meg, amely a verset korábbi szövegek inskripciójaként, deformációjaként és transzformációjaként működteti, s amelyik a textusok eme összjátékából kíván létrehívni egy – a poligenetikus eredet okán – mindig másként szerveződő szövegvilágot. Ez a poétikai elgondolás már az első kötetben is megtapasztalható. Mindössze néhány példára utalnék: a *Fallikus csönd* nemcsak ajánlásában idézi Hajnóczyt, de szövegébe *A Halál kilovagolt Perzsiából* és a *Jézus menyasszonya* meghatározó szó-motívumait, illetve szövegdarabjait építi be, miközben az avantgarde típusú, a tipográfia vizuális lehetőségeit kihasználó szövegkép elrendezése a magyar költészettörténetből Szilágyi Domonkos textuális hálót (különösen a *Búcsú a trópusoktól* verseit) eleveníti föl. Hasonló történik a Pilinszkynek ajánlott *Partitúrában*, míg a *Barátság* az én és a fák viszonyában Nemes Nagy Ágnes költészetét aktivizálja a befogadói emlékezetben. Az *Égre nézek* a Nagy László-i mágikus-mitikus nyelvű versvilág ráolvasásszerűségét idézi, az *Új világ* és a három *Akvárium* kísértetiesen hívja elő az irodalmi tudatból Cortázar *Axolotl*-ját; *A 22-es csapdája*, noha címében Joseph Heller művére utal, szövegében Csicsikóvot és a „holt lelkeket” nevesíti, míg például az *Önző vers* József Attila-intertextusok segítségével artikulál egy jellemzően Szabó Lőrinc-i tematikát. S bár a *Segédműzsákban* meghatározóbb az egész kötet korpuszának, mint az egyes versszövegeknek a politextuális építkezése, a későbbi művekben markánsabban érvényesülő szövegpoétikai tendencia már itt világosan érzékelhető.⁶

Az *SMS 66 kortárs költőnek* kötetben a kortárs lírai tradícióra való (a „kortárs tradíció” csak látszólag paradoxon) megszakítatlan „odahallgatás” mint alapvető költői magatartás már explicit, tematizált formában lesz a kötet mint kompozíció és mint szöveg univerzum döntő szervező erejévé. A 2007-es *Áthallások* címe pedig egyszerre megy vissza Szabó Lőrinc *Vers és valóságára* és Weöres *Áthallások* kötetére, mely utóbbi versei korábbi lírai hagyományvonalak és költők műveit, műfajait, poétikai alakzatait aktivizálják. A Turczi-kötet címe e (minimálisan) kettős „áthallása” révén a szöveghagyományok és az egyes szövegek folytonos egymásra rétegződésének, egymásra íródásának gondolatát explikálja, miközben a szójelentés detrakciós átalakításával a „hallott”, a *hangzó* szöveg későmodern felfogásától egy posztmodern típusú gesztussal az *írott*, a textusok felől szerveződő szöveg konceptusa irányában mozdul el. A szinkopének köszönhető egy betűnyi *différance* a szótól

megváltoztatásával ugyanakkor a szövegek illetően egymásra íródását a halál, a meghalás témájához is köti. E „halál” nem pusztán a megidézett költőkre vonatkozóan, tematikusan, hanem a *versbeli beszélő* „halálaként” is értendő, ami – a korábban megállapított posztmodern kötődés ellenében – a későmodernség poétikai alapállását látszik reaktiválni. Pilinszky szavai a költői „halálról” meggyőzően érzékeltetik ezt a későmodern felfogást: „A költő »menet közben« valamiképpen mindig belehal, belebukik abba, amit csinál. »Amíg a mag meg nem hal...« Furcsa módon enélkül az átmeneti kudarc nélkül – amit írás közben az ember mindig véglegesnek érez – nincs autentikus »alkotás«. A halálnak bele kell épülnie a versbe, hogy a sorok életre kelhessenek.”⁷ A *Találkozás egy amnéziás tetemmel* című Turcziversben az ironia trópusa hasonló gondolatot szólaltat meg: „én vagyok hozzá [t.i. a halálhoz] a legközelebb, / így Ő most hozzám tartozik”. Turczinál azonban a Pilinszky-féle gondolat úgy módosul, hogy nála a költői (azaz a versbeli, a „szövegi”) én más költők szövegeibe „hal bele”, miközben verse, amelybe e lírai beszélő nyelvíleg és textuálisan beíródik, más költők szövegeiből épül fel (a „más költők” megnevezés a szerző saját korábbi verseire is érvényesíthető: ennek jó példája az *SMS-ek Nők és...* elnevezésű szövege, amely az intratextuális kapcsolódást kettős autoreferenciális működés révén hozza létre, egyszerre alludálva az első kötet sokat idézett *A nők és a költészet* című versére, valamint az 1989-ben azonos címen megjelent, Jung Zseni aktfotóival megjelent kötetre).

Az *Áthalások* versei szövegkompozíció és versforma tekintetében is a későmodernhez köthető technikákat érvényesítenek, s teszik ezt a címekben-alcímekben megidézett költők beszédmódjától és jellemző szövegalkotó eljárásaitól függetlenül. Irodalomtörténeti aspektusból kérdés lehet, vajon a későmodernség zárt formáinak, letisztult nyelvének visszatérése a Turczikötetben visszalépésnek minősül-e. A kérdésre anélkül felelnék, hogy a dilemmába részletesen belebocsátkoznék: meglátásom szerint itt korántsem beszélhetünk visszalépésről, ellenkezőleg, inkább egy sajátos lírai beszédmód – esetenként döccenőkön keresztüli – kiformalódásának lehetünk tanúi. A versek által evokált költői tematikák és/vagy retorikák ellenére a szövegek olyan versmegszólalásokként olvashatóak, amelyek hasonló módon építik be a későmodernség nyelvi-poétikai eljárásait, mint amiként a későmodern szerzők építették be nyelv- és költészetszemléletükbe az avantgarde tapasztalatát.⁸ Ennek alátámasztásaként a Parancs Jánosnak szentelt *Egymás nélkül semmit* című, a versnyelv szoros szerveződését s ezzel együtt a jövőre nyitottságát, a szöveg kimondó utolsó versszakát idézem:

Bármi is történik, nem történt végleges –
Szoros textúrába szöve, ím, a túlélési terv.
A vers egyszerre emlékszik és emlék,
Hiszen egymás nélkül semmit sem ér a nyelv.

(55., a szerző kiemelése)

A lírai és kortárs szöveghagyományra való odahallgatás (egyébiránt a modernség költőitől sem idegen) poétikai gesztusa már az első szöveg címében ott munkál. Mint ismert, e paratextust több kritikus értetlenül vagy éppen elutasítással fogadta, s ez utóbbi különösen a *segéd* szóra vonatkozott. A „fekete lakkcipőben” specifikátora a múzsának a görög-európai mitikus és költői hagyományból jól ismert női mivoltát látszik megerősíteni (az effajta vélekedést a költemények jó részének női/szerelmi tematikája alá is támasztja). A *segédmúzsák* kifejezés azonban más interpretációs lehetőségnek is teret ad: lehetővé teszi a költeményekben megjelenített, de ily módon egyben *szöveggé is tett* nőknek mint a múzsa segédeinek, helyettesítőinek értelmezését. Ez esetben azonban a címet nem tematikusan, hanem tropologikusan (retorikailag) kell értenünk, vagyis a jelölők felcserélésén (transzmutáció) és behelyettesítésén (immutáció) alapuló nyelvi játék jelöléseként. Ebből az aspektusból a kötet cím a nyelv ama eredendő retorikus természetét juttatja érvényre, amely Nietzsche szerint minden szóban benne rejlik, s amely felől nézve a ráció megtévesztőnek, a morálisan felfogott igazság fogalma (mint minden fogalmunk) pedig illúzióknak bizonyul.⁹ Ez az erő, a nyelv illuzórikus ereje akkor is működik, ha felismertük illuzórikus mivoltát. Nietzsche azonban a tanulmány végén egy sajátos megoldást „ajánl föl”, amit a nyelv eme törvényszerűségére való ráhagyatkozásként, „odahallgatásként” írhatunk körül (amit ő maga intuíciónak nevez), s az antik görög gondolkodás- és életmódban lát megtestesülni: érvelése szerint a nyelv eme megtévesztő törvényszerűségének az intuitív ráhagyatkozás során elérhető meghaladását egyedül a költészet nyelvi világa képes lehetővé tenni. (lásd *A nők és a költészet* ismert befejezését: „A költészet olyan, mint az ágyba tévedt szentjánosbogár: akkor is világít, mikor elkelne egy kis szolidáris sötétség...” [42.]) Más megközelítésben a cím referenciális és költői értelemképzés folytonos összjátékaként, Jakobsonnal szólva a referenciának a poétikai funkcióban való megkettőződéséért értelmezhető, miszerint a nők Turczi költészetében mindössze „segédei”, helyettesítői az „igazi” múzsának, az ihletnek, a költészetnek.

Turczi költői beszédének, grammatikájának és trópusalkotásának, valamint ezekből kibontható szubjektumfelfogásának jelentős elődei között Kulcsár Szabó Ernő Radnótit, Vas Istvánt és Pilinszkyt, míg Kabdebó Lóránt Eliotot, Ezra Poundot, Pilinszkyt, Szabó Lőrincet és Weöres Sándort említi. A *Segédmúzsák* szövegeit átszövő számos idézet és allúzió mellett a versbeszéd és a szövegépítkezés sajátosságaiban a magam részéről két magyar költői nyelv meghatározó szervező szerepét vélem fölfedezni: elsődlegesen Weöres Sándorét, másodsorban Petri Györgyét. Érveim: *A halhatatlanság felé* Turczi-verse a weöresi *A teljesség felé* címét visszhangozza. Nyilvánvalóan parodisztikus parafrázissal van dolgunk, a szöveg azonban önnön „idézet-mivoltát”, travesztiaszerűen kifordított természetét explicit módon reflektálja részint az „ajánlom magam” egyszerre önreferenciális és énkettőző ajánlásában, részint a versszöveg idézőjelbe tételével. A vers prózasorokba tördeltsége, melynek intencionáltságát a „sorozatos” sorvégi elválasztójelek rendre kiemelik (az elválasztójel a 31 kvázi-versorból mindössze 12 végéről hiányzik, míg az utolsó sor kétszótagos rövidege a prózai szövegek bekezdésvégeit imitálja). *A teljesség felé* alcímében (*Próza-vázlatok*) jelölt szövegformának *versszövegformáló* elvvé tételeként működik. A *Csodakút* a Weöres-líra egyik ismétlődő kulcsmotívumát, a kutat és a kútba zuhanás témáját hívja életre, s ennek Weö-

res azon *Merülő Saturnus* kötetében is jelentős a szerepe, amelynek *Országút* című költeménye alighanem Turczi *Országútonja* ihlető szövege lehetett. Weöres *Áthallásainak* Turczi-féle áthallásáról már volt szó, de rokonság fedezhető fel a két szerző költői habitusában is: Weörest a magyar líra első számú alakváltó, „próteuszi”¹⁰ (Szócs Géza) költőjeként szoktuk emlegetni, akinél azonban az alakváltás sosem pusztán szerepjátékként, hanem mindig a nyelvi és szövegi lehetőségek, a megszólalás új és új regisztereinek kereséseként működik. (Vö. Weöres szavaival: „Nem értek egyet azokkal a modernekkal [...], akik mindig, következetesen, theoretikusan modernek. Azok közé szeretnék tartozni, akik, mint T. S. Eliot, költészeti doktrína nélkül, legjobb hajlamukat követik, maximális értékre törekszenek, ellanyhulásuk ellen makacsul küzdenek, de semmiféle elrugaszkodó vagy kordában tartó elméletük nincsen. Hol hagyományosak, hol újítók, hol érthetők, hol érthetetlenek aszerint [...] Nem követnek valamely irányt, hanem úgy növekednek, mint az élő fa: ágakkal minden irányba, gyökérükkel lefelé, koronájukkal fölfelé.”¹¹ Weöres számára az „eredetiség” deklaráltan a költészettörténeti tradíció hangjainak átsajátításában rejlik, számára ez az egyetlen poétika: pontosan úgy, ahogyan Kulcsár Szabó Ernő írja az *Áthallások* kötet *Utószavában*: „Egy vers tehát nem attól egyedi és megismételhetetlen, mert csupa eredeti darabból építkezik, hanem mert részeinek egy-szeri konfigurációját nem lehet szabályokba foglalni.”¹²

A Petri György költészetével való rokonságot nem egyszerűen a későmodern-posztmodern határán szituálható versbeszéd dilemmájában látom, hanem számos nyelvi-poétikai megoldás hasonlóságában. Petri az a költő, aki egyfelől úgy építi be költészetébe a magyar és a nemzetközi lírai tradíció nyelvét, hogy mindeközben originális, jól felismerhető beszédmodalitást, saját témák, problémák, versnyelvi és retorikai megoldások köré szerveződő megszólalásmódot alakít ki. E megszólalásmód egyik jellegzetes faktora az az irónia, mely a megidézett nyelvekre, de legfőképpen a *saját beszédre* irányul, ugyanakkor könnyen váltakozik egy patetikus, allegorizáló beszédmóddal. A nyelvek és a saját mondás fölötti irónia Turczi versbeszédében a kezdetektől meghatározó szerepet játszik (a szleng, a bulvár, a slágerek nyelvének „beépítése” meglátásom szerint innen válik értelmezhetővé); mi több, a *Segédműzsák* kötetében látványosan váltakozik az allegorizáló beszédmóddal. A közvetlen Petri-utalásokon túl (mint pl. a Petri-féle *Sci-fi szerelem* visszacsengése a *Sci-fi történet* című versben, vagy a *Körülírt zuhanás* kötet- és verscímének megszólaltatása a *Teli torokból zuhanás* verscímében) határozottan Petrit idézik a formailag viszonylag kötetlen versek végén a poétikailag letisztult, s gyakran ritmikailag is tiszta csengésű sor-mondatok (pl. „a fantáziánál nincs egyszerűbb szerkezet” [E.T.] vagy „egyre erősödő / szív-szünetjelek” [Sci-fi történet]). Végül szerelem és költészet témájának mindkét szerzőnél markírozott *nyelvi* összekapcsolását szeretném kiemelni, amelyet Petri az ismert Pilinszky-parafrazissal („A költészet nem tűri az alapok bonyolultságát”) éppen a *Sci-fi szerelem* című versében deklarált poétikailag: „A szerelem nem tűri az alapok bonyolultságát.” Turczinál a nő és a szerelem témája már az első kötetben is következetesen a nyelv, a szavak, a hangok, a mondhatóság problémájaként artikulálódik (pl. „ajkak öleléséről letaszított szavak” [Sci-fi szerelem], „mikor régi szeretők nyakára tekeredve / elfelejtett szavakat szorongat a nyelv” [Hegel], „túl a rögzíthető időn / folyik tovább és megtisztul a nyelv. / A szerelem kegyetlen mint a Nílus / mondták az ókori bölcsék.” [Túl a rögzíthető időn]).

S természetesen itt nem pusztán összekapcsolásról van szó, hanem a szerelem és a nő *textuális inskripciójáról, szöveggé tételéről*. Ahogyan azt az SMS-ek *A nők* című versének sorai mutatják: „A nők, akikkel nem találkoztál [...] *mind szép sorban* szembejönnek velem.” (Kiem. H. K.) Az életbeli („szép sorban”, azaz ’egymás után’) és a versbeli (’minden szép /vers/sorban’) kettős szemantikájának értelmezhetősége, „jelentése” nemcsak egymásra rétegződik, hanem önmaga kettősségében a költészet önértelmező aktivitását mutatja meg. Ezért vitatkoznék Vilcsek Béla azon megállapításával, mely szerint „az első korszak emblematikus és kötetcímadó verse (*A nők és a költészet*, 1990) utal rá: előbb a nők, s csak azután a költészet”¹³, s tartom kettős értékű vállalkozásnak a Jung Zseni-féle könyvet, mivel ez utóbbi képeivel az olvasót minduntalan visszatéríti a referenciához, a nőhöz és a női testhez, s eltéríti a szövegbe írt, a szövegben „inkorporálódó”, nyelvivé tett „nőktől”, a nők „segédműzsaként” való elgondolásától. A *Segédműzsákban* e nyelvi közvetítettség eklatáns példáját nyújtja az „illuzórikus”, vagyis félrevezető című *Életkép direktben*, amely a szerelmi kapcsolat kibontakozását következetesen a vers születéseként írja le („és pillantásaink kíváncsi keresztútjain / nővekednek a szótagszámok”), s a szöveg végén a tematikus aspektusból a szerelmi együttlét áldozataként megjelenített nőt („Mint iphigenia fekszel itt”) oly módon emancipálja, s ezzel egyben tárgyiasítja, hogy (persze ironikusan) demonstrálja a versbe írtság, a verssé tétel költői aktusát: „most eMANCIpáltalak”.¹⁴

Jegyzetek

- ¹ TURCZI István: *Rohamosan fogy az Esti Hírlap*. In: Uő: *Segédműzsák fekete lakkcipőben*. Bp.: Szépirodalmi, 1985, 29.
- ² TURCZI István: *Egymás nélkül semmit. Parancs János szelíd parancsa*. In: Uő: *Áthalások*. [h. n.]: Palatinus, 2007, 55.
- ³ SZEPES Erika: „Hold árvája nyugtalan lélek” – avagy Turczi István megpillantja mindennek, azaz „tulajdon személyes dolgainak kezdetét” [online]. <http://www.freeweb.hu/dunaturkor/Szepe.htm>, page 1.
- ⁴ KABDEBŐ Lóránt: *Rögeszmerend. Turczi István művének tragikus derűje*. Bp.: Balassi, 2007. 25.
- ⁵ VILCSEK Béla: *A vers legyen velünk! Turczi István áthal(l)ásai*. Új Forrás, 2009. december, 77-78.
- ⁶ S noha *politextualitásról* a későbbi kötetek esetében minden bizonnyal beszélhetünk, Kulcsár Szabó Ernő kritikai észrevétele a megidézett szövegek *polilógusának* rendszerinti elmaradását teszi tárggyá: „A regiszterek váltogatása – s talán ebben van a líra legnagyobb kihívása a modernség záróküszöbén – csak nagy ritkán válik azok valódi összjátékává, a költői és kulturális dialektusok s a velük hangzó szocioletusok interpenetrációjának művészetévé. Érthető, ha Turczi e kötetének is vannak ebből eredő hiányosságai.” KULCSÁR SZABÓ Ernő: *Nem história – nem galéria. Turczi István: Áthalások*. Alföld, 2007. november, 98.
- ⁷ PILINSZKY János: *Egy lírikus naplójából (1971)*. In: Uő: *Publicisztikai írások*. Bp.: Osiris, 1999. 639.
- ⁸ E tapasztalat „értéke” kapcsán vö.: „nem nehéz belátni, miért van kardinális különbség az olyan vers-értelem vagy -jelentés között, amelyik a valamit mindig is gondoló

nyelv és a kijátszhatatlan költészettörténeti hagyomány erejével való találkozásból keletkezik, illetve aközött a – már Babitsnál és Márainál kárhóztatott – nyelvi trükk között, amely a nyelv 'játékait' működtetni és uralni képes bűvészműtárvány illúziójának terméke..." KULCSÁRSZABÓ, *i. m.*, 97-98.

⁹ NIETZSCHE, Friedrich: *A nem-morálisan felfogott igazságról és hazugságról*. Athenaeum, 1992, 3. füzet, 3-15, különösen 7.

¹⁰ Vö. SZŐCS Géza: *A parton Proteus alakoskodik. (A megtalált vers.)* Korunk, 1973, december, 1849-1857.

¹¹ WEÖRES Sándor: *Megfejtés a „rejtelem”-re (részlet)*. In: ZIMÁNÉ LENGYEL Vera (szerk.): *Weöres Sándor Bibliográfia*. Bp.: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, 1979, 7-8.

¹² KULCSÁRSZABÓ Ernő: *A techné „hangja”*. Turczi István Áthalások című kötetéhez. In: TURCZI: *Áthalások*. 111.

¹³ VILCSEK, *i. m.*, 90.

¹⁴ A tanulmány az OTKA PD 76152. számú pályázatának keretében készült.

GRÉCZI-ZSOLDOS ENIKŐ

Vázlatok a mikesi narráció értelmezéséhez*

*„fehér mésszel főstött
szobám vak falára
írok kédnék mast már,
írok utoljára”*

(Györe Imre)¹

A homilikus beszédmód

Hűséges, ám magányos, közlékeny, de meghallgatásra nem talál – ezek az ambivalens jellemzők, melyek elsőként kirajzolódni látszanak Zágoni Mikes Kelemen életének, műveinek ismeretében. Immanens lények vidám, jó humorú, tűzről pattant székely legény, legalábbis ekként szólal meg a levelek írója. Kivetülése, az egyszínűbb biográfia a hűséges, állhatatos szolgát, Istennek és földi urának feltétlen hűségéről tanúságot tevő Rákóczi-embert láttatja. Rákóczi-ember – a megbízható, halálig hű alattvaló, aki minden jót és rosszat, mi életében történik, az isteni kegyelem megnyilvánulásának tart, s mindezt beletörődéssel nyugtázza (verbálisan is). Példaértékű jellem.

Pszichoanalízisünk könnyedén felismerhetővé teszi a benne rejlő kettősséget. Énjének (énjeinek?) megszólalási formája mi más lehet, mint a fiktív levél, az emlékiratjellegű, naplószerű, memoárféle jegyzetelésre alkalmas irodalmi műfaj. Kommunikációs elemzéssel analógiát találhatunk kedvelt műfaja és modern korunk blogja között. Akárha blogbejegyzéseket találnánk, oly könnyed, közvetlen hangú, mesterkéltnél irodalmiasságtól mentes élményleírásokat, elmélkedéseket olvassunk tőle, de könnyen azonosíthatjuk ezt a stílust a publicisztika jegyzet műfajával is.

A homília, amely a prédikációval rokon prózai műfaj, s a gyakorlatban kötöttebb egyházi beszédet jelent, görögül annyit tesz, mint „együttlételem, egymás közti beszéd”. Mikes levelei ilyen értelmezésben szabad témájú homilikus szövegekként is olvashatók. Együttlételem – a belső és a külső világ, az intraperszonálisan megszólaló belső beszéd. A centripetális és a centrifugális erő egyaránt hajítja ennek az élménygazdag (sokszor az élménytelenségben is magát jól érezni tudó) gondolkodó párbeszédét: a külső történések érzetté, élménnyé alakítását és a gazdag lelki-világ, a körülményektől felfokozott érzelmek megszólaltatását. A szöveget körül-

---

* Mikes Kelemen halálának 250. évfordulója alkalmából.

vevő szituáció teremtett kommunikációs helyzetet. Micsoda modernitás van abban az írói pozícióban, amely úgy teremt dialógust, hogy az elfojtásban egy intraperszonális kommunikációs helyzetet teremt. Szövegeinek mélyrétegi elemzései azt mutatják, hogy ezek az írások nem tulajdonképpeni levelek, hanem egy belső párbeszéd verbális megnyilvánulásai, áldialógusok. Györe Imre a mottóban is idézett versében érzékenyen rátapint a Mikes alkotásaiban megbúvó létprojekcióra: „Kéd, édes néném, / életemet tudja”, minthogy a levelek olvasója is, aki a mikesi univerzumba kaphat így bepillantást.

Interdiszciplinaritás a mikesi narráció vizsgálatában

Végtelen számú világ is megbújhat egy irodalmi műben, ezért az átjárhatóság is több szempontból vizsgálható. Mikes Kelemen világlátása, lelke, amelyet Istennek adott immár 250 esztendeje, olvasói előtt levélformájú textusaiból világosodik meg. Fordításaival kevésbé gondolunk, mégis ha számba vesszük ezeket, regisztrálhatjuk, hogy többnyire didaktikus tematikájú egyházi munkák, homiletikai művek magyar nyelvre való átültetései. (A homilikus beszédmodor, lám, itt is jelen van.) Törökországi leveleinek átjárása, a belülről, illetve kívülről induló betekintő olvasói interpretáció a kritikai kiadás megjelenésével, úgy tűnik, summásnak tekinthető, azonban ez a fiktitivás koronként és beleélő olvasóként lehetőséget ad újabb és újabb megközelítésre.

Ha XXI. századi multidiszciplináris módszerünkkel (ún. a szövegpragmatika, a textológia, a pszichológia, a szocio- és a pszicholingvisztika, a diskurzuselemzés és az irodalomtörténet határmezsgyéjén körvonalazódó metodika segítségével hívásával) megvizsgáljuk a valóságteremtő nyelv létrehozóját, aki magába sűríti – pneumatikus hatásmechanizmusokkal – a külvilág önkéntelenül ránehezedő történéseit, akkor látjuk, hogy ezek érzésekké, érzelmekké, szociális viszonyulásokká érlelődnek benne. A kód megfejtésének sikere, az empiria rációvá degradálása, az igazság kinyerése a nyelvi rendszer szellempalackjából – különösen ily bujkáló-bujdosó szövegalkotóknál – módszerek, értelmező eljárások bonyolult összerendezésén múlik. A nyelv segítségével tudjuk megérteni, de megteremteni és kifejezni is szubjektivitásunkat. Mindenkor a nyelvünkbe sűrítjük azt a történelmi-társadalmi kontextust, mely meghatározóvá, (Sapir, de különösen tanítványa, Whorf nézetei szerint) determinisztikussá teszi ezt a viszonyt. Juhász Ferenctől kölcsönzöm ennek lírai megfogalmazását: „Mert nemcsak a dolgok teremtik az én szavaimat, de az én szavaim (és új építésű szavaim) is teremtik a dolgokat: új létezőket teremtenek, homályok hártáját tépik le, titkok burkolatait bontják föl [...]” (*Mondatok a nyelvről, szavakról, költészetéről*). Nyelvünk korlátozza világnézetünket, ránk kényszerít szokásokat, hagyomány szerinti struktúrája, lexémakészlete egyfajta korlát, ugyanakkor identitásunk, individuumunk, perszonális sajátosságaink tágítják – a teljesen át nem léphető – határokat.

Hogy a rejtett, közvetlenül nem hozzáférhető szövegtartalmakat rekonstruálhassuk, hogy a szövegszerveződési összefüggéseket feltárjuk, s azokból hiteles konzekvenciát vonjunk, úgy a nyelvet a társadalmi világ empirikusan is megragad-

ható, vizsgálható közegének kell tartanunk. A rejtett szövegértelemben bujkál, hiszszük, a biopszichoszociális lény minden sajátosságával, melynek kifejezést a grammatikai formák, a lexémák adnak.

Diskurzuselemzés, avagy a palack és a belé szorult szellem

A diskurzuselemzés azon alapállása, mely szerint az egyén a szövegek által hozza létre, formálja meg saját szubjektivitását, kiegészíthető azzal, hogy egyben saját fiktivitását is. No de ki is a *fiktív* ebben a diskurzusban? Az író stratégiáinak kifürkészése lehet az egyik feladatunk. Ha van fiktív címzett, az megteremti a fiktív olvasót, de ebben a viszonyrendszerben lennie kell fiktív írónak is. Az irodalomtörténet-írás mindaddig a fiktív levél fiktív megszólítottjára koncentrált.

Fiktív írónk magát szövegeiben rejt el, ám rekonstrukciós eljárásaink kihúzzhatják a palackból a dugót, s nem várt, előre nem sejtett erejű, nagyságú szellemmel léphetjük át a valóság határait. Mesénk hierarchikus viszonya (ti. „kis gazdám” és a mindent teljesítő dzsin) tán a rekonstruálót is becsaphatja. A bujkáló-fiktív író hol elénk áll, hol alaposan megleckézteti fürkésző gazdáját. Énje (nem *nénje*) – interpretátora fifikájának eredményeként – hol kiköszön, hol mosolyogva bújik a szavak mögé. Bujdosó ő, szövegeiben is bujdosó.

Barna László Gerard Genette narratív univerzum-elméletére² hivatkozva írja le, hogy a fikciós metalepszis megnyitja a valóság és a narratív szféra, vagy a narratív szféra és a narratív szféra határait. Az elbeszélő létszférája – függetlenül az elbeszélő szerepétől – az extradiegezis. Az extradiegetikus elbeszélő a történeten kívül helyezkedik el, s – Genette szerint – a szövegbeli hallgató tolakszik be a történet világába. Mikesnek a diegetikus univerzumába belátást enged az a közvetlen, „levélhangú” narráció, amelynek középpontjában az *én* áll, amely a narratív szintek többségében megjelenik: tulajdonképpen ő egyben a szöveg írója, címzettje és olvasója; ez utóbbi mindaddig, míg olvasói a szövegkiadásokat követően beavatottá nem váltak. (Elsőként Beöthy Zsolt utal rá, hogy „Az, akivel beszélt, bizonyára nem is második énje volt, hanem önmaga.”, később Szalatnai Rezső is leírja, hogy „a Törökországi leveleket nem »kedves nénjének«, hanem önmagának írta”.) S mihelyt az utókornak módja van rácsodálkozni erre a gazdag egységre, rájöhet, hogy ő maga, vagyis mi mindannyian vagyunk Mikes *édes nénéi*, fiktív olvasói. Az *intra* és az *extra* viszony egymásba játszása ad olyan erőt ennek a XVII-XVIII. századi, kivételes jellemű személyiségnek, hogy levelei, intraperszonális kommunikációjának kivetülései máig, több évszázad elteltével is fejtörést okoznak az irodalomértő és -kedvelő közönségnek.

A fiktivitás sajátos műfaját teremtette meg honunkban, magyarul írt, eredeti, egyedül, később hasonlóan Mikszáthnál megjelenő stílusban. Ennek az irodalomtörténeti, művészettörténeti, történelmi jelentőségű korpusznak a recepciója minden korban mást és mást rejteget. Az utóbbi évek Mikes-problémamegoldása a fiktív dialógus, a látszólagos kölcsönösség, – vagy ahogy egyik kutatója fogalmaz – az „arcok” dialógusának a megfejtésére vállalkozik.³

Nyelvészettel foglalkozóként különösen megragadtak Mikes Kelemennek azok a megjegyzései, amelyek a nyelvvel kapcsolatosak. Kigyűjtve ezeket rácsodálkozhatunk, micsoda modern nyelvelméleti, kommunikációelméleti fejtegetések, nyelvpolitikai megjegyzések ezek. Amikor a 4. levélben ezt olvassuk: „A' való, hogy a nyelvnek nem tudása is okozhatja a hozzánk való idegenséget, mert csak nem lehetünk jó szívvel ahhoz, akivel nem tudunk beszélni, mint akivel kimondhatjuk magunk gondolatját”, akkor a modern, XX. századi nyelvészeti irányzatok alapvételeit véljük átérezni. A kognitív nyelvészet képviselői, akik a posztmodern paradigmát tükrözik a nyelvtudományban, hirdetik, hogy a természetes nyelv az emberi megismerés eleme.

Felvilágosult, korát meghaladó gondolatai az idegennyelv-elsajátításról, -oktatásról abban a korban fogalmazódnak meg benne, amikor a magyarnyelvűség még csak lassan érzékelhetően kap teret a latin formalitások mellett, s a magyar dialektusok minden rangú és rendű magyar ember vernakuláris, elsődleges nyelvváltozataiként használatosak: „Azt írta volt kéd a minap, hogy már ért franciául. Aztot igen jól cselekszi kéd, ha idegen nyelvet tanul. Bár a mi földink azon volnának, hogy idegen nyelvre tanyíttatnák gyermekeket. De az olyan állapottal oly keveset gondolnak, hogy még csak az írásra és az olvasásra sem kényszerítenék a leányokat, hogyha csak azoknak nem volna arra kedvek. Azt a két dolgot pedig egy nemesleánynak nemcsak illik, de szükséges tudni.” A nyelvi nevelés különösen érdekli, későbbi leveleiben is nyomát találjuk ennek. A 175. levelében, amikor a török császár udvarában élő ifjak neveléséről tudósít, fontosnak tartja megemlíteni, hogy a törökön kívül más nyelvekre is tanítják őket.

A múlt század hatvanas éveitől számon tartott társadalomnyelvészeti irányzatnak korai előfutára lehetne írónk az itt citált fejtegetésével: „De amicsoda nem szükséges egy nemesasszonynak, hogy az ura távullétiben az urát mindenekről tudósíthassa, és az ura levelét elolvashassa. Nem lehet mindenkor olyan ember mellette, akivel irattathasson; de ha szinte volna is, a férfi nemcsak a hagymáról és a dézmaborról kívánna írni a feleségének, hanem más egyéb egyességből, szeretetből származó gondolatit is leírná, ha felesége tudna írni és olvasni. De minthogy nem tud, úgy ír néki, mint valami idegennek. Ha megvizsgálónok, hogy micsoda levelet ír az ura egy olyan asszonynak, aki nem tud olvasni, és hogy micsodást ír a tisztartójának, meglátnók, hogy mindenik egy húron pendül, és nem sok különbség vagyon közöttök.” Felismeri a regiszterek, a társadalmi nyelvváltozatok különbözőségét, a szociolingvisztikai eltéréseket.

A faluról jött székely nemes ifjú „nyelvjárásiassága” minduntalan verbalizálódik szövegeiben. Korának magyarországi nyelvi hierarchiájában, a használatos regiszterek között a latin – mint a „nemesi közélet nyelve”, ahogy biográfusa, Gálos Rezső fogalmaz⁴ –, a többi nyelvváltozat fölött áll presztízsváltozatként. A művelt réteg nyelvhasználatának, a formális helyzetek latinnyelvűségének az alárendeltségében kell elképzelnünk a magyar dialektusokat, melyek a standard, egységes irodalmi nyelv és köznyelv megszületése előtt szolgáltak az informális, de a latinul

nem tudók között akár a formális kommunikációs helyzetek közlési eszközeként. Mikes Kelemen regionális nyelvisége identitástudatának szimbóluma. Rövid háromszéki életszakaszának székelysége élete végéig elkísérte, tájszólása, észjárása elsődleges szellemi-kulturális közegének lenyomata. Székely dialektusát külön nyelvnek tekinti, érdekes adalék ez a nyelvjárások korabeli megítéléséhez.

Önidentifikációja a 39. levél végén a búcsúzásban félreérthetetlen: „...leszek mindenkor a kéd (nem lófejű), hanem lófő székelye.”, a 162. levélben a *székely szív* metaforával illeti magát. A fejedelem halála után nemcsak belső értékrendjében azonosulhat soha meg nem tagadott etnikumával, külső jegyekben is, a viselettel is prezentálhatja székely voltát: „Eddig belsőképpen voltam magyar vagy székely, de már külsőképpen is, mert huszonnégy esztendő múltán, ma tettem le a francia kötőt.”

Gyászbeszédét – utolsóként maradv a bujdosók között – maga írta önmagának: az írásaiban megjelenő magányos „kettőslény” így a valós létszférában is megélhető lesz. Élete végén, mivel nincs társa, barátja, aki ezt helyette megtenné, verbálisan, a homilikus stílusban is jártas lévén, pap módjára maga írja meg utolsó levelében az e világtól búcsút vevő lélek rekviemjét: „Mit rendel az Úr felőlem, az ő kezében vagyok, hanem azt tudom, hogy a pornak porrá kell lenni, és boldog az, aki nem az Úrnak, hanem az Úrban hal meg.”

Jegyzetek

- ¹ Részlet Györe Imre *Mikes utolsó levele néniéhez* című verséből. In: GYÖRE Imre: *Magyar monológok*. Bp.: Zrínyi, 1996.
- ² GENETTE, Gérard: *Metalepszis. Az alakzattól a fikcióig*. Ford. Z. Varga Zoltán. Pozsony: Kalligram, 2006. és BARNÁ László: *Metalepszis. Egy alakzat narratívái*. In: Lengyel Barbara – Szóke Kornélia (szerk.): *Kultúrák között III. A VI. és VII. Interkulturális Diákkonferencia előadásai*. Miskolc: Z-Press, 2009, 18–29.
- ³ TÜSKÉS Gábor: *Mikes-problémák*. ItK, 114 (2010); SÁJTER Laura: „Arcok” dialógusa Mikes Leveleskönyvében. GRÉCZI-ZSOLDOS Enikő (szerk.): *Versében él...: Mózes Huba köszöntése 70. születésnapján*. Miskolc: Bíbor, 2011, 300–308.
- ⁴ GÁLOS Rezső: *Mikes Kelemen*. Bp.: Művelt Nép, 1954. (Nagy magyar írók)

NAGY CSILLA

Könyv, kultúra, innováció

Beszélgetés Molnár Éva könyvtárigazgatóval

A Balassi Bálint Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet Nógrád megye egyik legjelentősebb kulturális fóruma, amely (céljait, programkínálatát tekintve) jóval több, mint könyvek, dokumentumok tárházaként szolgáló közgyűjtemény. Molnár Éva igazgató lendületes, kreatív stílusban vezeti az intézményt: a könyvtárról és olvasóiról, tervekről és lehetőségekről, hivatásról és hétköznapokról beszélgettünk.

- Három évvel ezelőtt nyerte el pályázatával a BBMKKI igazgatói posztját. Fiatalos szemléletű, de egyben jelentős szakmai tapasztalattal rendelkező vezető került az intézmény élére.

- Szinte mindig a kultúra területén tevékenykedtem, egész életemben könyvek és emberek vettek körül. 1988-ban kerültem a megyei könyvtárba, ahol azóta dolgozom. Igazgatóként talán előnyömbre szolgál, hogy ismerem Nógrádot, a helyi lehetőségeket, igényeket, hiszen Salgótarjánban születtem, majd több mint 38 évig éltem a közeli Mátranovákon, mondhatni „tősgyökeres” nógrádi vagyok. Az általános iskola után Bátorterenyén, a Váci Mihály Gimnáziumban tanultam tovább, ott is érettségiztem. Csalódással éltem meg, amikor a középiskola után nem vettem fel arra a főiskolára, ahol tanulni szerettem volna. Utólag azonban úgy látom, az az esztendő nem telt el hiába: a Mátraterenyei Napköziotthonos Óvodában kezdtem dolgozni képesítés nélküli óvónőként, és a tapasztalat, amit ebben az időszakban szereztem, később nagyon hasznosnak bizonyult. Most ugyanis egy-egy TÁMOP-pályázat megírásában, a program lebonyolításában, a gyerekekkel való együttműködésben előnyt jelent, hogy ismerem a legkisebekkel való bánásmód praktikáit. A munka mellett „gőzerővel” készültem a felvételire, amely a következő esztendőben sikerült is. Ekkor nyertem felvételt az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola Budapesti Kihelyezett Tagozatára. Így lettem okleveles könyvtáros és pedagógia szakos általános iskolai tanár. A következő munkahelyemen már a hivatásomat gyakorolhattam, a Nógrádi Szénbányák Művelődési Otthona Könyvtárában izlelgettem és szerettem meg nagyon a könyvtáros szakmát. Akkor úgy éreztem, megnyílik előttem egy új világ: nagyon boldoggá tett az a tudat, hogy a könyvek, dokumentumok által ismereteim, tudásom egyre biztosabbá vált, határozottabban igazodtam el az élet minden területén. Később fájó szívvel váltam meg a bányász művelődési háztól, hiszen egy gyönyörű, impozáns épülete volt a városnak, a környékbeliek szívesen használták a könyvtárat. Ma, amikor elmegyek az épület előtt, és látom annak lepusztult állapotát, kihasználatlanságát, szomorú vagyok.

Az elmúlt két évtizedben nagyon sok változás történt, különböző munkakörökben volt lehetőségem tapasztalatot szerezni, kipróbálni magam. Mostanra már elmondhatom, hogy nemcsak tanulom, de tanítom is a szakmát. Az intézményünkben szakmai gyakorlatukat töltő főiskolai, egyetemi hallgatóknak éveken át voltam gyakorlatvezetője, illetve a könyvtár által szervezett könyvtáros asszisztens tanfolyamon is éveken át tanítottam. Talán ez is hozzájárult ahhoz (bár minden bizonynyal alkati adottság is), hogy nagyon fontosnak éreztem a folyamatos tanulást, az önképzést. Mindig is megvolt bennem a vágy arra, hogy lépést tartsak a világgal, befogadó legyek az újra. Az életkorom ugyan már négyessel kezdődik, de ennek ellenére a tudás iránti belső késztetésem még mindig megvan. Ennek köszönhető, hogy 1999-ben (már felnőtt fejjel) ismét beültem az iskolapadba, és az Eötvös Lőránt Tudományegyetemen bölcsészhallgató lettem, könyvtár-informatikai menedzser diplomát kaptam. Ami rendkívül fontos számomra, hogy ezekben az években egy menedzserszemléletet sajátítottam el, ami arról (is) szól, hogy semmit sem szabad feladni, merészen és bátran kell a változásokat fogadni.

Az elmúlt esztendőben elvégeztem a vezetőképzőt, idén pedig európai uniós pályázatró tanfolyamon és angol nyelvi képzésen vettem részt, folyamatosan igyekszem gazdagítani, megújítani a tudásomat.

- *A megújulásra való képesség a BBMKKI-t is jellemzi.*

- Hosszú távú célom olyan dinamikusan fejlődő, innovatív intézmény kialakítása, amely képes a felhasználói igények követésére, kielégítésére, minőségi szolgáltatási rendszerével elébe megy a változásoknak, rugalmasan képes feladatait el látni. A könyvtár feladatrendszere, szolgáltatásai jelenleg is túlmutatnak az épület falain, és a visszajelzések szerint egyre inkább látványos és fontos szereplőjévé válik Nógrád megye, Salgótarján kulturális életének. Úgy ítélem meg, könyvtárunknak, mint kultúrákövetítő intézménynek nagy szerepe lehet abban, hogy megyénkről pozitív kép alakulhasson ki határainkon belül és azon túl is. Aktívan részt kívánunk vállalni minden olyan kezdeményezésben, amely elősegítheti Nógrád megye értékeinek megismertetését és terjesztését, hiszen ha Nógrád gazdag és sikeres, akkor a könyvtárunk is az.

Úgy hiszem, rendelkezünk olyan lehetőségekkel, módszerekkel a kulturális értékek felkutatásában, feltárásában és közvetítésében, amelyek komoly eredményeket hozhatnak szűkebb hazánknak. Más könyvtárakkal, egyéb közgyűjteményekkel együttműködő, kapcsolatépítő munkánkat hosszú évek eredményei igazolják vissza. A sikeres tevékenységet meggyőzően bizonyítja az a tény, hogy ma már Nógrád megye közel 60 településén van jelen könyvtárunk, a mozgókönyvtári rendszer révén. Ezt a programot a községi könyvtárak működési feltételeinek javítására, a dokumentumokkal való mind teljesebb ellátására dolgoztuk ki. Ez tulajdonképpen egy „vetésforgóban” működő kölcsönzési rendszert jelent, amely figyelembe veszi az egyes települések olvasóinak igényeit, emellett módszertani tanácsadó rendszerünk is segíti a nógrádi településeket. A továbbiakban hatókörünket szeretnénk bővíteni, szeretnénk segítségére lenni mindazoknak a kistélepüléseknek, amelyek könyvtáraik megtartásával és fejlesztésével voksolnak a tudás és a kultúra mellett.

- *Ahogy két éve a megyei könyvtár is voksolt.*

- A 2009-es esztendő nehéz év volt számomra. Nagyon sok kritika, vád ért azért, hogy partneri kezdet nyújtottam az együttműködő városi és megyei önkormányzat-

nak, amikor a racionalizálás és költségtakarékosság mentén, területi elvonásról döntöttek. Úgy gondoltam, és így gondolom ma is, hogy bár a területi veszteség mindig fájdalmas, de ha a változás elkerülhetetlen, és az addigi értékek megőrzésével, a megkezdett, jól működő folyamatok továbbvitelével történik (és nem okoz szakmai kárt), nem szabad, hogy rossz érzéseket váltson ki, a feltételekhez alkalmazkodni kell, ha tovább akarunk lépni. Valamennyi területveszteségünk ellenére vallom azt, hogy a BBMKKI meg tudott maradni korszerű, megújuló, magas szakmai elvárásoknak megfelelő intézményként, sőt sok szempontból emelni tudta a színvonalat, amelyet elődeim megteremtettek. Erre jó példát jelentenek megújuló hagyományos és hagyományteremtő rendezvényeink is, amelyeket a résztvevők (olvasók, pedagógusok, szülők, tehát a célcsoport) javaslatai alapján alakítunk ki. Hosszadalmas lenne felsorolni valamennyi kezdeményezésünket, de fontos hangsúlyozni, hogy az óvodásoktól a szépkorúakig igyekszünk minden korosztály igényeit a legmesszebbmenőkig kielégíteni, nemcsak a könyv-, folyóirat-, hangzóanyag- és mozgóképkínálatunkkal, hanem az olvasást kísérő populáris és szakmai programjainkkal is. A klasszikus könyvtári órák mellett rendhagyó, modern szemléletű olvasásnépszerűsítő események is helyet kapnak nálunk. Nemrég került sor a *Lázár Ervin éjszakája* című gyerekprogramra, amely keretében a gyerekek vették birtokba a könyvtárat egy éjszakára, és szórakozva ismerhették meg Lázár Ervin műveit, illusztrációkat rajzoltak, verseket írtak a mesékhez.

A számítástechnika rohamos elterjedésével nyilvánvalóan olyan kihívásokhoz is igazodnunk kell, amik az információszerzés új útjait nyitják meg előttünk. Az emberek (sajnos) inkább jól informáltak szeretnek lenni, mintsem olvasottak. Könyvtárunknak erre a kihívásra is reagálni kell. A könyvtárhasználók újabb és újabb információszerző csatornákat várnak el tőlünk, ezért a jövőben egyre hangsúlyosabb szerephez jutnak majd az otthonról is elérhető szolgáltatásaink. De el kell fogadnunk az olvasás szokásainak változását is, például azt, hogy a helyben olvasás intézménye egyre inkább háttérbe szorul, és nagyobb arányban kell biztosítanunk például kölcsönözhető folyóiratokat is az otthon olvasható könyvek mellett. A hagyományos formákat felváltották korszerűbb, olvasóbarát megoldások, amit mindenki nagyon szívesen fogad.

A közművelődési feladatok sokfélesége és sokszínűsége ugyancsak jól illeszkedett be könyvtári rendszerünkbe. A megyei és a megyehatárokon túl is kitekintő projektjeink számos esetben hoztak érdemeket, elismeréseket intézményünknek. A Nemzetközi Folklórfesztivál és más kulturális rendezvények, a nemzetiségi hagyományok ápolását segítő módszertani munka, az amatőr művészeti mozgalom szakmai segítése, az országos felmenő rendszerű művészeti bemutatók folyamatos megrendezése, a képzőművészeti szabadegyetem, a kistérségi és közösségfejlesztő programok, a módszertani továbbképzések és szakmai napok, mind jeles példái annak, hogy a jövőben is meg kell őrizni a könyvtári és közművelődési együttműködés jelenlegi formáit.

A fejlesztések, programok megvalósításában segítenek sikeres pályázataink is, amelyek jelzik, hogy az intézményben a kollektíva összeszokott, jó kis csapatként működik.

- Hatalmas felelősség, nagy feladat egy ilyen intézmény vezetése.

- Igen, de teljesíthető. A sikeres intézmény irányításának és fenntartásának a kulcsa szerintem az, hogy felismerjük a lehetőségeket, legyünk tisztában a hátrányainkkal. Nézzünk szembe a veszélyekkel, de építsünk az erősségeinkre.

Egyébként, talán furcsa, amit most mondok, de számomra sokkal könnyebben elviselhető a mindennapok nehézsége, ha a könyvekből, a tanulásból merítek. Az olvasás szerepét, mindenhatóságát, divattól való függetlenségét talán nem kell indokolnom. Mégis, amikor olyan helyzetbe kerülök, hogy harcolnom kell a könyvért, a könyvtárért - és sajnos mostanság egyre többször van ilyen -, eszembe jut, hogy a könyv olyan éltető elem, örömforrás, mint a tiszta víz. Ami az embernek lételeme. Volt, hogy a tiszta forrás vizét használta táplálékkul, volt, hogy vezetékes formában alkalmazta céljaira, volt, hogy ízesítette, színezte, de mindig életének, mindennapjainak része volt. Ezzel csupán azt szeretném érzékeltetni, hogy a könyv, akár kézzel írott, akár nyomtatott papír, akár elektronikus formát is ölt, mindig is része lesz az ember életének. Nagyon kevés olyan ember van, akinek édesanyja ne olvasott volna mesét, tanulmányaihoz ne használt volna könyvet, vagy ne vett volna kezébe újságot. A könyvek szerepének változásáról lehet beszélni, de annak örök létét nem lehet megkérdőjelezni. Az én értékrendemben a könyvtár, a könyv is ilyen éltető víz. Része a hétköznapijaimnak. A Dalai Láma bölcsessége, a világról alkotott nézete mindig, minden helyzetben tud adni számomra útravalót. Már a *Füveskönyve*, a *Holt költők Társasága* című film örök visszatérési pont. Ezért sem értem azokat az embereket, akik az Internet, a közösségi oldalak mindenhatóságát emlegetik. Talán sokak körében nem népszerű a magatartásom, hogy nem vagyok egyetlen közösségi oldalnak sem tagja. Lehet ezt maradiságnak is nevezni, de számomra ezek a fórumok nem jelentenek olyan lehetőséget, amit előbbre helyeznék, mint a személyes találkozást szeretteimmel, barátaimmal.

- Ezek szerint meghatározó az életében a személyes szféra, a családi háttér?

- Nagyon. Szerencsés ember vagyok, hiszen a szüleim sok évig tartó védőhálója mellett a családom mindig támogatott céljaim elérésében. Életem egyik gyöngyszeme Nóra lányom, aki - és erre nagyon büszke vagyok - sok mindenben hasonlít rám, úgy érzem, sikerült átadnom azokat az élettapasztalatokat, azt az értékrendet, amit a sajátomnak vallok, és amely szükséges ahhoz, hogy sikeres és boldog életet éljen a későbbiekben. Ez nagyon fontos, mert most lép ki az életbe: idén érettségizett, és szeptembertől az ELTE Társadalomtudományi Karának hallgatója lesz. Új örömeik és kihívások tehát várnak rám - a munkában és a családi körben egyaránt.

MIZSER ATTILA

A folyó mozgását figyelve

Beszélgetés Szávai Attila íróval

Szávai Attila 2008 óta lapunk tárcarovatának szerzője. A József Attila Kör és a Merlin Színház „Add ide a drámád!” sorozatában, valamint a salgótarjáni Vertich Színpad előadásában nemrég mutatták be Hevimetál, bányaló, tehervonat című darabját.

– Rövidpróza, dráma, regény, önálló tárcarovat. Különböző műfajokban alkotsz, amelyek talán nagyon eltérő írói hozzáállást, alkotói stratégiát igényelnek.

*– Hogy az egyik készülő drámám karakterét idézzem: nem szeretem erőltetni a dolgokat, mert akkor ők is erőltetésre készítenek engem. Sok mindent elmond ez a mondat rólam. Például azt, hogy könnyen hagyok félkész munkát, arra várva, hogy talán kiforrja magát a dolog. Viszont előfordul, hogy egyszerre több szövegben dolgozom párhuzamosan. Jelenleg egy kisregény és három színdarab ötlete foglalkoztat, plusz egy általam „dunai naplónak” nevezett szövegfolyam, amit általában Vácott írok. Egyébként mindig az ötlet hozza a műfajt: egy-egy karakter, szituáció, cselekmény, akár egy érdekesebb kifejezés eredményez egy kisebb szöveget, például dialógus-töredéket vagy színpadi szituációt, előbb-utóbb valahogy adja magát a megjelenítés, a fragmentumokat felhasználom valamihez. Van például egy drámaötletem, amiből eddig 15 oldalnyi dialógus van meg. Eredetileg prózának indult: öt lakótelepi figura beszélget két padon, játszótér, liget, nap sütés, vasárnapi sporthírek a háttérben, satöbbi. Amikor elkezdtem kidolgozni a szereplők jellemrajzát, nem tudtam elképzelni, hogy hosszabb prózai műként legyen része egy kötetnek. Egyszerűen nyilvánvalóvá vált számomra, hogy a szöveget színpadra kell vinni. De van, hogy rövidprózát hoz egy helyzet. Mondhatnám: rövidpóráznak. A lényeg, ha virágmagot kapunk ajándékba a virágmagos szakboltban, akkor ne tököt várjunk, amikor kikel. Lényegében ezek a félkész ügyek, a szöveg alakulásának lehetőségei érdekelnek, hogy egy új elem miként képes beépülni valamelyik meglévő, folyamatban lévő munkámba. A „dunai napló”, ami most a *Szávairatok* között jelenik meg, egy külön életet élő valami, kissé más hozzáállást is igényel. Rendszerességet és stílári harmóniát is. Szeretek hétvégeként leülni a folyópartra, a kacsák fejtartására, a folyó mozgására figyelek. Egyébként legtöbbször az időbeosztással vagyok bajban: nagyon szeretek olvasni, ez elengedhetetlen, de ott van a magánélet is. Van, mikor nehéz összelogisztikázni, hogy mondjuk van négy óráim irodalomra, van két frissen vásárolt kortárs magyar kötet, de írni is kellene, mert van egy csomó ötlet, cetlik, vázlatban. Ilyenkor jön jól a határidő...*

– Több lapban is volt/van önálló rovatod. Kapsz visszajelzést a „rendszeres” olvasóktól?

- Igen, jelenleg két nyomtatott folyóiratban van saját felülete, korábban például az *Új Szó* című szlovákiai magyar napilapban voltam jelen hasonló módon. Úgy gondolom, egy lap főszerkesztője, szerkesztője eleve tudja, hogy milyen olvasóközönséget szólít meg, mik az igények, ennek tükrében vállal egy szerzőt, akinek saját rendszeres felületet ad. Így volt ez korábban is, és így van ez most is az esetemben. Remélem, az olvasók nagyjából elfogadják azt, amit képviselek. Van, aki megírja, hogy az adott szövegről mi a véleménye, mi tetszett, mi nem tetszett annyira. Az *Új Szó* idejében konkrétabb, kézzelfoghatóbb visszacsatolásokat kaptam, mivel olyan munkahelyen végzek irodai munkát, ahol több szlovákiai dolgozó is van, a kollégák rendre elolvasták a *Szalón* rovatot, és megosztották velem, milyen benyomások érték őket. Egyiküket mindig megbíztam, hogy hozzon egy példányt az adott lap-számból. Gyakran pörköltsaftos volt az újságot, azt mondták, azért, mert nagyon nevettek ebéd közben, amikor olvasták. Szeretem, ha jól érzik magukat az olvasók, miközben olvasnak, ahogy én is jól érzem magam, miközben írok. Másképp nem is lehet, azt hiszem.

- Hevimetál, bányaló, tehervonat című drámád nemrég bekerült a JAK „Add ide a drámád!” felolvasószínházi sorozatába, és az ebből készült antológiában is helyet kapott. Ugyanezt a művet Salgótarjánban és Rétságon is játszották. Milyen volt színpadon látni a munkád?

- Hat művet mutattak be a JAK sorozatában, a Merlin Színházban, Budapesten. Köztük az én egyfelvonásos darabomat Vadai Vilmos rendezésében, a Színház- és Filmművészeti Egyetem Novák Eszter vezette végzős zenész-színész osztályának előadásában. Nekem legalább ugyanilyen fontos, hogy a darabot a salgótarjáni Vertich Színpad is előadta Molnár Ernő és Susán Ferenc rendezésében, sőt úgy tudom, őstől a József Attila Színház bérletes előadásai között is szerepel. A cselekmény két helyszínen játszódik, az egyik helyszín egy falusi kocsmá, ahol három szereplő beszélget a világ nagy dolgairól, a másik egy nagyvárosi lakás, ami a vidék és a város érintkezésének a terepe. Persze a hét jelenet tele van humorral, iróniával, józan (vagy némi alkohollal leegyszerűsített) „paraszti ésszel”. Perifériára sodródott emberekről szól, akik bizonyos dolgokat másképp, időnként tisztábban látnak.

Azt hiszem, miután láttam a két társulat előadását, aztán a válogatáskötetet, végleg megfertőződtem a drámaírást illetően. Igazából eredetileg csak kísérleteztem azzal, hogy karaktereket szituációba hozzak. Izgalmas volt megtapasztalni, hogy a szövegekönv önálló életet kezd élni a rendezők keze alatt. Utólag látom a hibáit és az erőseit, és érdekes volt látni, hogy a két rendező mennyire másként nyúlt a darabomhoz. Vadai Vilmos zenei betétekkel értelmezte újra a szöveget, míg a Molnár - Susán változat talán szorosabban kötődött az én elképzeléseimhez.

- Az írásaid, beleértve ezt a drámát is, vidék és város konfliktusát (is) bemutatják. Miért fontos számodra ez a téma?

- Régóta foglalkoztat a város és falu közti különbség szociológiája. Persze nemcsak településszociológiáról beszélek, hanem például a vidéki és a városi ember világlátása közötti különbségekről is. Hogy milyen viszonyok születhetnek abból, hogy ha egy falun élő, gondolkodásában is vidéki ember „felkerül” a városba, és ott próbál új életet kezdeni. Ez jelenik meg a *Hevimetál*... cselekményében is. A beilleszkedés nehézségei. Illetve érdekes körbejárni, hogy mennyivel erősebb társa-

dalmi kontroll van egy kisebb, zártabb közösségben, és hogy ez a kontroll milyen szituációt generál, generálhat. Főleg, ha valaki kissé deviáns vagy külön.

- *Rétságon nőttél fel. Tud támasz lenni a város?*

- Mindenképpen meg kell említenem, hogy Rétságáról indult számomra az irodalmi pálya. Itt ismertem meg azokat az embereket (neveket nem sorolok, mert még kihagynék valakit), akik hozzátettek valamit az indulásomhoz, mondhatni. Az első „kisgolyás” kalimpálásához, az első elrugaszkodáshoz a kémény pereméről.

FÖLDI PÉTER

Földi Gergely kiállításáról

Mit vár el az ember a fiaitól akkor, ha már túlnőttek rajta? Hogy el nem végzett feladatait, saját színvonalát messze meghaladva végezzék el helyette, mindezt úgy és akkor, amikor nekik már régen saját dolguk van.

Mit vár el az ember a művésztől, ha szembesül a képbe zárt üzenettel? A valóságot? A valóságot! És kit érdekel a valóság? A valóságshowk és teleregények világában, ahol válogatott szépségek vonaglanak luxuskörülmények között, hazug, manipulált helyzetekben?

A rózsaszín mámor és a szilikonnal duzzasztott dráma álságos közegében ugyan kit érdekel, hogy ki fűti be a románkályhát, ki pólyázza be a kerti csapot, amelyet még így is csepegésre állít, hogy végképp el ne fagyjon? Kit érdekel a garázssor burkolatától megfosztott neoncsoveinek pőrén hideg fénye, a nyári konyha színes lámpaernyőjének otthonmelege, hogy mi marad a vasúti sínen, ha elment a vonat? (Hogyan halkul a sínben a kopogás?)

Hogyan kopik a karácsony emléke az udvarra dobott fenyőfa tépett ezüstpapír burkolatával együtt? Zárak, zárszerkezetek, melyek ki-, be- és elzárnak. Drótok, kábelek, bermancsövek keresztje, szerelődobozok glóriája...

Tárgyak, viszonylatok, a sugalmazó légkör a képen, az élet jelenlétét hangsúlyozzák, mindezt átszellemülten, szakrális emelkedettséggel. Az ember látszólagos hiányát ellensúlyozza munkájának, gondoskodásának, kezének nyoma, ez teszi őt elevenen jelenlévővé, karakteressé azzal, ahogyan szerel, becsomagol, félretesz... A tárgyak mellett, között a tér, a tér mítosza, amiben az helyet keres, talál, funkciójának, időtlen jelenvalóságának.

A *Pincelejáró*: szinte belezuhan az ember a keret által megfeszített térbe, és az összegöngyölt lábtörlő pedig ott van az ajtórésben a hideg ellen... A képi közegbe ragadott motívumok állásfoglalást, felelősséget, együttérzést tükröznek, szándéka van a képnek, az alkotónak. Az átélt valóságélmények, a láthatóvá tett élethelyzetek az emberi létezés otthonos vagy otthontalan közegeit érzékeltetik, szembesítenek velük.

Eszközhasználatának József Attila-i kietlensége külvárosi hátsódudvari szagokat szivárogtat a kiállítótérbe. A formaképzés nagyvonalúsága, a gesztus pontossága, a vizuális jellel szervezett indulat primer, semmit nem titkoló jelenléte szervezi az ecsetnyomokat. Vonal helyett folt, a látszat leképezése helyett a tisztán jelentést hordozó festészet. (Átérzett, kifinomult arányérzék; vízcsepp a kerti csapon, szállkás műanyagvillanások a lábtörlő fonatában...)

A rusztkus felület, a zsákvászon textúrája, a szőrösen smirglis alapozás fokozza a színek tompaságából, a pigment porózus, parázsos tüzeből eredő kesernyés, füstös hangzást.

Líra, nem fényesen csengő színekkel, nem is borongós kedélytelenséggel, hanem a „hely” atmoszférájának színértékekben fogalmazott szövetében, gyárvárosi balladákat idézve, tényként láttatva az üzenetet, nem hangoskodva, csak a fogai közt átszűrten, dűnnyögve, de a megkerülhetetlen kimondásának elkötelezettségével feljogosítva.

Szakralitása keresetlen, a bermancsóvel szerelt korpusz, a megtört „körülölelő” kereszt fényhozó. A kihűlt hamu urnahidege borzongató, átégett kályhájának koromfeketéje torokkésérítő. Álproblémák, divattémák helyett a valóság együttérző átélése, póztalan, szinte eszköztelen felmutatása társul egy mélyen humánus, emberföltő szeretettel. Ez a formarend, formaképző erő ezen a plüssel bevont paravánsoron talán szokatlan, a korszerűséget a technikai eszközök újszerű bonyolultságával mérők számára hagyományos, akik azonban nyitottan közelítenek a képekhez, azok szembesülhetnek a mai valóságunkkal, igazságuk megkerülhetlenségével. Az idő a műveket, a befogadókat és az alkotót is igazolni fogja.

(Elhangzott 2011. május 4-én a salgótarjáni József Attila Művelődési és Konferencia Központ konferenciatermében, Földi Gergely kiállításának megnyitóján.)

KABDEBÓ LÓRÁNT

A változás retorikája

Turczy István: *A változás memóriája*

Számomra Turczy István a meglepetések embere. Rohan, szervez, utazik, fordít, szerkeszt, antológiát készít, konferenciákat rendez. Tud találkozásokat, beszélgetéseket befejezni. Mert ez szinte lehetetlen a mi vidékünkön, ahol mindenkinek szinte elfolyik az ideje a felesleges cselekedetekben. Ilyet eddig csak Esterházy esetében figyeltem meg. De nála, gondoltam, arisztokrata beidegződés. Turczy ellenben polgáröntudattal éli világát és céltudatos. Majdnem azt mondom: célratörő. Sohasem ártó szellemben. Mindig alakító, hidakat építő, jószolgálati feladatokat beteljesítő. De hát akkor mikor marad ideje másra? Önmagára. És ami belőle maradandó: a versre?

Szinte hihetetlen. Van egy másik Turczy István. A költő. A tehetséges verselő, aki ha akarná, összecsaphatná verseit, mert azok akkor is megállnák a helyüket. Született tehetség. Ezért jó műfordító. Ekként ismertem meg. Vas Istvánéknál, Szentendrén. Itamár Jaóz Keszt mutatta be, és ajánlotta, hogy fordítaná a héber verseket Dobos Marianne izraeli interjúkötetében, *A szívek kötelelessége megmarad* címűben. Pontos és tehetséges versgyáros is lehetne. De nem. Ő félti, sajnálja a verseket. Érleli őket, alakítja, becézi, formálgatja. Ad-

dig nézi, simogatja őket, amíg ki nem kerekednek, bölcsességgel nem telődnek. Költéménnyé nemesednek.

Mindezt persze csak képelem, nem tudhatom, hogy valójában miként születnek ezek a versek. Valóban mennyi, a rohanásból elvett időt tud rájuk szentelni? És

az érdekes az, hogy ez nem is fontos. Minden versének ugyanis megvan a belső érlelődési, a maga szükségés kihordási ideje. Kívülről nézve lehet ez egy pillanat, vagy évtizedes alakítás eredménye. Turczy költői csodája: mindegyik verse beleburkolódik a maga végtelenébe, amivel változtathatatlanul alakíttatja magát.

Ebben az alakítási időben azután megszületik az a költemény, amelyik a külső rohanás ellenében az állandóságot, a változtathatlanság mozdulatlanságát tudja biztosítani a vers számára. Sőt túl ezen: Turczy esetében nemcsak egyetlen vers számára, hanem egy-egy tematikus formáltságú ciklus – valójában egy-egy egész kötet – számára. Ezért láthatjuk, hogy mindegyik kötete más-más alakítottságú. Mégsem zavar az elkülönbözésük. Mert mindegyik kötet egy-egy végtelenség. A teljes kikapcsolódás a világ zajából. A létezés lényegére való rákérdezés. Turczy

létezésének lélegzetvétele: a vers. Kikapcsolódás mindenből, ami zavaró lenne. És bekapcsolódás a létezés lényegi ellátottságába. Nem hadakozás, hanem telítődés. Ezt csodáltam először az *Egy év* ciklusban, amelyik a magyar vers egyik magaspontja lett és marad, gondolom, amíg versre kíváncsian figyelnek a világ népei. Épp most jelent meg a Biblia nyelvén éppen, a már említett kitűnő Itamar Jaoz Keszt fordításában. (És mert tudták, hogy szeretem ezt a ciklust, és talán én voltam, aki elsőként hajtottam előtte fejet tisztelgően, az ünneplés pillanatában telefonon együtt hívtak, osszam meg velük a távoli örömlüköt.)

Azóta foglalkozom a kötettel: *A változás memóriája* számomra ugyanolyan ünnepi esemény, mint valaha az *Egy év* versciklusa volt. Ugyanazt a mai ember számára hiányt pótló ünnepélyes könyvet jelenti. Valamit megérezett hozzá a szent könyvek sugalmából. Ebben a két kötetben az ember önmagába néz, de önmagán keresztül túl is tekint ezen a cselekményes-zagyva földi eseményhalmazon. Valami olyanra érez rá, amit most éppen a kötetében is megidézett Gaál József szobraiban-festményeiben találtam szintén a magam számára. Behúzódnak a mozdulatlan nyugalomba, és átfogása a világmindenségnek. Megértése, hogy ez a teremtett világ miértünk, a mi számunkra vette fel ezt a véges alakját. Amit mégsem tudunk, ha tudósként közelítünk, átfogni, értelmezni. Michelangelo annyiszor reprodukált kézmozdulatát oly kevesen tudják befogadni, értelmezni. Elhinni, hogy ez a szörnyűen nagy világ ezért a piciny kis Földért, és benne a morzsányi emberért teremtődött. Ezért az emberért, aki fel sem tudja fogni, és ma már hinni sem akarja, hogy mit ér ebben a világban. Hogy neki szól a Caravaggio ké-

pén felidézett Krisztus, aki kiemeli Mátét a sok bűnös ember közül, a rohanó, cselekvő, zúrós, mindennapi kicsinységéből. És elhívja. Önmaga értékéhez. Ráébreszti önmaga méltóságára, belső nyugalomára, versalkotó ellenvilágára. Versalkotó? Igen. Mert Turczi István valaha éppen Máté evangélista elhívásából tanulta meg a versalkotás fenségét, a belülről a nagyságra tekintés ünnepélyes nagyságát. Lásd a *Máté evangéliuma* című nagyszerű eget-földet összefogó versét.

Turczi István benne él költőként a Biblia ószövetségi világában, de jól ismeri az evangéliumok hozadékát is. Mint Ady a maga protestantizmusából, Turczi a maga judaizmusából hasonlóképpen keresi az ember metafizikai viszonyítottságát. „Nem ismerem szebb szabadgondolkozást, mint az Istennel való nyugtalan és kritikus foglalkozást” – írja Ady *Az Isten az irodalomban* című cikkében. Turczi István egy költői életen át ezt a „nyugtalan és kritikus foglalkozást” vállalja.

Hogyan épülnek ezek a Turczi-versek? Mint az evangéliumok szövegei, és a klasszikus költők versei. Minden szó, ami behívatik a mondatba, mint Máté a sokaságból, a versben új értelmet vesz magára. Elhagyja köznapi tipródását, kiszolgáló jellegét, zugárus kicsinységét, és bekapcsolódik egy újabb szerkezetbe, egy újabb mondatlakulatba, ami – mint a görög kardalok – egyszerre e földi kicsinységről is hírt visz, de a katharzis feloldó gyönyörét magában hordozza már. És ugyanígy a mondat, ami magába fogja az esendő eseményekre utaló szavakat, de azokat máris átfordítja a felemelő méltóság értelmességébe. Ehhez nem kell a vers ritmikája. A prózainak feltűnő szöveg éppolyan ritmikát rejt magában, mint bármelyik hagyományos versformáció.

Hiszen a szent könyvek, a Biblia és Platon nyelve egyként formailag prózában formálódik számunkra. Bennük mégis a metafizika csodás üzeneteivel. De a világ többi szent könyvei is ezt a prózát alkalmazzák. Akár az újabbak egyike is, Nietzsche–Zarathustra: *Also sprach...* A lényeg: a költészet és a metafizika összeölelkezése. A kiválasztott és a kiválasztó együtt érzékeli benne a ritmust, mely az ember számára a felemelkedést jelentheti mindennapi vergődéséből.

Turczi szavai mennyire magukban hordozzák mindennapiságukat. Iróniája vissza-visszautasítja őket a „porból letél” kétségbeejtő szomorúságába. Mennyiszer csóválom olvasása közben a fejemet, már megint itt a kapkodó, rohanó ember. Patronjai ezt idézik. De aztán felcsendül a teljes mondat, az ünnepi kórusba felvételik az egyszerű „porban csúszó” szó, és máris betöltöm – olvasójuk – olvasása közben a teret és az időt. Mint Gaál József szobrai-képei, Turczi mondatból épülő megszentelődő szövegei is visszasegítenek a térré váló időbe. Az Édentől Keletre még megmaradó Éden emlékébe. És ha az egyes ember egyre inkább elveszíti ezt az emlékezetéből, a költő feladata számomra kitölteni körülöttem a teret és időt. És ha az Éden az emberiség tudatában a múlttal vált azonossá, Turczi költészetében egy szellemileg megtisztuló, újjászülető Éden sejtelve a jövőt idézi versébe.

„... amikor itt tartottam, csengettek. Vízóraleolvasó. Zseblámpával, mégcsak le sem gugyorodik, és már írja is. Kérek egy aláírást, és rohan máris tovább...” Imigyen élünk. Ebből a kicsinyes rohanásból kell a versnek úgy kiemelnie, hogy ne feledjem napi kicsinyes dolgaimat se, de megérezsem, hogy több vagyok ennél. Nem mennyiségileg. Más

vagyok! Hinni akarjam, hogy más vagyok. És ehhez kell a megerősítés. Az a caravaggiói intés. A kiemelés önmagamból. Ezért fut, rohan Turczi István. Nem is értem, hogyan is bírja. Meddig is tudja még. Irigylem. De köszönöm az általa megszerkesztett csodát: mondatkoszorúiból épülő verseit. Melyekkel visszavezet a szent könyvekhez, amelyet elhivatott emberek, a Máté-félék szerkesztettek, hogy közvetítsék a Sixtinában megsejtett értelmét a teremtesnek. Mert... „Bárhon megteremthető a mindenség közepe. Ahogy két keze arcomat összefogja.”

Mindez Turczi István konzervatív-avantgárd poétikai formáltságába illeszkedik. Konzervatív, mert az írás őseredetétől eredeztetni versformálását. A *mondástól* vezetni alkotási módját, ami törvénytől eredeztetni alakult, amint leírt formává alakult át. Avantgárd, amint igyekszik mindazokat a formákat kikísérletezni, amelyeket a modern technika felajánl a számára, például az SMS, vagy a szövegszerkesztett négyzet alakzatában. Mintha a próféták meghallotta szövegek interneten érkeznének kinyilatkoztatásként egyenesen a költő Turczi István számára.

Ehhez a kifejezési technikához pedig adaptálni kell a poézis hagyományos európai és keleti módozatait egyként. És ha alapszövegeket követ a költő alkotói gondolkozása, akkor az alapformák modern variánsaira kell formabéli variánst találnia a maga számára. Az *Egy év* tulajdonképpen modern strofává alakított szonett. Akár Szabó Lőrinc kezében a *Tücsökzene* strofikája. Az *SMS 66 kortárs költőnek* a koan modern variációja. És most ezek a „prózaik versek” a szonettformának megint másképpen való átformálásai. A szövegszerkesztő épp olyan kegyetlen rács tud lenni, mint az évezredes szonettforma kötött-

ségei. A négyzetforma éppúgy megköt. És egyben fel is old. Mint a szonett. Mert nagy mesterek kezében a szonett nem kötöttség, hanem a létezésben való gondolkozásbeli feloldottság megvalósulása. Az, amiről bevezetőmben beszéltem: Turczi sajátos, egyszerre mindenkorai és modern elgondolkozásai a szövegben. Egy alapötlet: legyen az esemény, gondolatszikra, önellentmondás, valamire rádöbbenés. Majd következik ennek a feldolgozása. Mint a szonett zenei párjában, a szonátában. A tézist-antitézist követően a feldolgozási rész. Az elgondolkozás. A gondolat kiüresedése. Elveszíti minden kapcsolódását a létezés értelmezhetőségével. Versének belseje mondatok sorozata, mely mondatok egymásnak ellentmondóan kiüresítik önmagukat.

Szálla alá poklokra. A poklok ezekben a versekben az értelmezhetetlen, bármihez is köthetetlen létezésben való megmerülést jelentik. A nihil, a negatív értelmezhetőség szavakban összefűzése. A huszonegyedik század emberének üressége. Kapcsolódásra való kép telensége. És ezt követi a szonettforma poénja: a váratlan felvillanás, amely az in tertia die fényességével hozza meg a záró rövid, tömör, lényegretörő, a lényeggel összekapcsoló, az emberi történelem megalázottságát visszautasító, az „Ádám hol vagy?” kérdésre biztossággal megfelelő hiteles választ. „Mennyből az angyal”? Nem! A halottaiból feltámadó Lázár szétteltekintése a világban. Körötte még a hullaszag, a fászlizás, a versbelső-feldolgozás kétegymondai, amelyből kiemelkedik, mint Botticelli *Vénusz születése* – ha diadalmos kimondás, és mint Caravaggio Juditja, aki a maga szakértelmével nyszálja Holofernesz fejét – ha szembefordulás a szörnyűséges megmerülkötésekkel.

„S amikor már azt hinnéd, vége, elvesztél, meglátod fenn a fénybe nyíló ablakot”. Íme, így formálódnak Turczi István négyzetté kereteződő számítógép formálta pszeudoszonettjei. Mindezt mennyiben tudja ebben a huszonegyedik századi rohanó, embert elkapató, kiüresítő világban hitelesen megfogalmazni a számunkra Turczi István? Íme, itt használja ki a kapkodás, sokféle figyelés, a hajszát felvállaló életmód előnyeit versei számára. Költészete nyitott ház életmódot követ. Csakhogy ebbe a nyitott házba mindenki bejöhét, de távozni már ugyanabban a formában nem indulhat. Előbb le kell nyugodnia, át kell alakulnia. A „Játszd újra, Sam!”, és a „Nézz vissza haraggal!” – ihletéssel gyűjti költőelődei és társai szövegeit, újabban képzőművészek tárgyait is verseibe. Rákérdeztem egyszer: honnan vetted ezt a T. S. Eliot-idézetet? Nem emlékszem – felelte. Van egy füzetem, és ha valami megtetszik, beleírom. És aztán előveszi, megidézi, és átformálja. „Szonettesíti” vagy „szonátásítja” – amúgy Turczi-módra. Ezt tette már nagy verses szeretkezésének látomásában, a *Venus Vulgívagában*, és ezt az SMS 66 kortárs költőnek kötetben. És most ezt teljesíti be a *Remake*-sorozatában. Vas Istvánéknál ismerkedtünk meg ifjúságunkban, most ezt a Vas István-Szántó Piroska-aurát idézi elénk, olvasói elé, és most ő hív társaságba közéjük. Szentendrei kert helyett Turczi-vers, új vendégváró otthon. Emberhalász környezet. Gyertek ide, közénk, az idézetek kiindulást jelenthetnek, üljük körül. És segítségükkel emelkedjünk fel, levitáljunk ebben a huszonegyedik században. Mert ez a levitáció a Turczi-vers létformája.

Persze minden egyes „újrajátszás” újabb mutáció is egyben. A megidézés az átalakítás kiindulása. A végered-

mény itt is a „Nézz vissza haraggal!”, csak ebből a formálásból kimaradt a szakítás gesztusa. Turczi úgy simul költészetével az elődök és a társak vershagyományába, hogy a legnagyobb tisztelet és szeretet összekapcsoló erejével a legkeményebb átalakításon viszi át költészetét. Nem látványosan, inkább diplomatikusan. A szeretet mindent befogadó erejével. Mégis a versben, ami számára is a lényegét jelenti, éppen az átírás, a más formálás alkotói határozottsága a meghatározó.

Külön tanulmány lehetne a „*Wir sind nicht einig*” [Gaál József Gnóm című festménye mögé] című szonettje. Az értelmezés-megértés remeklése. És a remake mestermunkája egyben. Értelmezi a szobor hallgatólag időn-mindenen kívüliségét, de egyben „mögé” tekint, mint maga az alkotója, a szobrász is. És végül a zársban összegzi Gaál József és a maga következtetésének elkülönbözését. Ugyanazt miként mondják más formátummal.

„A falnak ütődő fej nem ver több zajt, mint a teljes erőből tengerbe dobott kavics.” Mennyire tud azonosulni és mégis kiválni belőle. Észre sem veszem, és máris másik világban élünk, és közben belecsöppenünk Turczi nagyon is mai, még inkább holnapot kereső saját-hangú költészetébe. Ennyire finoman, észrevétlenül, mégis ennyire elvágólag nem történt korszakváltás líránk történetében. Illetőleg egyszer: amikor Vas István – barátságait megtartva – mégis kemény szavakkal mondott ellent ifjúsága eszményei meghamisításának. Ha nem így halljuk, „rossz színész” szavával, csak „őszeresnek” hallatszik e mérész, elégiába hajló hang. Ezt a formátumot idézi fel most versében Turczi. A *Remake* fejezettel zárul összefoglalóan Turczi korszakváltása. Ebben summázódik, amit részleteiben a róla szóló

monográfiában valaha összefogtam. De Turczi azt is tudja, hogy éppen most, amikor oly acsargóan néznek egymással szembe az emberek, a költőknek – ha mást is csinálnak egyenként – nem szabad egymást haraggal lesöpörni. Szeretve, személyileg kapcsolódva mondja ki a különbözését. A megváltozott világban való elhelyezkedését mintegy elődeinek-társainak is elpanaszolva-elujjongva. Bemutatva felnőtt, saját magára talált önmagát. Azt a költőt, aki immár a maga Szentendrérébe, Tésára hívja olvasóit, és ottani összegzéseit szétsugározza verseiben. Tésa számára egyben a maga Parnasszusa is. Azt a költészetet jelképezi, amit pontosan el lehet már választani elődeitől-társaitól. Én, Turczi István, itt vagyok! *A Tésai napok* ezt a beérkezést jelentik önmagához. Amint visszafelel Szentendrére. Önmagában felülírja azt. Íme „a változás memóriája” működés közben.

Persze kérdés, lehet-e ez létforma ma, ebben a múltját tagadó, istentelen modern világban. Amikor a lelked magánügyed. De csak itt, amire oly büszkék lehetünk, ebben a liberális Európában? Más tájai a világnak mást akarnak, levitálásukkal megerősödve. Mi leszállva a földre, gyengévé válunk. Mint Péter, amikor a tengeren járva saját hitétől megijedt. Nos, a Turczi-létforma az alkímiában megedzett lelki lebegés, amely a múltak hagyományát és a jövő reményét a jelen siralmassága fölé emelhetné. A hagyományt és a reményt szövi össze jelen kortársai számára. „Mert ki ismerheti meg az emberek közül azt, ami az emberben van? Nem lehetnek ilyen közönyösek, ők, a haláltudók.”

„Beszélni kéne velük” – összegzi a *Remake*-sorozatot Turczi, hogy átadja a terepet a *Tésai napok* csodálatos világa

számára. Megszervezze sajátos szellemi nyitott házát. Ez a fejezet sem társtalan a Turczi-költészetben. A *Platón úr vacsorája* lehet az előképe. Mindenkit, aki levitálni képes e szellemiség jegyében, meghív maga köré. „Nem tudja, mit veszít, aki el se jön.” Nem mulatozás, amire hív. Együtt-szemlélődés. Visszaszerzése éppen az európai szellemiségnek. Ezek a szonett-„próza versek” fejezetbe vonva ennek az eszmélkedésnek a mindenki számára, bármikor elérhető, a magányosságban felvillanó pillanatai. Sajátos költői erő: úgy vonul magányba, hogy közben mindenkit hasonló, társas magányosságba vonz a versével. Maga mellé, de csakis a versében. Ő elmegy. „Fehérre meszelt, erdőszéli vályogházban lakom. Nadrágszíjtelek a Börzsöny peremén. Tésa, Ipolyság, Magyarország. Jó ezt leírni, kimondani: mintha virágot szednék, és egyetlen begyakorolt, otthonos mozdulattal átkötném szárukat.” Mint Horatius Tusculanuma. Belefér a nyugalomra vonuló, elmélkedő költő szűkös zugolya, de benne él Magyarországon. Ahol nekünk is ki kell találnunk, hol érhetjük el lelkünk hasonló Tusculanumát. És ha mi is belevetünk, máris ott vagyunk a költő társaságában, a kis szövegszerkesztett négyzet alakú szonettben. Vele együtt,

az ő Tésájában. Kezdhethük a levitálást. A „visszaszervülést” múltunk megszentelt hagyományaiba, hogy megerősödve találjuk fel mi is a létezés poénját, a jövő megerősített lehetőségét. Magunkat, a magunk Tésa-Tusculanumát, Magyarországunkat. És helyünket túl ezen, ezt mind felvállalva, a nagyvilágban. A teremtett világban.

Ui. Egy anekdota. Elmondhatom, mert sajnós a szereplői már nem élnek. Mindhárman általam nagyra becsült és tisztelt alkotó emberek. A Szépirodalmi Kiadó klasszikus költőket megjelentető sorozatát azzal tette reprezentatívabbá, hogy Borsos Miklós illusztrációit beléjük applikálta. Mire Barcsay Jenő megjegyzi, halkán, csak nekem, és még ki tudja kiknek máskor: „Szörnyű ez az Il-lés Endre, beteszi a versek mellé a grafikákat. Zavarnak az olvasásban. Ne mondd senkinek, kitéptem.” Ő megtehetette. Mert műmellékletek voltak. Eből a kötetből nem tudtam kitépni a grafikákat, mert a másik oldalukon versek vannak. Nem a művészt kicsinyelem. Biztos jók a képek. Ezek mellé a versek mellé nem valók. Egy másik világgal zavarják meg a versek misztériumát.

(*Palatinus, Budapest, 2011*)

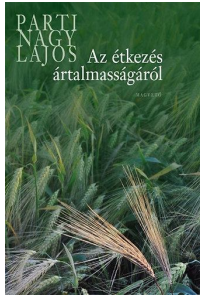

DUMPF ANDRÁS*

Gyümölcs izzadása

Parti Nagy Lajos: *Az étkezés ártalmasságáról*

„Egyenesen csapongok itt az élőszavamban”. „Überelhetetlen szókészletem van magamra”, írja író, azaz prózai én, de egyben szerző (Parti-Nagy Lajos is mondhatná magára e sort.) Nyelvi játékaik lassan már közhely számába megy, nem is érdemes sok szót fecsérelni róla. Kérdés már jó ideje inkább

van abban elásva (mint a fagyott kutyá), hogy mit lehet kezdeni mindezzel a Part-i Nagy-i világgal immáron Sárbogárd-i Jolánokon, s Hősöm Terén (Se dobokon, se trombitákon, meg Hullámzó Balatonokon, hogy költői működést most ide se keverjük szóba) túl, mikor mindezen nyelvi bravúrmutatványok, magyar nyelvvel való Parti-zánkodások már evidencia számban mennek. Ha mint (stílszerűen) húsról a ropogós csirkebőrökét lefejtjük („*lecsontozni róla minden úgynevezett fölösleget*”) például okáért akár *Az étkezés ártalmasságáról* is a stílus rétegeit, mi marad a mélyben?

Persze mind tudjuk, hogy „*le style est l'homme*”, tehát a fecsegő felszín egyben mű mélyrétege is, hiszen nem fecseg olyasmiről, ami ne lenne mély, mint „*búvár, ha fölbukik a habból*”, a stílus (mégis stílizált, irodalmias konstrukuma) Parti-Nagy-nál mindent elárul. S irodalomnak nem is kell mindig újat mondania korábbi művekhez képest viszonyítva. Tegyük hát úgy, mintha lehetne önértékében, külön állóan s nyelvhus s egyéb-től függetlenül módon olvasni *Az étkezés ártalmasságáról*.

De azonban nem lehet, hogy Parti olyan nyelvet-e alkotott, mely immár' automatikus választásként, s egyben egy értelmű kulturális kód-rendszerként tűnik fel többi szerző (de ami problémátikusabb: saját magának) számára is megszilárdult kellek-rendszerével?

Fő szereplő amúgy kövér, „*viscerálisan obese*”, ő monológizálja tele e rövid, ám ízlésesen kiadott könyvet. Előadásai, hosszas speech-einek közti lélegzetvételnymi szünetei tagolják kisebb néhány harmincegy tartalmi egységre, s itt már el is akadunk, ezt a kisregényt? Novellákat? Vagy a könyvheti lista szerint például „*esszéket*”? A humora igen gyilkos, s komoly karaktervázlatot is ad, magam például igen sajátos, hosszabbra nyújtott novellájának nevezném, más szövegeiből már megszokott, monológ, dokumentarista szerkezete, kissé mintha szoció-riport jellege mián. Fibinger (fő szereplő) hosszan vonul (majd áll, s végül dől a) színpad felé, közben a hihetetlen szellemességéről tesz tanúbizonyságát. Malíciós gúnya, morózus lelki állapota késztetik sértődékeny megjegyzések állandó tételére, környezetére, de magára is nézve szellemes módon. Szólamának konstruált jellegére hívja fel a figyelmet az is, hogy nem ismétli magát, maga nyelvének keretei közt választékos, szóára szerkesztett, retorikailag alkotás. (Mintha csak egy műveltebb Balatony

Kálmánt hallanánk, nemcsak kövérség, stílus, s konyhalány-jellegű anya okán is. Olyannyira módon, hogy még egy dimenzióban is feltehetőleg játszódik fentebb s lentebb utalt írásokkal, mint a *Hullámzó Balaton*, mellyel-ben tán-e közös karaktere mindkettőnek Fibinger Ilike, s *Hősöm tere*, melyekkel mondhatni folytonosságot szinte képez, meg-egező kereteik közt játszódnak.)

Előadását a Fibinger (már hogy a férfi) Tömpemizséren községben tartja a magyarság táplálkozási szokásairól s eladni igyekeznek az Emese Acapulco Diabetikus Gyógyíró elnevezetű fiktív terméket. Ennek kapcsán bontakoznak ki írótól megszokott, szürreális képalkotások (és nyelvtan), s magára is utal vissza, mikor újfent megjelenik hirtelen rejtélyes nagy súlybóli gyarapodás („...a connecticuti J. G. Flow kőfaragó, egybehangzó források szerint, csupán a jóízű nevetéstől felhízott majdnem kétszáznegyven kilogrammra”), éppen mint pont a *Hősöm tere*-ben, hol Kis Henrietta hasonlóképp s méretben is. (Erre hasonló utalás, csak épp a *Hullámzó Balaton* címre, mikor Ilike nevű szereplő „a toalettben” lenullázta „azon melegében” a frissen fogyasztotta fügetortát, kiemelés tölem, idézet nem.)

A megint központi motívum ezúttal is a test, a hár, a hús, s annak sokasága egyéni emberen. Test és lélek látszólag oppozíciósan külön is válik helyenként, mint „Álmomban azt hiszi, nem bújok ki magamból, mint egy búvárruhából? [...] Csakhogy oda nem vezet ajtó, hogy rám lehessen törni, de nem ám! Az egyetlen hely, ahol nem lehet rám törni, én vagyok.” vagy illetve: „a lélek zabál, hölgyeim és uraim, a lélek teszi bűnrészessé a testet”. E rövid idézetek is mutatja, hogy a könyv enyhén szólva is tragikó-komikus, mely nagy erősségére a szerzőnek, vall. (Lásd még, hogy „a tele bőrszak szomorúsága”).

Maga *Az étkezés ártalmasságáról* is mint erős szöveg mutatkozik látószögünkben meg. Remekműnek nyilván nem remekmű, annak alatta, vagy ha felszint tetintetében: fölötte, (esetleg lehet még: mellette, mögötte, helyette) elmarad, de jónak jó, erősnek jó és ez a fő. Minden egyes soraiban záporoznak a lecsapott magaslabdák, számtalan poénok, s fokozása is tető fokára nyilvánul meg hágatva, mikor a mű végén olvasó jóformán össze-szarja magát a röhögéstől, „már bocsánat”. S a fent említett tragédiás vonatkozást sem véletlenül utaltam, hiszen e írásmű főhőse valóban tragikus hőse is egyben magában, kiért a szív és rekeszizom együttesen szakad meg. S hogy a lásd alábbiakban még vannak telhetetlen igényeink kielégítetlenül is, ez az oka: *Az étkezés ártalmasságáról* van olyan jó, hogy ne legyen eléggé, tehát értsd: hogy akkor de azonban már több kell, mert az olvasó is épp úgy, mint főhős önnön evéséhez áll hozzá: „a lélek zabál”, s csak az a baj, hogy még bőven éhes, rajta van az olvasási „eszdüh” lévén. Mi más is, ha ez ne lenne bizonyíték Parti zsenialitásául?

De viszont ha Parti-Nagy Lajos nem kérdés hogy zseniális, talán kortársainak legtehetségesebb írója, próza-vers és dráma műfajban egyaránt, akkor hogy lehet, hogy egyre-másra olvasott művei, egyes alkotásai szinte sosem érnek föl alkotójuk per saját zsenialitásával. Szerző mintha gonosz malíciával előlünk titkolna, dugdosna valamit, s itt nem is főműre gondolok, melynek koncepciója amúgy sem biztosan érvényes manapság sem, de legalább olyanra, amelyről bátran kijelenehetné recenzius is, hogy a szerzőjének a képességeinek a legjavát, akár mindegyikét is magában foglalja, tehetség dolgában neki maradéktalanul megfelel hiánytalanul. *Az étkezés ártalmasságáról* Nagy szavai

után szabadon nem annyira „izzadság gyümölcse”, mint inkább gyümölcs iz-
zadása emiatt.

Igaz, szavam se lehet (fentieket most leszámítva), míg ilyen jó műveket eredményez Parti-Nagy Lajos. Viszont az se hagy békében nyugodni, hogy épp pont az a szerző, aki úgy felforgatta a magyar irodalmat nyelvi s más érte-
lemben annó, ahogy; most már mióta nem képes érdemi váltásra magát ille-
tően elszánni. S hogy talán nem biztos, hogy kizárva, egyes művei talán ezért nem tükrözik vissza zsenialitásának legjavát. Nem panaszkodok tehát, s

nem akarok kígyót-békát annak kellő oka nélkül, vagy éppenséggel, hogy farkast kiáltok, mikor csak a föld dübörög. Jól van ez így minden.

Csak kisördögöt ültet az ember fejé-
ben, hogy mi van, ha lehetne-e jobb?

Hiszünk benne, hogy de.

(Magvető, Budapest, 2011)

* Az ismert szerzővel a névegyezés és a stíl'
hasonlósága a véletlen rokonság műve.

BALÁZS GÉZA

Metabomlás az egész

Slawomir Shuty: *Bomlás*

Az eszmék, hitek a múlté, a mindennapok a túlélésről és ürességről szólnak, menekülést a „párhuzamos valóság” jelent. A színhely egy lengyel kisváros beszélő nevű Hamburger Bankjának egysége, de bármely magyarországi vagy posztkommunista államban játszódhatna. A hétfői nyitás-

tól a pénteki zárásig az egyetlen cél (target) az ügyfélszám, a befektetések növelése. E célt sulykolja mindennap Basia, a bankfiók leginkább bulvárt, utazási hirdetések olvasó vezetője, ezért „nyalnak” fölfelé és persze az ügyfelek felé az alkalmazottak, miközben „befel” irigylik-lenézik Basiát, a műmosoly mögött utálják a „kedves” ügyfeleket, kifinomult látszattervekeny-

ségekkel (például internetezéssel) ütik agyon az időt, előszeretettel tárgyalják ki a hírességek számlatitkait...

A főszereplő Mírek naplószerűen meséli el az eseményeket: leginkább a hét napjai (hétfő-péntek) szerint tagolva, egyes szám első személyben, olykor átképzelt második

személyben, ismétlésekkel. A hétfők a „nemhiszemelhogymármeginhétfő” utálaté, a szerda a fordulópont, hogy talán már kevesebb van előre, mint hátra, a péntek a „legyenmárvége” érzése, amikor a zárás percében érkező vendéget még mosolyogva kell kiszolgálni, s a napi jelentést is le kell adni... A hétvégék a párhuzamos valóságé: plázák, vibráló képek, internetes pornók, disz-

kók, piálások, „dílszócok”, nyilván „kábszerek” (a „cucc beüt”), „ötperces barát nők”, majd nagyon fájdalmas ébredések. „Nincs kétség afelől, hogy a mai történelmi helyzet a világvége szerepét osztotta ránk. Hullámpala, sztaniol, fehér zsorzsettek, lasztxek a turiból... A legfontosabbat pedig, azaz a credót, a lényegét, a dolgok savaborsát, beárnyékolja a felszínes McDonaldizáció.” Az egyetlen lehetőség az életre egy állás kikönyörgése mélyen „benyalós” motivációs levéllel, és megtartása: „Először mindig be kell hajolnunk, hogy utána mások seggét rugdoshassuk. Vagy, ahogy azt mondani szokták, Irakot sem egy nap alatt bombázták le.” Közben leginkább egyedül lét (szinglilét), barátnőtlenység, huszonevesen otthonlakás, szülői befolyásolás (járjál rendesebb ruhában és menjél templomba, mint mások), internetes ismerkedés, chatelés közbeni szexuális ajzás, majd a menekülés megbeszélte vásárnapi, pályaudvari találkáról a megpillantott „tankaranka” elől...

Minden fölgyorsult és összekeveredett, nincsenek stabil pontok. Nyelvileg (Józsa Árpád találó költői-szlenges fordításában) ilyen halmozásos, összevont mellérendeléses formákban jelenik meg: „hiper-szuper-mega-store-shop”, „amfeto-vita-love-parade-hangulat”, „poszt auto-moto-foto-feto-karambol”. A társadalom maga „börleszk társadalom”, amelyben a látást az „információs füstköd” homályosítja el. Ami kitűnik: az államok csak látszatra függetlenek, társadalmi osztályokból fogyasztói osztályok lettek, a „hatalom rajta tartja kezét a médián”, a társadalom „kedveszegett és frusztrált”... A multik világa modern rabszolgasághoz vezetett (a már említ-

tett multin túl: „kebab-generáció”), az emberek megaláztatásban és a pusztai tárgyiasságban élnek. „Gyorsan eszünk, gyorsan szarunk, alszunk, dugunk, betegszünk meg, és gyorsan is gondolkodunk...”

Ez bizony maga a bomlás... Társadalmi, szellemi-fizikai bomlás... Ahogy a szövegben visszatérően (s ezért szábarágósan) meg is jelenik: „Vigyázat, omlás! Vagy inkább romlás? Egyszóval: totális bomlás”, „Egy metabomlás az egész”.

Aki fölismeri, az valamiképpen lázad. Mirek is lázad. Megkérdezi menedzserasszonyát: „Hiszel a fogyasztás utáni életben?” majd hozzálát szakemberű, tizenkét stációs banki kivégzéséhez. Log-off! Mivel a kvázi-naplóregény mégiscsak regény, amelynek fordulat van a végén, a kritikus itt elhallgat, csak annyit árul el: azért nem minden van úgy, ahogy azt gondolni véljük. De azért fontos üzenet: „az életed nem más, mint egy sor egyáltalán nem vicces anekdota láncolata, amelynek szomorú és tragikus a befejezése”.

Ehhez igazodik a nyelv: a már említett halmozásos-egybeírásos szóteremtéseken túl a mai szlengre jellemző vadonatúj szavak (műkszik, sirály, zara, ultragáz), kifejezések (neked fekszik = neked jó), (b)anális, trágár kiszólások („Egyél szart, karbantart”, „Nagyon kibaszottul kurvavicces.”)

A történet mintha itt játszódna a sarki bankfiókban, biztosítónál, ügyfélszolgálaton, gyorsétteremben... Én is benne vagyok. Ne örüljete, ti is.

(*Napkút, Budapest, 2010*)

SZELE BÁLINT

Hang a kincsesfal mögött

Kovács Imre Attila: *A megkerült téma – mendemondák*

Érdekes és gazdag könyvet vehet kezébe az olvasó, ha rábukkan Kovács Imre Attila kötetére. Az *Érti-e Babits Rortyt?* (2003) című esszé- és tanulmánygyűjtemény után a szerző most válogatott írásait, „másfélperceseit” rendezte sajtó alá. Az író grafomániával határos termékenysége szülte meg a válogatás gondos igyekezetét is – öt nagy témakörben kilencven írást olvashatunk, melyeknek egyetlen közös vonása talán a besorolhatatlanság: a kötet alcíme „mendemondák” néven illeti őket (mendemonda *fn.* – szóbeszéd, pletyka – mondja a *Magyar Értelmező Kéziszótár*) de a felületes olvasó számára is nyilvánvaló, hogy ez csak elterelő hadművelet a író részéről, szó sincs itt holmi mendemondákról. Inkább van szó olyan írásokról, melyek magabiztos stílusbeli tudásuk erős fala mögé bújva zengik a nyelv mindenütt-jelenvalóságát, retorikai erejét, s a meghatározó nem a szövegek klasszikus értelemben vett tartalma – bár az író címválasztása ezt igyekszik sugallni –, hanem az irodalmi köntös, a ruha, amely szépségével, elmésségével próbálja a néző figyelmét magára vonni.

Már néhány oldal elolvasása után észrevevesszük, hogy mennyire domináns az írások nyelvezete: „jól megcsinált”, okosan komplex mondatok követik egymást, időnként közmondásszerű szentenciákkal vegyítve; minden precízen megszervezett, olyanok a mondatok, mint egy kis szó-hadsereg, amely

fokozatosan, hullámokban támad. Erősen metaforikus, jelentéssel terhelt nyelv ez, melyben „kovácsizmusnak” ható összetett metaforák tágitják-szűkítik a jelentéstartományokat. „A hosszúnyelű pártirányítás végére ékelt helyi pöröly” – jellemez szemléletesen az egyik írás (12.);

máshol az élő metaforába oltott közhely véteti észre magát – „mekkorát fordult egyre repedtebb sarkán a vénülő világ” (41.); megint másutt ijesztő imagista képzavar borzolja az olvasót: „bosszús egekre nyelvfreskózott végítéleti regény” (8.). S a legjellemzőbb talán az igazi kovácsizmus, a kötet sava-borsa, a profán hasonlatba oltott magasztos, a földi és az égi (vagy bármi más összenem-illőség) megdöbbenően komplex gondolati egysége: „az ég-föld-alvilág – éhes lélekkel kitalált – hamburgerének húsos közepe” (91.).

„Elvileg [...] benne vagyunk az irodalomban” – írja a szerző a sokatmondó című *Szavak ópiuma* fejezetben (128.). Gyakorlatilag is. Kovács Imre Attila írásaiban sajátos látásmódja mellé egyfajta költői prózanyelvet teremtett (amely sokszor költőien zenei is: pl. ahol „a menza vad várakozói alkottak alakzatot” [149.]), melyet éppolyan nehéz megérteni és élvezni, mint a „csak” költeményeket, mégis magukkal ragadnak, csábítják az olvasót a felfedezésre. A kötetben meghatározó elem az írásmód, és az ebben közvetített, a nyelv képiségeből és esztétikájából fa-

kadó retorikai erő, amely egyszerre ragadja meg és taszítja el magától az olvasót. A szerzői és – ritkábban – az olvasói szöveg között egyensúlyozó írássok sokszor szándékosan elidegenítik a befogadót, pedig bevallott céljuk az olvasó bevonása, az őszinte-személyes történetmesélés is.

Ám ez utóbbi sokszor háttérben marad akkor is, ha az elbeszélő részeket az író simábbra hangszereli. A szerző gyakran, jó érzékkel vált a két szövegmód között, de az elnyújtott hatásokkal nem számol: míg a stilizáltabb metaforikus részek az olvasó gondolatában rátelepsznek az őket követő közvetlenebb hangú szakaszokra, utóbbiak végül átfókuszálják az olvasó figyelmét, megnehezítve a stilizált irodalmi térbe való visszatérést. (Ez adja meg a szövegnek a bevezetőben említett hullámjellegét.) Talán ide kívánczik az a megjegyzés, hogy a stílus-komplexitással való folyamatos birkózásba belefáradt, a személyes hangot (a címben említett „témát”) kereső olvasó helyenként örül az egyszerűen csak őszinte vagy megható történeteknek, míg a stílust élvező, a nyelvi bravúrokban örömet lelő olvasót éppen az ilyen részek zökkentik ki. S mivel a kettő között gyors, hirtelen váltások vannak, ember legyen a talpán, aki mindezt élvezni és követni tudja. Ezért lehet sokszor olyan érzésünk, hogy a szöveg „puha”, jelentései sokfelé szaladnak, kósza gondolatokon túl nem mondanak el semmi összefüggőt vagy jelentőségteljest: Kovács Imre Attilánál a stílus az önmagába belefeledkező műalkotás. „Miért ne lehetne irodalmi igénnyel fogyókúra receptet írni” (47.) – összegezi mintegy saját alkotói módszerét a szerző.

E stilisztikai mutatvány mellett még egy mindent átható motívum vezérli a szövegeket: az életre keltés retorikája,

amely kétféleképpen értelmezhető; egyrészt megpróbálja a világot megváltoztatni a nyelv ereje által, másrészt megkísérli az írói szubjektum megőrzését is: „[...] írni kellene [...] Hogy egy kicsit még élhessenek, hogy egy kicsit még élhessek” (6-7. oldal, kiem. Sz. B.). A betű az élet, az írás teremtő aktusa elodázza a halált, az elnémulást, s ha az írói szubjektum él, él az író is – sugallják az írások. Lépten-nyomon érezhető a nyelv erejébe vetett hit, az, hogy az „irodalmi kántálás”, a mondatok „szöveggé bűvölése” (143.) meggyógyíthatja a világot. Vagy legalább szebbé teheti. Ez a hit hajtja Kovács Imre Attila tollát, s így alakul ki az, ami a hemingwayi jéghegy-effektus ellentéte: a túlzás-effektus, melynek során az író sokkal többet ír annál, ami szükséges, szabályosan körülírja témáját, kalandozik, hogy az olvasónak kelljen lefejtene a felesleget, kihámozni a kommentárból a mondanivalót, s ha nem elégedett, az író széttárhajta karjait: ‘rosszul faragtad, öregem!’ „Nem szabad rögtön a tárgyra térni!” – hangzik az első számú ars poetica, amely szerint a legszebbek a „mondatok vég nélküli, vonós legátói” (140.). Itt válik értelmezhetővé a cím – „a megkerült téma” – kétértelműsége: körülkerüljük, jól szemügyre vesszük a témát, de aztán kicsit másról, sokkal többet írunk. Képekkel, metaforákkal tereljük el a figyelmet saját hangunkról, hogy védve legyünk az irodalmi térben.

Bár az olvasónak stratégiákat kell kialakítania, hogy hozzájusson, semmiképpen sem mondhatjuk azt, hogy a kötetből hiányozna a szó klasszikus értelmében vett propozicionális mondanivaló. A *Tíz perc szünet* című írás már-már pszichoanalitikusan (bár sajátos szemszögből) ábrázolja a tanárok világának egy szeletét; s nem hiányoznak

az olyan kétségkívül magvas gondolatok sem, mint pl. a következő: „mennyi életet, újítókésztséget, erkölcsöt, remekművet pumpáltunk a szovjet szisztémába, amit a magyar túlélőképesség és alkotóerő kis híján feljavított és elviselhetővé tett”. (*Mi a kapitalizmus?* [100.]) Az író a hazai oktatás ügyéről jegyzi meg, hogy „a lukakat az aljából levágott csíkokkal faldozzák” (115.), és a groteszk hangvétel is szívesen látott vendége a kötetnek: „Gyerekek! Van egy rossz és egy jó hírem. Kis osztálytársatok, a Pisti meghalt az éjszaka, de aki ma a legjobban viselkedik, az megeheti az uzsonnáját.” (*Apokrif tanérvényítő* [112.]) A kötet bizonyos pontjain egészen hagyományos elbeszélői magatartással találkozhatunk: „ha egy ismeretlen városban gyorsan otthon szeretném érezni magam, akkor keresek egy antikváriumot” – írja nyilvánvalóan önmagáról a kötet narrátora (136.). S így a rengeteg töredékből és felduzzasztott kommentárból kirajzolódik egy kis életregény is, egy töredékes személyes narratíva, amelynek egyik csúcsa a *Hogyan lettem pokémon mester?* című elbeszélés – a kötet retorikája itt valóban működni kezd és már-már mórliczi magasságokba emelkedő ön-ironikus vallomássá teszi az egyszerű kis írást. Visszatérő személyes motívuma az írásoknak az elmúlás, az „azután mi lesz” érzése, a jövőbeli kudarc előrevetítése, amely háromszor is visszatér (*Kórisme múlt-, jelen- és jövő időben; Nem (a) fog fájni!; Ló, szárnyak nélkül*).

Az olvasót továbbra is zavarhatja, hogy többféle (egymásnak ellentmondani látszó) ars poetica is olvasható az írásokban (egyét már idéztünk), melyek sokszor elgondolkodtatnak az író szerepéről is. Íme, a második: „írni kell,

nagyon őszintén, az önbecsülésünket kockára téve, vallomásosan” (48.), mondja az író, majd elmarasztalóan szól azokról, akik szerint „az írónak nem igaza van, hanem ügyesen fogalmaz” (155.). Kovács Imre Attila kétségkívül ügyesen fogalmaz, megszállottan, „nyelvi fölénye” (106.) tudatában és taktikájában keresi és védelmezi az igazságot. Ebből fakadóan sokszor szenvedélyesebb hangon szólal meg, s közvetett módon megosztja velünk érzéseit, frusztrációit és félelmeit is. „A költő [...] mostanában szakdolgozatokat ír sörbe áztatott agyú egyetemisták helyett, pornográf novellákat izzad ki álneven egy színes újságba”, írja (65.), s „a szobrász megbízást kap, hogy elkészítsen egy háromméteres bronz hölgyöt, a muzsikus (eredetileg bim-bam csengőre írt) művét gyermek- és férfikar ordítja” (24.).

Megint túlzásokból kell kihámozni, de itt újra könnyebb közel férkőzni az írói szubjektumhoz, a stílus védőbástyája mögött újra felsejlik a tapasztaló, érző, valló ember. Ha kevés is a prózai-an egyértelmű mondanivaló (csak azért kérjük számon, mert végül is prózáról van szó), ha tetszetős függönyöket – vagy kezdeti metaforánknál maradványokat – von is elénk a burjánzó stílus, az író gondosságának köszönhetően mégis több esélyt kapunk. Az embert eltakaró kincsesfal – vérmérséklet szerint – lebontható (dekonstruálható akár) vagy megkerülhető (mint a téma); ha mégsem, kényelmes rések vannak rajta, melyeken át legalább részlegesen megismerhetjük az alkotót magát; s akit maga a fal érdekel inkább, az is megtalálja a maga örömet.

(Arcus, Vác, 2011)

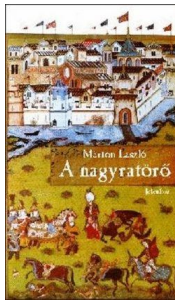
Történelmi klisétorés avagy középkori mélylélektan

Márton László: *A nagyratörő*

„Létezik egy olyan felfogás, amely szerint nagyszabású témákról csak emelkedett módon lehet beszélni. És megfordítva: ahol tréfás, groteszk, alantas mozzanatok merülnek fel, az csak valami kisszerű dolog lehet. [...] Ennek eredménye egy csomó tökéletesen kiüresedett, semmitmondó klisé [...] arra törekedtem, hogy nagyszabású személyiségeket mutassak, akik azonban helyel-közzel romlottak is, gonoszak, nevetségesek – és mindez együtt érvényes.”

Márton László már a kötet fülszövegében (amely Radnóti Zsuzsa interjújából származik) gesztust tesz, természetesen kiderül később, miért mindez, merthogy meg lesz az olvasó dolgoztatva, méghozzá keményen.

Nem könnyű egy nagyformátumú munkához nyúlni, pláne egy többszörösen kitüntetett, zseniális író-dramatőr-költő-műfordító munkájához, akinek jelen művét hatalmas színpadi siker is kíséri. Már műfajilag is „el vagyunk kapva”: szomorújáték (legalább mankó az értelmezéshez), találunk hihetetlen mennyiségű szereplőt, akiknek jó részét természetesen, ragaszkodva a műfaji szabályokhoz, nem kerüli el a tragikus vég. (Jósol a „Köszöntő”: „az idők alkonyán lett születésünk / és az éjszakába hajlik életünk”.) A trilógia (*A nagyratörő*, *Az állhatatlan*, *A törött nád-szál*) megértésében segítenek a történetmondók, megkapjuk a hátteret és az

előtörténetet is: Báthory Zsigmond fejedelem uralkodásának idején járunk a 16. századvégi Erdélyben, melyet egyszerre fenyeget kívülről a Török és a Habsburg Birodalom, belülről pedig a családi és politikai viszályok, érdeellentétek. A parabolikus narráció és a filozófiai gondolatfolyamok miatt akár a huszadik században és a jelenben is lehetnénk, de a szerző nem választja az automatikusan feltételezett aktualizálást (természetesen a mű működik ebben a szemszögben is), sem időt, sem esélyt nem kínál erre, mert nem áll meg ennél a mélyebb rétegnél – „aláás”, egészen velőig hatol, és ez a már-már vakmerőség működik.

Márton nem bírál, hanem láttat. A huszadik századi osztrák-magyar drámairodalomban-történetírásban is felfedezhetőek az ábrázolás e formájának csirái (gondolok itt például Ödön von Horváthra), de ott mégis az aktuális helyzetre vonatkozóan szerepel. Márton viszont jelen tud lenni egy archaikus környezetben úgy, hogy nem akar sem archaizálni, sem aktualizálni – a szöveg nem egyszerűen huszadik századi megjelenítés korai nyelvi eszközökkel (erotikus, közönségesbe hajló pórnyelv, klasszikus műveltség nyelve, dialektika, filozófia, szakszavak stb.), és egyértelműen kizárható a középkori helyzetmegjelenítés tisztán középkorisan, hisz maga a szerző személye akadály. Egyfajta szövevénye inkább a

megjelenítési módoknak: jól megkomponált (új tartalmi-jellemzési módszerekkel), tudatosan masszív anyagból felépített, monumentális erőd ez, mert nem dőlnek egymásra a történelmi idősíkok, nem válik direktté, túltalattá, ez a masszív nyelv mégis finoman íveli, szövi komplexszé a szövegtestet. Nem ragad le az olvasó sem a tipizálásnál, sem az áthallások keresésénél, egyfajta „nem is akkor, nem is most”-ba, egyetemes, történelmen túli világba kerülünk. A bravúr az egyszerű kifejezések, hagyományok, bűvös számok, misztikumok a groteszkkal és a posztmodernnel való elegyítésében rejlik, ahogy az alkímiában, itt is fontos a megfelelő arány, és kijelenthető: Márton jól adagolt.

Mintegy mellékesen megfestődik a díszlet (világ-, kor-, ország-, és társadalomkép), s mellé válaszok, reakciók is jönnek a szereplőktől olyan témakörökben, mint filozófia, bölcséleti kérdések, földrajz, művészet, tudomány, politika, egyházkérdés, vallás – mind-egyiknek jelen van egy globális dimenziója, ugyanakkor a szerző megrajzolja a társadalmi kérdések egyéni vetületét is, a problémák lecsapódnak a mikro- és a makrokörnyezetben egyaránt. Dipólusos rendszerben mozognak a karakterek (polarizált idő, tér, karakterek: Báthory Zsigmond kontra Báthory Boldizsár, Báthory Zsigmond kontra Báthory Zsigmond, a már említett törökök és Habsburgok, katolikusok a protestánsokkal szemben, keresztények és az iszlám), de Márton a kétféle pólust egyfajta reflektorként, szemszöggként értelmezi és használja, ebben az alapvetően kettős fényben mutatja be a sokkal több rétegű történelmet, szereplőket.

Megjelenik a „theatrum mundi” (némi Brechtes érzetekkel, szellemes és intelligens tanmesékkel az olasz udvari művészek-nevettetők játékában, amely megsejteti a komoly kritikai mondani-valót/tartalmakat), az abszurd (a háttérben „zajló” per túllép a kafein, azaz az örülettel megtoldva, hogy közbenjárással ugyan, de a szereplő kéri maga ellen a vizsgálatot); keleti és bibliai motívumok, kultúrák, filozófiák és nyelvek keverednek, olyan élénkséggel, hogy kétségtelen, ennek a szomorújatéknak színház a világa.

Ebben a színházban pedig Báthory Zsigmond a bábumozgató nagymester („Én vagyok a sárkányeregető / fiú a réten, s én vagyok a sárkány; / én vagyok a templom, és én vagyok / a templom népes gyülekezete”). Epilepsziás rohamai telítettek filozofikus látomásokkal, szakrális áthallásokkal; hogy örülettel, bűnnel vagy éleslátással van-e dolgunk, ez egy az egyben a kedves olvasóra van bízva; olvasásfelfogás kérdése még a legalapvetőbb jellemvonás megállapítása is. És ez pontosan így jó. Zsigerileg kiforgatott minden, mutatja a „szeretlek” szó használata beszédben és cselekedetben, valahogy kizárólag a mélyen szeretettek kíméltetnek meg az árnyékvilágtól, ami jelen esetben a földi létezés folytatása.

S hogy meg leszünk-e nyugtatva? Aligha, de legalább a végén ott a remény egy utópisztikus magyar képben: „Majd a távoli csillagzatokban / találunk másik magyar-nemzetet / éppannyira magyart, mint a magyar / anynyi különbséggel, hogy boldogabbat.”

(Jelenkor, Pécs, 2010)

Szerzőink • AUSTER, PAUL (1947, Newark) író, költő • BALÁZS GÉZA (1959, Budapest) nyelvész, néprajzkutató • BENEDEK SZABOLCS (1973, Budapest) író • DEBRECENI BOGLÁRKA (1981, Salgótarján) író, költő • DUMPF ANDRÁS/NYERGES GÁBOR ÁDÁM (1989 Budapest) költő, író, szerkesztő • FÖLDI PÉTER (1949, Somoskőújfalu) képzőművész • FÜZFÁ BALÁZS (1958, Győr) irodalomtörténész • GYÓRI LÁSZLÓ (1942, Orosháza) költő • GRÉCZI-ZSOLDOS ENIKŐ (1974, Körmend) nyelvész • HORVÁTH KORNÉLIA (1971, Budapest) irodalomtörténész • JENEI LÁSZLÓ (1964, Miskolc) író, szerkesztő • KABDEBŐ LÓRÁNT (1936, Budapest) irodalomtörténész • KÁNTOR ZSOLT (1958, Debrecen) költő, író, szerkesztő • KERBER BALÁZS (1990, Budapest) költő • K. KABAI LÓRÁNT (1977, Miskolc) költő, műfordító • MADÁR JÁNOS (1948, Balvány) költő • MARAFKÓ LÁSZLÓ (1944, Győr) író, szerkesztő • MIZSER ATTILA (1975, Losonc) író, költő • NAGY CSILLA (1981, Balassagyarmat) irodalomtörténész • ONAGY ZOLTÁN (1952, Budapest) író • PAPP DÉNES (1980, Miskolc) író, költő • SZÁVAI ATTILA (1978, Vác) író • SZELE BÁLINT (1977, Mór) irodalomtörténész • TÓTH KINGA (1983, Sárvár) költő • TURCZI ISTVÁN (1957, Tata) költő, műfordító • VASS NORBERT (1985, Kaposvár) író, kritikus •

FÖLDI GERGELY (1978 Salgótarján) festőművész. TANULMÁNYOK: 1998-2002 Eszterházy Károly Főiskola (Eger), rajz- és vizuális kommunikáció szakos tanár; 2006-2009 Magyar Képzőművészeti Egyetem (Budapest), vizuális nevelőtanár. DIJAK: 2006 *Salgótarjáni Rajz Biennálé*, Salgótarján Megyei Jogú Város különdíja; 2008 *400 cm2*, Nógrád Megyei Múzeumok Szervezete díja; 2010 *Derkovits-ösztöndíj*. EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK: 2002 Balassagyarmat, Szerbtemplom Galéria; 2003 Somoskőújfalu, Általános Iskola; 2004 Salgótarjáni Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda; 2007 Madách Imre Gimnázium, Salgótarján; 2008 SKÁID Bóna Kovács Károly Tagiskola; 2009 SKÁID Petőfi Sándor Tagiskola. CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK: Egri Aquarell Biennálé (2000, 2002, 2004), Esztergomi Pasztell Biennálé (2000); Salgótarjáni Tavasszi Tárlat (2001, 2003), Hódmezővásárhelyi Őszi Tárlat (2001, 2002, 2004); Miskolci Téli Tárlat (2002); Salgótarjáni Rajz Biennálé (2002). KÉPEK KÖZGYŰJTEMÉNYBEN: Nógrádi Történelmi Múzeum (Salgótarján).

